

VROUW & GEMEENTESTICHTING

ONDERZOEK NAAR DE POSITIE VAN DE VROUW
IN AMSTERDAMSE GEMEENTESTICHTINGEN
VAN GEREFORMEERDE SIGNATUUR

Bachelorscriptie
Azusa Theologische Hogeschool

In opdracht van het Lectoraat Gemeenteopbouw CHE
Amsterdam, juni 2009

Auteur

P.T. de Jong - Heins

Studierichting

Godsdienst-Pastoraal Werk - Gemeente

Begeleiders

Dr. S. Paas (Christelijke Hogeschool Ede)

Drs. M. Ho (Azusa Theologische Hogeschool)

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF

INLEIDING	7
1 THEORIE RONDOM DE POSITIE VAN DE VROUW IN DE MISSIOLOGIE	14
1.1 Inleiding	14
1.2 De positie van de vrouw in de geschiedenis van de missiologie	14
1.2.1 Middeleeuwen.....	14
1.2.2 Reformatie.....	14
1.2.3 De Evangelische beweging.....	15
1.2.4 De Pinksterbeweging.....	16
1.2.5 Positie van de vrouw binnen gemeentestichting in Nederland.....	17
1.3 Motieven voor vrouwelijk leiderschap in missionaire situaties	17
1.3.1 Organisatiedynamiek: flexibiliteit van een jonge beweging.....	17
1.3.2 Contextualisatie.....	19
1.3.3 Bijbels motief.....	19
1.4 Spanningsveld tussen de motieven voor vrouwelijk leiderschap in missionaire situaties	20
1.4.1 Tijdelijke of blijvende ruimte?.....	20
1.4.2 Interpretatie van de Bijbel.....	20
1.5 Conclusie	21
2 DE POSITIE VAN DE VROUW IN GEREFORMEERDE KERKVERBANDEN	23
2.1 Inleiding	23
2.2 Argumentatielijnen over de positie van de vrouw op grond van de Bijbel	23
2.2.1 Beschrijving van argumentatielijnen.....	23
2.2.1.1 Blijvende scheppingsorde.....	23
2.2.1.2 Herstelde gelijkheid.....	24
2.2.1.3 Blijvende geldigheid van voorschriften uit het Nieuwe Testament.....	24
2.2.1.4 Door de Geest geleide toepassing van voorschriften.....	25

2.3	De positie van de vrouw in gereformeerde kerkverbanden	25
	2.3.1 Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK).....	26
	2.3.2 Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv).....	26
	2.3.3 Gereformeerde Gemeenten (GG).....	27
	2.3.4 Protestantse Kerk in Nederland met orthodoxe traditie (PKN).....	27
2.4	Conclusie	28
3	DE LEIDINGGEVENDE POSITIE VAN DE VROUW IN AMSTERDAMSE GEMEENTESTICHTINGEN VAN GEREFORMEERDE SIGNATUUR	29
3.1	Inleiding	29
	3.1.1 Opzet en structurering van het interview.....	29
3.2	Spelen vrouwen een rol?	31
	3.2.1 Voorbereiding van de samenkomst.....	31
	3.2.2 In de samenkomst.....	31
	3.2.3 Buiten de samenkomst.....	32
3.3	Mogelijkheden voor de vrouw om leiding te geven	32
	3.3.1 Leidinggevende taken binnen de gemeenschap.....	32
	3.3.2 Leidinggevende taken over het geheel van de gemeenschap.....	33
3.4	Oorzaken van verschil in leiding geven	35
	3.4.1 Organisatiedynamiek.....	35
	3.4.2 Gavengericht werken.....	37
	3.4.3 Contextualisatie.....	37
3.5	Toekomstverwachting omtrent leiding geven	38
	3.5.1 Kerkenraad.....	38
	3.5.2 Stafteam.....	38
	3.5.3 Aanpassing aan kerkverband of moedergemeente.....	39
	3.5.4 Geen antwoord.....	40
3.6	Conclusie	40
4	DE PREEKMOGELIJKHEDEN VOOR DE VROUW IN AMSTERDAMSE GEMEENTESTICHTINGEN VAN GEREFORMEERDE SIGNATUUR	42
4.1	Inleiding	42
4.2	Mogelijkheden voor de vrouw om te preken	42
	4.2.1 Het woord voeren.....	42
	4.2.2 Spreken.....	43
	4.2.3 Preken.....	44

4.3	Oorzaken van verschil in 'bevoegdheid'	45
4.3.1	Het woord voeren.....	45
4.3.1.1	Organisatiedynamiek.....	45
4.3.1.2	Contextualisatie.....	46
4.3.2	Spreken.....	47
4.3.2.1	Organisatiedynamiek.....	47
4.3.2.2	Contextualisatie.....	49
4.3.3	Preken.....	49
4.3.3.1	Organisatiedynamiek.....	50
4.3.3.2	Gavengericht werken.....	50
4.3.3.3	Contextualisatie.....	52
4.4	Toekomstverwachting omtrent preken	53
4.4.1	Het woord voeren.....	53
4.4.2	Spreken.....	53
4.4.3	Preken.....	53
4.5	Conclusie	53
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	57
5.1	Deelconclusies	57
5.2	Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag	60
5.3	Aanbevelingen	62
	SAMENVATTING	63
	LIJST MET AFKORTINGEN	64
	BIBLIOGRAFIE	65
BIJLAGE 1	VRAGENLIJST INTERVIEW	68
BIJLAGE 2	INTERVIEW MET M. HORSMAN	69
BIJLAGE 3	INTERVIEW MET J. KRIJGSMAN	76
BIJLAGE 4	INTERVIEW MET J. DE WAARD	81
BIJLAGE 5	INTERVIEW MET P. SMITS	87
BIJLAGE 6	INTERVIEW MET S.J. WIERDA	93
BIJLAGE 7	INTERVIEW MET N. VAN SPLUNTER	101
BIJLAGE 8	INTERVIEW MET K. TRIMP	106

WOORD VOORAF

Deze scriptie is geschreven als afstudeeropdracht aan Azusa Theologische Hogeschool¹ te Amsterdam. Sinds mijn eerste stage in 2004 ben ik nauw betrokken bij gemeentestichting in Amsterdam. Het zoeken naar nieuwe wegen om het Evangelie relevant te laten zijn voor mensen die God nog niet kennen, heeft mijn hart geraakt en mij in beweging gebracht om hiermee bezig te zijn.

Het is mij de afgelopen jaren opgevallen dat er in de wereld van gemeentestichting weinig vrouwen professioneel werkzaam zijn, zeker daar waar het gaat om de zogenaamde 'traditionele kerken'. Tijdens een internationale conferentie van Europese gemeentestichters werd dit opnieuw bevestigd, toen bij nadere kennismaking bleek dat het grootste deel van de aanwezige vrouwen als 'de vrouw van de gemeentestichter' meegekomen was en er geen vrouwelijke sprekers waren. Hierdoor werd mijn interesse gewekt naar de mogelijkheden en werkzaamheden voor de vrouw binnen gemeentestichting.

De uiteindelijke onderzoeksvraag is vanwege meerdere redenen uitgekozen. Ten eerste heeft gemeentestichting mij geboeid sinds de eerste stage die ik in 2004 liep bij de Christelijke Gereformeerde Kerk Amsterdam.² Van de gemeentestichting Via Nova³ die daaruit is voortgekomen, ben ik deelnemer geworden. Het leek mij daarom interessant om inzicht te verwerven in de positie van de vrouw in Amsterdamse gemeentestichtingen. Daarnaast sluit het onderwerp goed aan bij mijn gekozen specialisatie (Gemeente) van Azusa Theologische Hogeschool en hoop ik met deze scriptie een bijdrage te leveren aan de doordenking van de positie van de vrouw in gemeentestichting.

Mijn dank gaat uit naar dr. Stefan Paas, mijn scriptiebegeleider, voor zijn adviezen waar ik die nodig had. Daarnaast wil ik drs. Melvin Ho bedanken, als tweede begeleider, voor zijn bemoediging en hulp. Ook wil ik Hanna Blom-Yoo en Sophie Broere bedanken voor het meelesen. En vooral wil ik mijn man Johan bedanken voor zijn steun, motivatie en geduld.

Petra de Jong-Heins
Amsterdam, Juni 2009

---

¹ De theologische hogeschool is opgestart in 1967 als Centrale Pinksterbijbelschool (C.P.B.) te Den Haag. Sinds 2002 is de vierjarige opleiding gevestigd aan de Vrije Universiteit (V.U.). Cf. <http://www.azusa.nl>.

² Inmiddels is dit de Amstelgemeente, zie www.cgkamsterdam.nl

³ Zie www.vianova-amsterdam.nl

INLEIDING

Doel en probleemstelling

Uit recent onderzoek van Martijn Vellekoop⁴ is gebleken dat vrouwen een behoorlijke bijdrage aan gemeentestichtingen in Nederland leveren, maar wat de aard is van deze bijdrage, is nog onduidelijk. Ook in de praktijk van nationale en internationale conferenties voor gemeentestichting ben ik tot nu toe weinig vrouwelijke gemeentestichters tegengekomen.

Echter, het onderzoeken van 'de plaats van vrouwen in gemeentestichting' is te algemeen. Ik heb dit geoperationaliseerd naar beter toetsbare indicaties. Deze scriptie heeft daarom als doel gekregen inzichtelijk te maken wat de mogelijkheden voor de vrouw zijn om te preken en leiding te geven aan (het geheel van) een gemeentestichting. Hierbij richt dit onderzoek zich op gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur in Amsterdam. De onderzoeksvraag die daaruit volgt luidt:

"Welke mogelijkheden hebben vrouwen in Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur om te preken en leiding te geven aan de gemeente – in vergelijking met hun kerkverbanden en/of moedergemeente – en wat is de oorzaak voor mogelijk verschil tussen beide?"

Gerelateerd aan de centrale onderzoeksvraag hanteer ik de volgende subvragen:

- a. *Welke mogelijkheden hebben vrouwen in gereformeerde kerkverbanden om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente en wat zijn hier de redenen van?*
- b. *Welke mogelijkheden hebben vrouwen om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente in de Amsterdamse gemeentestichtingen die uit gereformeerde kerkverbanden voortkomen?*
- c. *Als er verschil is in de antwoorden op de subvragen a en b: wat zijn de oorzaken voor dit verschil?*

---

⁴ M. Vellekoop, 'Nieuwe kerken in een nieuwe context', (Amsterdam: Masterscriptie Vrije Universiteit, 2008), 78.

Verantwoording van de onderzoeksvraag

Theoretische relevantie

Uit literatuur⁵ komt naar voren dat vrouwen in gemeentestichtingen in het algemeen een belangrijker positie hebben dan in gevestigde kerken van dezelfde signatuur. In deze scriptie wordt die stelling getoetst aan de hand van een concreet onderzoek in een specifieke context, namelijk de gereformeerde gemeentestichtingen in Amsterdam

Deze scriptie beoogt vervolgens inzicht te geven in de mogelijkheden voor de vrouw vanuit het kerkverband of de moedergemeente en de mogelijkheden voor de vrouw in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur om leidinggevende posities te bekleden en te preken. Daarbij wordt inzicht gegeven in de eventuele verschillen die er zijn tussen enerzijds de kerkverbanden of moedergemeenten en anderzijds de gemeentestichtingen. De oorzaken van deze mogelijke verschillen zullen daarbij worden onderzocht middels interviews met de Amsterdamse gemeentestichters. Op deze manier kan deze scriptie bijdragen aan de discussie in gereformeerde kerkgenootschappen rondom gemeentestichting en ambt. Die discussie is inmiddels aarzelend op gang gekomen en heeft in de Christelijke Gereformeerde Kerken bijvoorbeeld geresulteerd in een kerkrechtelijke maatregel die het mogelijk maakt om niet-academisch geschoolde voorgangers te benoemen als 'evangelist naar art. 4 KO' (wat hun de mogelijkheid geeft om sacramenten te bedienen). Ook laat deze scriptie zien dat de missionaire context nieuwe vragen oproept voor de ambtsdiscussie in deze kerken.

Tenslotte heeft deze scriptie theoretische relevantie in de discussie rondom de vrouw in het ambt in de kerk als geheel, zij het op een bescheiden manier. Er zal geen nieuw licht worden geworpen op het debat hierover. Wel zullen er argumenten uit de praktijk van de missiologie worden genoemd die vragen stellen bij de traditionele taakverdelingen tussen man en vrouw in de gevestigde kerken.

Praktische relevantie

Dit onderzoek beoogt een praktische bijdrage te leveren aan gemeentestichting in Amsterdam door feitelijke informatie beschikbaar te stellen over hoe omgegaan wordt met de motieven om vrouwen al dan niet te laten preken en leiding te laten geven in gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur in Amsterdam. Zo wordt zichtbaar welke praktische oplossingen deze gemeentestichtingen zoeken om ruimte te geven aan vrouwen in het leiderschap van de gemeente, zonder de bestaande regelingen aan te vechten.

---

⁵ Murray, S., *Church Planting: Laying Foundations*, (Carlisle: Paternoster, 1998). Zie ook: G. Noort, e.a., *Als een kerk (opnieuw) begint*, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2008), 254-283.

Hiermee wordt samenwerking en wederzijds van elkaar leren beter mogelijk. Ook voor andere gemeentestichtingen en kerkgenootschappen die zich bezinnen op gemeentestichting kan deze informatie praktisch relevant zijn voor de doordenking rondom de positie van de vrouw.

Onderzoeksopzet

Deze scriptie heeft met name een descriptief karakter; er worden allereerst specifieke onderwerpen beschreven en niet zozeer voorgeschreven. Dat is bewaard voor de aanbevelingen in het slothoofdstuk, waarin op basis van de gegevens argumenten worden gevormd die kerken en gemeentestichtingen trachten te motiveren deze materie verder te doordenken en te gebruiken. Daarnaast volgt deze scriptie een inductieve methode: op basis van de conclusies aan het eind van elk hoofdstuk wordt er in het laatste hoofdstuk een antwoord gegeven op de hoofdvraag.

Methodologie

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag doe ik allereerst literatuuronderzoek. Ten tweede neem ik gestructureerde interviews af bij de gemeentestichters van de gemeentestichtingen in Amsterdam die binnen het onderzoeksveld vallen om subvraag b en c te beantwoorden.

Afbakening van het onderzoeksveld

Het onderzoek wordt, gezien de tijd en middelen die beschikbaar zijn, beperkt op een aantal punten. De eerste toespitsing is op Amsterdamse gemeentestichtingen vanaf 1990. De tweede afbakening is dat fusies van kerken niet als gemeentestichtingen worden beschouwd, ten derde vallen gemeentes die zijn ontstaan ten gevolge van een conflictsplitsing buiten de afbakening (terwijl splitsing door groei wél binnen de afbakening valt). Ten vierde vallen gemeentes die een 'doorstart'⁶ hebben gemaakt buiten mijn onderzoeksgebied. Ten vijfde valt het bedienen van de sacramenten buiten mijn onderzoeksveld, aangezien deze taak ook niet door alle mannen uitgevoerd mag worden.⁷ Ten zesde wordt het onderzoeksveld beperkt tot gereformeerde gemeentestichtingen van kerken waar vrouwen in de moedergemeente of de denominatie niet mogen preken of leiding mogen geven aan het geheel van de gemeente. Concreet betekent dit, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK), de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv), de Gereformeerde Gemeenten (GG) en kerken binnen de Protestantse Kerk Nederland (PKN) met een orthodoxe traditie, binnen het

---

⁶ Dit zijn gemeentes die zouden gaan sluiten, maar door nieuwe wegen in te slaan opnieuw zijn opgebloeid.

⁷ Het bedienen van de sacramenten is voorbehouden aan predikanten.

onderzoeksveld vallen. In tabel 1 worden de onderzochte gemeentestichtingen weergegeven.

Tabel 1: Het onderzoeksveld

Naam gemeentestichting	Kerkverband/ Moedergemeente	Samenkomsten sinds
Akergemeente	GKv ⁸	2005
Bij Simon de Looier	GG	1999
Hebron	PKN	2002
Hoop voor Noord	CGK	2006
Project Thuiskomen	PKN	2008
Stroom	GKv	2006
Via Nova	CGK	2006

Opzet

In *hoofdstuk 1* wordt het theoretisch kader gevormd, waarin allereerst de onderzoeksvraag wordt toegelicht vanuit de gemeentestichtingsliteratuur en de geschiedenis van de missiologie. Dit gebeurt door de positie van de vrouw in verschillende periodes in de missiologie weer te geven en haar positie vandaag de dag is binnen gemeentestichting in Nederland te beschrijven. Daarnaast worden de motieven voor vrouwelijk leiderschap in de kerk genoemd.

In *hoofdstuk 2* wordt antwoord gegeven op subvraag a van de onderzoeksvraag: Welke mogelijkheden vrouwen hebben in gereformeerde kerkverbanden om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente en wat zijn hiervan de redenen? Hiertoe wordt eerst een overzicht gegeven van de verschillende standpunten omtrent de positie van de vrouw vanuit de Bijbel. Vervolgens wordt vanuit de literatuur de positie van de vrouw in de verschillende gereformeerde kerkverbanden uitgelegd met betrekking tot het preken en leiding geven aan het geheel van de gemeente met de daarbij behorende argumenten.

In *hoofdstuk 3* wordt vanuit de interviews antwoord gegeven op de vraag of vrouwen leiding mogen geven aan het geheel van de gemeenschap in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur. Besproken wordt welke rol vrouwen spelen in de onderzochte gemeentestichtingen en worden de mogelijkheden voor de vrouw om leiding te geven genoemd. Ook worden de oorzaken voor het verschil tussen de onderzochte gemeentestichtingen en de kerkverbanden of moedergemeenten omtrent de leidinggevende

⁸ De moedergemeente van de Akergemeente is een vrijgemaakt-gereformeerde kerk, maar de Akergemeente bezint zich momenteel of ze bij dit kerkverband willen blijven als ze een zelfstandige gemeente worden.

positie van de vrouw uitgelegd en wordt de toekomstverwachting vanuit de gemeentestichtingen met betrekking tot de leidinggevende positie van de vrouw weergegeven.

In *hoofdstuk 4* wordt aan de hand van de interviews besproken of vrouwen mogen preken in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur en welke eventuele mogelijkheden hiervoor zijn. Ook worden de oorzaken beschreven van de verschillen tussen de onderzochte gemeentestichtingen en hun kerkverband of moedergemeente omtrent het preken. Ten derde wordt de toekomstverwachting van de gemeentestichtingen omtrent de ruimte voor de vrouw om te preken genoemd.

In *hoofdstuk 5* worden tenslotte de conclusies geformuleerd en aanbevelingen gegeven aan de gevestigde kerken en gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur in Nederland naar aanleiding van de onderzoeksvraag en de resultaten uit deze scriptie.

Definitiebepalingen

Een aantal begrippen worden regelmatig gebruikt in deze scriptie. Onderstaand worden deze toegelicht.

Definitie gemeentestichting

Binnen dit onderzoek wordt met de term 'gemeentestichting' het proces van activiteiten bedoeld dat tot doel heeft nieuwe christelijke gemeenschappen te vormen. Termen zoals kerkplanting, gemeentevorming, het starten van kerken of gemeenten, kerkstichting of ecclesiogenese worden veelal voor hetzelfde fenomeen⁹ gebruikt.

Definitie contextualisatie

Het begrip 'contextualisatie' is een paraplueterm die in de literatuur gebruikt wordt voor alles wat met de relatie tussen Evangelie en cultuur te maken heeft. Het is een breed begrip, dat op verschillende manieren wordt geïnterpreteerd.¹⁰

In dit onderzoek wordt contextualisatie gedefinieerd als zijnde een dialectische verhouding tussen enerzijds het Evangelie en anderzijds een context, waarbij beide op elkaar inwerken en het Evangelie uiteindelijk concreet vorm krijgt in een christelijke geloofsgemeenschap.¹¹ Het

---

⁹ G. Noort, e.a., *Als een kerk (opnieuw) begint*, 15-16; ook in M. Vellekoop, *Nieuwe kerken in een nieuwe context*, 23.

¹⁰ Zoals in S.B. Bevans, *Models of Contextual Theology*, (New York: Orbis, 2002), 4-7; S.J. Grenz en J.R. Francke, *Beyond Foundationalism: Shaping Theology in a Postmodern Context*, (Louisville: Westminster John Knox, 2001), 160-161; D.J. Hesselgrave, *Planting Churches Cross-Culturally: North America and Beyond*, (Grand Rapids: Baker, 2000), 37.

¹¹ De vraag of het Evangelie bovencultureel en objectief is en alleen de vorm aangepast moet worden, of dat in elke context (deels) opnieuw ontdekt moet worden waar het Evangelie over gaat, wordt uitgebreider besproken in de Masterscriptie van Vellekoop, 35-39.

gaat niet om het doorgeven van een eenmaal gegeven interpretatie van kerk-zijn¹², maar om het steeds opnieuw ontwikkelen van structuren waarin verschillende vormen van kerk-zijn elkaar tot voortdurende (her)interpretatie uitdagen en stimuleren. Kerken worden uitgedaagd te doordenken wat de relevantie is van het Evangelie voor deze maatschappij en te zoeken naar nieuwe wegen om daarmee aansluiting te vinden. Zo wordt de christelijke theologie toegankelijker voor buitenstaanders, er komt meer oog voor mensen buiten de kerk en er wordt opnieuw nagedacht over de reden waarom de kerk bestaat. Zonder deze aanpassing aan de context is de boodschap van het Evangelie onbegrijpelijk voor hen die Christus niet kennen.¹³ In de kerk zijn om die reden in de organisatie en manier van samenleven altijd elementen aanwezig van de cultuur uit de samenleving waartoe zij behoort.¹⁴ In het Nieuwe Testament zien we reeds deze verstrengeling tussen de organisatie die men kiest om kerk te zijn en de cultuurpatronen van de toenmalige samenleving. Het ultieme voorbeeld van contextualisatie is de incarnatie van God in Jezus Christus.

Definitie institutionalisering

Institutionalisering is het 'worden tot een gevestigde instelling'.¹⁵ In het algemeen wordt daarmee bedoeld op het dynamische proces in elke organisatie om van een jonge beweging te groeien naar een volwassen organisatie. In deze scriptie wordt hiermee de organisatie-ontwikkeling van de kerk bedoeld om van een jonge beweging te groeien naar een volwassen, gevestigde gemeenschap.

Mikel Neumann is van mening dat het positieve effect van institutionalisering kan zijn dat het orde en stabiliteit kan geven, welke noodzakelijk zijn voor een goed functioneren. Goede organisatiestructuren geven de gemeente ondersteuning in het bereiken van hun doelen. Zo kan institutionalisering leiden tot volbrachte doelen, efficiëntie, flexibiliteit en dynamisch leiderschap. Als de focus ligt op doel en mensen, als leiderschapsvernieuwing gestimuleerd wordt en leden worden aangemoedigd om actief deel te nemen, dan worden de doelen van een kerk versterkt door institutionalisering.

Aan institutionalisering kleven ook negatieve aspecten. Na het begin van het ontstaan van een nieuwe beweging is voor zelfbehoud een structuur nodig om de missie, visie en de doelen te behouden. Een gevaar is dat de kerk een doel op zich wordt en niet langer haar missie voor ogen heeft. De structuur is dan een doel in zichzelf geworden. Hierdoor ontstaat

---

¹² Bernhard Reitsma noemt dit het overplaatsen van een zogenaamd cultuurloos Evangelie, dat los staat van een specifieke cultuur, naar een nieuwe context. 'Inculturatie of syncretisme', in: *Soteria* 24,3 (2007), 6.

¹³ S. Paas, 'Kerken vormen' in *Soteria* 23, 1 (2006), 9.

¹⁴ Idem, 'Ecclesiologie in context: kerkplanting in de stad', in: *Soteria* 24, 4 (2007), 21-33.

¹⁵ C. Kruyskamp, *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal Deel 1*, ('s Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1976), 1058.

een naar binnen gerichte blik, met meer nadruk op activiteiten dan op mensen. Inflexibiliteit zorgt ervoor dat een organisatie zijn mogelijkheid verliest om objectief zichzelf te evalueren.¹⁶ Ook kan er een wij-zij denken ontstaan in de richting van buitenstaanders. Extreme institutionalisering leidt ertoe dat processen en methoden voorrang krijgen boven het oorspronkelijke doel, onbuigzaamheid, achteruitgang in leiderschapsprocessen en uiteindelijk tot een stervende organisatie.¹⁷

---

¹⁶ Daarom meent Pieter Boersema dat een institutionele kerk correctie nodig heeft, welke moeilijk uitvoerbaar is door de leiders van het instituut. P.R. Boersema, 'Het belangrijke onderscheid tussen priester en profeet. Een religieus-antropologische reflectie' in: *Gezag in beweging: kerkelijk leiderschap tussen tekst en context*, (Heerenveen: Uitgeverij Protestantse Pers, 2008), 114.

¹⁷ M. Neumann, 'Institutionalization' in: A. Scott Moreau (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions*, (Grand Rapids, Michigan: Baker Book House Company, 2000), 490-491.

1 THEORIE RONDOM DE POSITIE VAN DE VROUW IN DE MISSIOLOGIE

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag toegelicht vanuit de geschiedenis van de missiologie en de gemeentestichtingsliteratuur. Over de vraag of vrouwen mogen preken en leiding mogen geven in de gemeente zijn de meningen door de eeuwen heen verdeeld geweest. Allereerst wordt daarom de positie van de vrouw in verschillende periodes in de missiologie weergegeven en wordt beschreven wat haar positie vandaag de dag is binnen gemeentestichting in Nederland. Ten tweede worden de motieven voor vrouwelijk leiderschap in missionaire situaties genoemd. Ten derde wordt het spanningsveld beschreven tussen deze motieven. Tenslotte volgt de conclusie.

1.2 De positie van de vrouw in de geschiedenis van de missiologie

1.2.1 Middeleeuwen

Ten tijde van de kerkvaders is er verdeeldheid over de positie van de vrouw in de kerk. Het ontstaan van de kloosters aan het begin van de middeleeuwen biedt vrouwen de mogelijkheid om zich te blijven ontwikkelen op intellectueel gebied¹⁸ en taken uit te oefenen in de kerk, voorbeelden hiervan zijn Clara van Assisi (1194-1253) die armenhulp biedt en een kloosterorde sticht en Hildegard von Bingen (1098-1179), die veel gestudeerd heeft en een leidinggevende positie heeft in haar klooster. Echter, voor getrouwde vrouwen is dit niet mogelijk. Als zij toch kerkelijke functies blijven bekleden worden zij gemarteld, zoals Lucia van Sicilië (300 na Christus), die gemarteld werd omdat ze als vrouw leiding gaf.¹⁹ Zo wordt langzaam de leidinggevende positie die de vrouw sinds de vroege kerk heeft gemarginaliseerd.²⁰ Stuart Murray noemt de rol van de institutionalisering van de kerk als reden voor deze marginalisatie en als terugkerend kenmerk in de geschiedenis van de kerk.²¹

1.2.2 Reformatie

In de Reformatie komt een definitief einde aan de inbreng van de vrouw in de kerk. Het huismoederschap lijkt haar enige roeping te zijn.²² Vrouwen kunnen alleen op het zendingsveld terechtkomen door te trouwen met een man die zending is. Zo spelen zij een

---

¹⁸ K. de Jonge, "De vraag naar 'de vrouw in het ambt' gezien vanuit een historisch maatschappelijk perspectief" in: *Gezag in beweging: kerkelijk leiderschap tussen tekst en context*, (Heerenveen: Uitgeverij Protestantse Pers, 2008), 242.

¹⁹ M. Kraft en M. Crossman, 'Women in Mission' in: R.D. Winter en S.C. Hawthorne (ed.), *Perspectives On The World Christian Movement, A Reader*, 3^e ed. (California: William Carey Library, 1999), 270.

²⁰ A. McGrath, *2000 jaar Christendom, een introductie*, (Kampen: Kok, 2000), 210-213.

²¹ S. Murray, *Church Planting*, 243.

²² E. Kloek, "Seksualiteit, huwelijk en gezinsleven tijdens de lange zestiende eeuw, 1450-1650" in: *Familie, Huwelijk en Gezin in West-Europa*, (Boom: Open Universiteit, 1993), 116.

grote rol in culturen waar de mannelijke zending geen toegang heeft tot vrouwen.²³ Ruth Tucker beschrijft hoe vrouwen in deze periode worden aangetrokken tot de zending, omdat ze in de institutionele kerken geen leiderschapsposities mogen bekleden, terwijl in de zending alle hulp welkom is, ook van vrouwen,²⁴ 'zelfs' alleenstaande vrouwen.²⁵

1.2.3 De Evangelische beweging

In de negentiende eeuw komt het piëtisme op in de Lutherse en Gereformeerde kerken in Europa. Dit leidt tot vernieuwing van de bestaande kerk,²⁶ en wordt het begin van de Evangelische beweging. Door het piëtisme komt er nadruk op beleving in plaats van op dogma of instituut. Dit zorgt impliciet voor een meer egalitair denken, waardoor de traditionele gezagslijnen gerelativeerd worden. Daarnaast is er een pragmatische houding ten aanzien van kerkstructuren. Deze uit zich in het ontstaan van ruimte voor vrouwen om actieve en verantwoordelijke posities in te nemen. Dit wordt ook zichtbaar in de zending, waarin miljoenen vrouwen zich gaan inzetten door de opwekkingsbewegingen.²⁷

In 1837 wordt in de Verenigde Staten de eerste Bijbelschool voor vrouwen gestart, nadat binnen de Evangelische zendingsgenootschappen is geconstateerd dat vrouwen meer training nodig hebben. Daarop volgen er snel meer.²⁸ De positie van de vrouw verandert snel door de burgeroorlog in de Verenigde Staten (1861-1865). Het hoge aantal mannelijke sterfgevallen in deze burgeroorlog leidt tot een generatie alleenstaande vrouwen. Zij staan aan de basis van zendingsorganisaties die zich specifiek richten op zendingswerk door vrouwen. Daarnaast ontstaat in verschillende organisaties²⁹ ruimte voor de roeping van vrouwen, welke ze in de kerk niet kunnen vervullen. Dit heeft tot gevolg dat er begin twintigste eeuw tweemaal zoveel vrouwen als mannen in de zending actief zijn.³⁰ Tussen 1910 en de Eerste Wereldoorlog komt hier verandering in door de institutionalisering van veel zendingsgenootschappen. Dit heeft een negatieve uitwerking op de mogelijkheden voor

²³ M. Kraft en M. Crossman, 'Women in Mission', 270.

²⁴ R.A. Tucker, *Guardians of the Great Commission: The Story of Women in Modern Missions*, (Grand Rapids, Michigan: Academie Books, 1988), 9.

²⁵ M. Kraft, 'Women in Mission' in: A. Scott Moreau (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions*, (Grand Rapids, Michigan: Baker Book House Company, 2000), 1021.

²⁶ M. Frost en A. Hirsch, *The Shaping of Things to Come*, (Massachusetts: Hendrickson Publishers, 2006), 204-206.

²⁷ R. Doornenbal, *Christelijk leiderschap door evangelische vrouwen rond 1900*, Internet, 8 februari 2009. (<http://www.vergadering.nu/leesmap20060710-ellips-vrouwen-doornenbal.htm>)

²⁸ D.L. Robert, *American Women in Mission: A Social History of Their Thought and Practice*, (Macon, Georgia: Mercer University Press), 93-104.

²⁹ Bijvoorbeeld de in 1887 opgerichte Christian and Missionary Alliance (CAMA) waar vrouwen een prominente rol krijgen als evangelist, voorganger, docent, gemeentestichter of bestuurslid. Zie R.A. Tucker en W. Liefeld, *Daughters of the Church: Women and Ministry from the New Testament Times to the Present*, (Grand Rapids, Michigan: Academie Books, 1988), 287-288; en CAMA International, *The Alliance National Archives*. Internet, 20 april 2009. (<http://www.cmalliance.org/whoweare/archives/history.jsp>)

³⁰ R.A. Tucker, *Guardians of the Great Commission*, 10.

vrouwen.³¹ Ook in de Evangelische beweging heeft institutionalisering en professionalisering invloed gehad, waardoor vrouwen in veel gevallen niet langer de mogelijkheid krijgen om leiding te geven in de kerk.³²

Uitzonderingen hierop zijn kerken en organisaties die hun wortels hebben in het methodisme, zoals de Church of God, de Kerk van de Nazarener en het Leger des Heils. Zij zetten de lijn van het methodisme voort en geven vrouwen de ruimte om leidinggevende posities in te nemen en te preken.³³

1.2.4 De Pinksterbeweging

Als de Pinksterbeweging in Los Angeles in 1906 ontstaat, gaat deze gepaard met het wegvallen van vooroordelen ten aanzien van ras, klasse en geslacht. Voor vrouwen betekent dit, dat zij alle taken in de gemeente mogen uitoefenen en ze worden daar in aangemoedigd vanuit de visie dat de Heilige Geest door zowel mannen als vrouwen werkt.³⁴ De rechtvaardiging hiervoor wordt gevonden in Handelingen 2:17 waar staat dat God over zowel man als vrouw zijn Geest zal uitgieten en Galaten 3:28 waar wordt beschreven dat we geen mannen of vrouwen meer zijn, maar één in Christus Jezus. Verscheidene vrouwen nemen binnen de Pinksterbeweging posities in als evangelist, zendeling, voorganger en gemeentestichter.³⁵

Echter, hoewel vrouwen in theorie leidinggevende taken mogen hebben, komt dit in de praktijk niet vaak voor; slechts als het aan mannen ontbreekt.³⁶ Hierbij speelt mee dat met name in het begin van de beweging wordt benadrukt dat de 'oogst rijp is en arbeiders weinig zijn' en vrouwen dus nodig zijn om 'zielen te redden' voordat Jezus zal wederkomen. Als de verwachting op een spoedige terugkeer van Jezus afneemt, wordt de houding ten aanzien van vrouwelijk leiderschap ambivalent.³⁷ Ook zorgt de aansluiting bij fundamentalisten en Evangelicalen ervoor, dat de vrouw uit leidinggevende posities wordt geweerd en het mannelijke monopolie wordt versterkt. Er komt meer nadruk op institutionele kwesties zoals organisatie en gezagspatronen³⁸, met als gevolg dat vrouwen

³¹ M. Kraft, 'Women in Mission' in: A. Scott Moreau (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions*, 1022.

³² R. Doornenbal, *Christelijk leiderschap door evangelische vrouwen rond 1900*.

³³ S. Stanley, *Leg haar geen strobreed in de weg*, in: Parakleet 100 (2006), 12. Ook in R. Doornenbal, *Christelijk leiderschap door evangelische vrouwen rond 1900*, 08-02-2009.

³⁴ C. van der Laan, *De spade regen*, (Kampen: Kok, 1989), 44.

³⁵ O.a. Anna Larssen Bjourner, Christine A. Gibson, Aimee Semple McPherson, Lillian Trasher en Maria B. Woodworth- Etter spelen een belangrijke rol. Zie G.B. McGee, 'Pentecostal Movement' in: A. Scott Moreau (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions*, (Grand Rapids, Michigan: Baker Book House Company, 2000), 741.

³⁶ C. van der Laan, *De spade regen*, 76, 84-85, 98, 104, 109.

³⁷ M. Suurmond-Vonkeman, "De positie van vrouwen in de pinksterbeweging", Internet, 8 februari 2009.

(<http://www.sporenvangod.nl/bestanden/theologie/vrouweninpinksterbeweging.html>)

³⁸ M.M. Poloma, *The Charismatic Movement: Is there a new Pentecost?*, (Boston: Twayne Publishers, 1982), 10. Hierin wordt beschreven hoe conflicten de Pinksterbeweging dwongen om een instituut te worden.

minder vaak leidinggevende posities innemen.³⁹ Desondanks zijn er in elke periode wel vrouwen te vinden die een bijzondere positie innemen en gezag hebben.⁴⁰ Mogelijke motieven hiervoor worden in paragraaf 1.3 genoemd.

1.2.5 Positie van de vrouw binnen gemeentestichting in Nederland

Er is nog zeer weinig bekend over de positie van de vrouw binnen recente gemeentestichtingen in Nederland. Uit het onderzoek van Vellekoop blijkt dat er veel vrouwen actief zijn in gemeentestichtingen in Nederland. Maar liefst 43% van alle startgroepleden is vrouw, en in 64% van de gevallen bestaat de helft of meer van de startgroep uit vrouwen. Het is daarom opvallend te noemen, dat 94% van de respondenten uit zijn onderzoek man is. Dit zou erop kunnen wijzen dat zij degenen zijn die een leiderspositie innemen.⁴¹

Vellekoop draagt de kerkelijke historie als mogelijke reden aan dat mannen vaker een leiderschapsfunctie uitoefenen. Hoewel vrouwen dus kwantitatief een behoorlijke rol innemen binnen gemeentestichtingen, is de aard van hun bijdrage nog onduidelijk⁴² en lijkt de inbreng van vrouwen veelal niet te worden vertaald in vrouwelijk leiderschap. Wel kan gesteld worden dat de meeste leiderschapsfuncties in gemeentestichtingen uitgeoefend worden door mannen. Dit is volgens Murray⁴³ ook op andere vlakken zichtbaar: boeken over gemeentestichting zijn veelal geschreven door mannen, veel voorbeelden gaan over mannen, en de meeste sprekers, trainers en adviseurs voor gemeentestichting zijn mannen.

1.3 Motieven voor vrouwelijk leiderschap in missionaire situaties

1.3.1 Organisatiedynamiek: flexibiliteit van een jonge beweging

In de vorige paragraaf werd zichtbaar dat een van de motieven voor vrouwelijk leiderschap in gemeentestichtingen verband houdt met de beginfase van een nieuwe beweging; dit motief heeft te maken met organisatiedynamiek. Een nieuwe beweging heeft een jonge organisatieleeftijd, waarbij een andere dynamiek van toepassing is dan in organisaties die ouder en gevestigd zijn. Als nog veel structuren open liggen, is de organisatie dynamisch en krijgen vrouwen meer ruimte. Institutionaliseren van organisaties die klein en flexibel

³⁹ M. M. Poloma, *The Assemblies of God at the Crossroads: Charisma and Institutional Dilemmas* (Knoxville: The University of Tennessee Press, 1989), 119.

⁴⁰ S. Stanley, *Leg haar geen strobreed in de weg*, 13-15. Zie ook H. Zegwaard, *Pinksterkerken*, (Kampen: Kok, 2003), 112, 121.

⁴¹ Dit vermoeden wordt bevestigd door een onderzoek door de Christelijke Hogeschool Ede in 2006-2007, waar in de onderzoeksgroep van tien kerkelijke pioniers en negen kerkelijke veranderaars slechts één vrouw telde. In G. Noort, e.a., *Als een kerk (opnieuw) begint*, 295.

⁴² M. Vellekoop, 'Nieuwe kerken in een nieuwe context', 78, 90.

⁴³ S. Murray, *Church Planting*, 245.

beginnen, leidt tot vermannelijking van de organisaties. Als de nadruk op de kerk als instituut afneemt en er meer ruimte ontstaat voor nieuwe dynamiek in de organisatie, beïnvloedt dit enerzijds de groei van de kerk positief en anderzijds ontstaat er veelal ruimte voor de vrouw om leidinggevende functies te bekleden. Sterker nog, vrouwen blijken erg actief te zijn in dergelijke bewegingen⁴⁴ en zijn volgens Murray vaak effectievere leiders in missionaire pionierssituaties dan mannen. Zo wordt in gemeentestichtingen vaker gewerkt middels netwerken, in teams, door de dialoog en in kleine groepen, waar vrouwen over het algemeen beter voor zijn toegerust dan mannen.⁴⁵

Door de flexibiliteit die in nieuwe initiatieven aanwezig is, ontstaan er meer mogelijkheden voor de vrouw doordat er buiten de kaders van de bekende structuren wordt gedacht en gehandeld. Bij deze dynamiek staan er nieuwe leiders op die in bestaande institutionele structuren blijven zitten.⁴⁶ Dit is ook zichtbaar binnen gemeentestichting, waar gemakkelijker buiten traditionele kaders gedacht en gehandeld kan worden dan in bestaande kerken. Dit is echter geen proces waar een bewuste doordenking aan vooraf gaat, maar eerder een kenmerk te noemen van de organisatiedynamiek van een jonge gemeenschap.

Veel institutionele kerken zullen zich volgens Frost en Hirsch verzetten tegen de dynamiek die in nieuwe bewegingen ontstaat. Deze dynamiek wordt volgens hen in deze kerken als chaotisch en oncontroleerbaar gezien. Ook zou de sociale context enorm veranderen als er vrouwelijke kerkleiders benoemd worden. Zij zijn echter van mening dat juist door de institutionalisering van de kerk de dynamiek verdwenen is die nodig is om missionair te blijven.⁴⁷

Daarnaast is institutionalisering volgens Murray indirect een obstakel voor vrouwen om geen leidinggevende posities te krijgen in oecumenische gemeentestichtingen. In dergelijke gemeentestichtingen worden discussies over de positie van de vrouw vermeden omwille van de oecumene.⁴⁸ Het vermijden van deze ecclesiologische doordenking houdt het institutionele karakter van de kerk in stand in gemeentestichtingen, ten koste van de mogelijkheden voor vrouwen.

---

⁴⁴ M. Frost en A. Hirsch, *The Shaping of Things to Come*, 204-206.

⁴⁵ S. Murray, *Church Planting*, 246-248. Verschillende praktijkverhalen over leidinggevende vrouwen in crossculturele gemeentestichtingen staan beschreven in R.A. Tucker, *From Jerusalem to Irian Jaya*, (Grand Rapids, Michigan: 1983), 227-260.

⁴⁶ M. Frost en A. Hirsch, *The Shaping of Things to Come*, 204-206.

⁴⁷ Ibid, 206, 245.

⁴⁸ S. Murray, *Church Planting*, 246.

1.3.2 Contextualisatie

Een actieve rol van vrouwen in gemeentestichting kan dus deels worden verklaard vanuit de jonge organisatieleeftijd van gemeentestichtingen, waardoor processen van institutionalisering nog weinig doorwerking hebben gevonden. Er kunnen echter ook bewuste stappen worden genomen in de richting van vrouwelijk leiderschap, vanuit theologische of missionaire motieven. Dit gebeurt dan meestal uit overwegingen van contextualisatie.

Zoals besproken in de inleiding, komt contextualisatie neer op de dialectische verhouding tussen enerzijds het Evangelie en anderzijds een context, waarbij beide op elkaar inwerken. Concreet betekent dit, dat kerken worden uitgedaagd zich te bezinnen op de relevantie van het Evangelie voor deze maatschappij en te zoeken naar nieuwe wegen om daarbij aansluiting te vinden.

Murray noemt als contextualisatie-argument dat een groot deel van onze samenleving de kerk als een 'seksistisch instituut' beschouwt, door het onderscheid dat er tussen man en vrouw wordt gemaakt. Dit oordeel heeft te maken met de gelijke positie van man en vrouw op maatschappelijk en juridisch gebied en met de feminiene cultuur in Nederland.⁴⁹ Deze visie op de kerk vanuit de samenleving hindert echter de boodschap die de kerk voor de samenleving heeft.⁵⁰ Juist bij het starten van een nieuwe gemeente die zich richt op deze mensen, is dit een belangrijk argument om de plaats van de vrouw opnieuw te doordenken.

1.3.3 Bijbels motief

Een derde motief dat zichtbaar wordt in de geschiedenis van de missiologie is de nadruk op Bijbelteksten die ruimte biedt aan de vrouw om leidinggevende posities te bekleden in de kerk, zoals Handelingen 2:17 en Galaten 3:28. Hierin ligt de nadruk op de gaven van de Heilige Geest die zowel aan man als vrouw zijn gegeven. Daaruit wordt in dit geval geconcludeerd dat de gave om leiderschapsposities in te nemen niet is voorbehouden aan de man en dat de vrouw tevens in het leiderschap van de kerk mag plaatsnemen.

Een bespreking van de Bijbelse argumentatielijnen om al dan niet de positie van de vrouw te verruimen, vindt in hoofdstuk twee plaats.

---

⁴⁹ G. Hofstede, *Allemaal andersdenkenden. Omgaan met cultuurverschillen*, 22^e druk (Amsterdam: Uitgeverij Contact, 2006), 129.

⁵⁰ S. Murray, *Church Planting*, 246-248.

1.4 Spanningsveld tussen de motieven voor vrouwelijk leiderschap in missionaire situaties

1.4.1 Tijdelijke of blijvende ruimte?

Als vrouwen meer ruimte krijgen in gemeentestichtingen, kan dit een pragmatische of principiële achtergrond hebben. De pragmatische achtergrond wordt zichtbaar in de organisatiedynamiek van een jonge gemeentestichting: er heeft (nog) geen doordinking plaatsgevonden, maar door de vele ruimte en flexibiliteit ontstaan er meer mogelijkheden voor de vrouw in vergelijking tot bestaande kerken. De principiële achtergrond daarentegen wordt zichtbaar in een bewuste doordinking die voortkomt uit contextualisatie. Welke overweging de doorslag geeft, zal invloed hebben op de uiteindelijke ontwikkeling van de gemeentestichting. Het kan twee kanten op gaan: de eerste mogelijkheid is dat de cultuur van vrouwelijk leiderschap verankerd raakt in de organisatie en zichtbaar blijft. In dit geval is er sprake van serieuze contextualisatie. De andere mogelijkheid is dat de cultuur van vrouwelijk leiderschap verdwijnt naarmate de organisatieleeftijd toeneemt. Dan kan geconcludeerd worden dat het vrouwelijk leiderschap waarschijnlijk is voortgekomen uit de dynamiek van de jonge organisatie en een pragmatische achtergrond heeft. Als dit laatste de overhand heeft, is de kans groot dat het argument van contextualisatie naar de achtergrond verdwijnt wanneer de institutionalisering van de gemeente toeneemt. Parallellen hiervoor zijn in de kerkgeschiedenis zichtbaar geworden. In alle – in paragraaf 1.2 genoemde – periodes uit de kerkgeschiedenis blijkt hoe er in het begin veelal ruimte was voor de vrouw om leiderschap uit te oefenen, maar dat door institutionalisering en formalisering van de beweging de vrouw minder gemakkelijk of helemaal geen leidinggevende posities meer bekleedt.

1.4.2 Interpretatie van de Bijbel

In paragraaf 1.3.3 wordt beschreven hoe de Bijbel een rol kan spelen om de vrouw leiderschapsposities te geven in gemeentestichting. De nadruk die hierbij wordt gelegd op de gaven van de Heilige Geest - de zogenaamde 'charismata' - als voorwaarde voor het functioneren in de kerk staat op gespannen voet met de Bijbeluitleg die in het verdere verloop van de Pinksterbeweging de inbreng van vrouwen beperkt. Dit laat zien hoe in de beginperiode van een jonge beweging de nadruk op bepaalde Bijbelgedeelten kan liggen (in dit geval Handelingen 2:17 en Galaten 3:28), maar hoe de nadruk later kan verschuiven naar andere Bijbelgedeelten, zoals 1 Timotheüs 2:13.

Dit roept de vraag op of meer geïnstitutionaliseerde kerken de Bijbel anders interpreteren dan jonge kerken. Karin de Jonge meent van wel. Zij beschrijft dat de manier waarop we de Bijbel lezen (en aan welke teksten we de voorkeur geven) mede bepaald wordt door de heersende cultureel-maatschappelijke vooronderstellingen met betrekking tot de rolverdeling tussen man en vrouw.⁵¹ Dit betekent, dat als geïnstitutionaliseerde kerken zijn ontstaan in een cultuur waarin vrouwen geen leidinggevende posities innemen, dit invloed heeft gehad op de manier waarop men indertijd de Bijbel geïnterpreteerd heeft rondom dit onderwerp. Echter, deze keuzes kunnen door institutionalisering van de kerk blijvend worden. De invloed van de maatschappij verdwijnt niet, maar de traditionele patronen in gevestigde kerken zijn minder vatbaar voor dergelijke maatschappelijke veranderingen. Een gemeentestichting, waar nog geen traditie of cultuur is ontstaan, zou daardoor gemakkelijker open kunnen staan voor andere Bijbelinterpretaties over de positie van de vrouw in de kerk, die meer aansluiten op de huidige cultureel-maatschappelijke vooronderstellingen over de positie van de vrouw, zeker als contextualisatie daar tevens een bewuste strategie is.

Een tweede oorzaak van de veranderende interpretatie van de Bijbel rondom de positie van de vrouw heeft ook hier een pragmatische of principiële achtergrond. Indien de organisatiedynamiek leidend is om de vrouw meer ruimte te geven, dan roept dit de vraag op hoe principiële het beroep op de Bijbel is (bijvoorbeeld het argument van de charismata): wordt het wellicht gebruikt omdat het goed uitkomt in de situatie waar men in verkeert? In dat geval zal de nadruk op andere Bijbelteksten komen te liggen als de omstandigheden veranderen. Slechts wanneer de Bijbelse theologie leidend is binnen een contextualisatiestrategie, zal er een principiële en doordachte keuze kunnen worden gemaakt rondom de positie van de vrouw.

1.5 Conclusie

De geschiedenis van de missiologie toont dat de vraag of vrouwen mogen preken en leiding mogen geven aan de gehele gemeente niet met een eenvoudig 'ja' of 'nee' te beantwoorden is. Er zijn periodes zijn aan te wijzen waarin vrouwen meer ruimte krijgen om deze functies in de kerk uit te oefenen, zoals in de Evangelische beweging en de Pinksterbeweging.

Er worden drie motieven zichtbaar in de geschiedenis van de missiologie om vrouwen te laten preken en leiding te laten geven aan de gehele gemeente.

Het eerste motief is van organisatiedynamische aard en heeft te maken met de flexibiliteit van een gemeentestichting doordat het een jonge organisatie is. Hierdoor ontstaat

---

⁵¹ K. de Jonge, *De vraag naar 'de vrouw in het ambt'*, 245, 255.

onbewust ruimte voor nieuwe dynamiek, welke een ruimere positie voor vrouwen mogelijk maakt. Naarmate de organisatieleeftijd toeneemt, zal een organisatie steeds meer van de flexibele fase verschuiven naar de institutionele fase en is de kans groot dat de ruimte voor de vrouw om leidinggevende posities te bekleden ingeperkt wordt of verdwijnt naarmate de kerk meer geïnstitutionaliseerd of geformaliseerd wordt. Dit heeft te maken met de pragmatische argumenten om vrouwen meer ruimte te geven, die verdwijnen naarmate de gemeentestichting groter en ouder wordt. Hiermee gaat een pragmatisch Bijbelgebruik gepaard, waardoor de nadruk na verloop van tijd op andere Bijbelteksten komt te liggen, door verandering van de organisatie, met als gevolg dat de ruimte voor de vrouw in leiderschapsposities in een gemeentestichting van tijdelijke aard is.

Het tweede motief is van missionaire aard en behelst een bewuste keuze om de organisatie van de kerk te contextualiseren naar gebruikelijke organisatievormen in de huidige samenleving, om zo mensen te bereiken met het Evangelie. Hier ligt de doordenking – en daardoor een bewuste keuze – aan ten grondslag om de leiderschapspositie van de vrouw te verruimen. Dit gaat gepaard met een principieel Bijbelgebruik. Hierdoor is de ruimere positie van de vrouw in de kerk van blijvende aard.

Het derde motief is de nadruk op Bijbelteksten die ruimte bieden aan de vrouw om leidinggevende posities te bekleden in de kerk. Hierin ligt de nadruk op de gaven van de Heilige Geest die zowel aan man als vrouw zijn gegeven. Daaruit wordt geconcludeerd dat de gave om leiderschapsposities in te nemen niet is voorbehouden aan de man en dat de vrouw tevens in het leiderschap van de kerk mag plaatsnemen.

Bij de twee eerder genoemde motieven is reeds zichtbaar geworden, dat dit motief zowel bij pragmatisch, als bij principieel Bijbelgebruik gehanteerd wordt. Pas wanneer de organisatie ouder wordt en meer geïnstitutionaliseerd raakt, wordt duidelijk hoe principieel dit beroep op Bijbelteksten is geweest. De mate van serieuze doordenking van de positie van de vrouw en de wijze van Bijbelgebruik hebben invloed op de vraag of de ruimere positie van de vrouw in een gemeentestichting van tijdelijke of blijvende aard is. In hoofdstuk drie en vier zal dit verder besproken worden met betrekking tot de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur. Hoe de Bijbel rondom de positie van de vrouw vandaag de dag geïnterpreteerd wordt in de gereformeerde kerkverbanden zal in het volgende hoofdstuk besproken worden.

2 DE POSITIE VAN DE VROUW IN GEREFORMEERDE KERKVERBANDEN

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt zichtbaar hoe binnen de gereformeerde kerkverbanden op grond van de Bijbel wordt gedacht over preken en leiding geven van de vrouw. Hiermee wordt antwoord gegeven op subvraag a van de onderzoeksvraag. Om tot dit antwoord te komen wordt ten eerste een kort algemeen overzicht gegeven van de verschillende argumentatielijnen met betrekking tot de standpuntbepaling over positie van de vrouw in de gemeente. Ten tweede wordt vanuit de literatuur de positie van de vrouw in de verschillende gereformeerde kerkverbanden uitgelegd met betrekking tot preken en het geven van leiding aan het geheel van de gemeente. Tenslotte volgt de conclusie.

2.2 Argumentatielijnen over de positie van de vrouw op grond van de Bijbel

Een van de factoren die een belangrijke rol speelt bij de visie op de verantwoordelijkheid van vrouwen binnen gemeentestichting, is het standpunt over de positie van de vrouw in de Bijbel. Vanuit de Bijbel zijn verschillende lijnen van argumentatie op te bouwen, wat resulteert in verschillende standpunten over de vrouw in leidinggevende posities in de kerk. Deze argumentatielijnen worden hieronder beknopt beschreven.⁵²

2.2.1 Beschrijving van argumentatielijnen

2.2.1.1 Blijvende scheppingsorde

De eerste argumentatielijijn heeft te maken met de vraag of men op grond van de Bijbel kan spreken over een blijvende 'scheppingsorde'. Dit begrip houdt in, dat er uit de volgorde waarin man en vrouw zijn geschapen een door God ingestelde rangorde zichtbaar wordt. Hieruit wordt geconcludeerd dat de man het hoofd van de vrouw is en dat de vrouw onderdanig dient te zijn aan de man. Men komt tot deze scheppingsorde op grond van de exegese van onder andere 1 Korintiërs 11:2-16 en 14:34-35, Efeze 5:22-33, 1 Timoteüs 2:11-15 en Genesis 2:18-25. Deze teksten spreken over een ondergeschikte positie die vrouwen in de gemeente horen in te nemen en ze worden gekoppeld aan de scheppingsorde waar

---

⁵² Een uitvoerige beschrijving van de argumenten en argumentatielijnen staat in W.M. Swartley, *Slavery, Sabbath, War and Women*, (Waterloo: Herald Press, 1984), 150-191; ook in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, *M/V in de kerk*, 135-137. Internet, 15 april 2009. (http://www.gkv.nl/data/styleit/files/Rapport_Zwolle_2008.pdf)

Paulus op teruggrijpt.⁵³ Deze wordt verstoord als een vrouw leiding geeft, spreekt, onderwijs geeft of gezag heeft over de man in de samenkomst.⁵⁴

2.2.1.2 Herstelde gelijkheid

Een tweede argumentatielijn wordt beschreven vanuit het standpunt van de 'herstelde gelijkheid'. Deze gelijkheid wordt zichtbaar in de schepping: man en vrouw zijn geschapen naar Gods beeld om elkaar in een volkomen gelijke positie aan te vullen.⁵⁵

Door de zondeval is de goede orde van Gods schepping aangetast en is de gelijkheid tussen man en vrouw verstoord. God blijft echter trouw en zoekt wegen naar herstel.⁵⁶ Het herstel van deze gelijkheid vindt plaats door het werk van Jezus Christus: Hij maakt een einde aan overheersing en rivaliteit tussen man en vrouw en geeft hun gelijke posities zoals zij deze voor de zondeval vervulden. Men baseert zich hierbij vooral op Galaten 3:28 waar beschreven staat dat man en vrouw op gelijke wijze delen in het werk van Jezus Christus.⁵⁷ Deze lijn moet ook zichtbaar worden in de kerk, waarbij man en vrouw gelijke functies kunnen bekleden.⁵⁸

Naast deze twee stellingnamen rondom een blijvende scheppingsorde of herstelde gelijkheid zijn er ook verschillen op het niveau van de hermeneutiek, welke leiden tot verschillende standpunten rondom de positie van de vrouw in gemeente. Hierbij staat de vraag centraal hoe de Bijbel vandaag de dag geïnterpreteerd en toegepast moet worden en in hoeverre de culturen waarin Bijbelteksten tot stand zijn gekomen een rol spelen.

2.2.1.3 Blijvende geldigheid van voorschriften uit het Nieuwe Testament

Vanuit deze argumentatielijn hebben Bijbelteksten een algemeen karakter en zijn de genoemde voorschriften blijvend geldig. God maakt zijn richtlijnen duidelijk, dwars door de culturele achtergrond van de Bijbelschrijvers heen. De voorschriften kunnen dus rechtstreeks toegepast worden op situaties van vandaag, aangezien de toepassing ervan niet wijzigt.⁵⁹

⁵³ A.C. Thiselton, *The New International Greek Testament Commentary: The First Epistle to the Corinthians*, (Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing), 812-823 beschrijft uitvoerig de verschillende interpretaties van het woord 'hoofd' uit 1 Kor. 11:3).

⁵⁴ H. Ridderbos, *Paulus: ontwerp van zijn theologie*, (Kampen: Kok, 1966), 515-517.

⁵⁵ Gen. 1:26-28

⁵⁶ C. Brown (ed.), 'Woman' in: *New International Dictionary of New Testament Theology Volume 3*, (Grand Rapids, Michigan: The Zondervan Press, 1992), p. 1057-1058 beschrijft hoe vrouwen toegang hebben tot de heilige plaatsen (Mirjam, Hanna); of hoe ze evenals mannen luisteren naar de voorlezing van het bondsrecht (Deut. 31:12; Neh. 8:3), dat ze bijzondere taken vervullen zoals het doen van gebeden en beloften, profeteren,⁵⁶ en sommigen ontvangen Godsverschijningen. In Joël 3:1-2 wordt geprofeteerd hoe God zijn Geest zal uitstorten over ál wat leeft.

⁵⁷ Ook Joël 2:28-9; Rom. 12 en 1 Kor. 12 worden genoemd betreffende het gelijk delen van man en vrouw in het werk van de Geest.

⁵⁸ M.J. Erickson, *Christian Theology*, (Grand Rapids, Michigan: BakerBooks, 2000, 2e druk), 563.

⁵⁹ Zie CGK Nederland, *Vrouw en ambt*, (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 1999), 47-57; of Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, *M/V in de kerk*, 36. Internet, 15 april 2009. (http://www.gkv.nl/data/styleit/files/Rapport_Zwolle_2008.pdf)

Het zwijggebod wordt dan veelal als ordemaatregel van algemeen geldende orde beschouwd.⁶⁰

Bij deze argumentatielijn is er een spanningsveld tussen Bijbelteksten waarin het spreken van de vrouw in de samenkomst wordt verboden (bijv. 1 Korintiërs 14:34-35) en teksten waarin vrouwen een grotere rol in de samenkomst toebedeeld wordt, zoals het bidden en profeteren van vrouwen tijdens de samenkomst (bijv. 1 Korintiërs 11:5). Hierbij wordt zichtbaar dat er in het Nieuwe Testament niet consistent over de rol van de vrouw in de samenkomst wordt gesproken. Dit stimuleert weer visies die de nadruk leggen op de contextualiteit van bijbelse voorschriften over de rol van vrouwen in de kerk.

2.2.1.4 Door de Geest geleide toepassing van voorschriften

Binnen de vierde argumentatielijn vindt men dat de Bijbel contextueel gelezen moet worden. Hierbij wordt benadrukt hoe God door de eeuwen heen een heilsplan heeft met zijn volk. Bij de bestudering van de Bijbel is het daarom belangrijk steeds te zoeken naar Gods bedoeling. Dit kan betekenen dat Gods boodschap onder een culturele laag schuilgaat. De voorschriften aan de toenmalige gemeenten zijn daarom niet direct vandaag de dag toepasbaar. Gods Geest leidt mensen om zijn bedoelingen achter de tekst te begrijpen en deze te vertalen naar onze tijd.

Vanuit deze visie wordt bij 1 Korintiërs 11:2-16 en 14:34-35, en 1 Timotheüs 2:11-15 gewezen op de specifieke situatie waarin Paulus de gemeenten toespreekt. Bij de interpretatie hiervan moet rekening worden gehouden met de toenmalige cultuurbepaalde verhouding tussen man en vrouw en waarden in de samenkomst.⁶¹ Er wordt geen algemeen geldende regel door Paulus gegeven dat vrouwen geen gezagspositie zouden mogen hebben.⁶²

2.3 De positie van de vrouw in gereformeerde kerkverbanden

Aangezien het onderzoeksveld van deze scriptie beperkt is tot de gereformeerde gemeentestichtingen van kerken waar vrouwen in de moedergemeente of de denominatie niet mogen preken of leiding mogen geven aan het geheel van de gemeente, zal deze paragraaf zich beperken tot dergelijke kerkverbanden.

⁶⁰ Zie CGK Nederland, *Vrouw en ambt*, (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 1999), 47-57, 73-80; of Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, *M/V in de kerk*, 36. Internet, 15 april 2009. (http://www.gkv.nl/data/styleit/files/Rapport_Zwolle_2008.pdf)

⁶¹ G.D. Fee, *God's Empowering Presence*, (Peabody: Hendrickson Publishers, 1994), 255-256.

⁶² P.K. Jewett, *Man as Male and Female*, (Grand Rapids: Eerdmans, 1975), 112-114, 134-139, 145-147. Zie ook: J.D.G. Dunn, *The Theology of Paul the Apostle*, (London: T&T Clark, 2003), 589-593.

2.3.1 Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK)

De Generale Synode van de CGK heeft zich in 1998 uitgesproken ten aanzien van de vrouw in het ambt.⁶³ Hierin wordt zichtbaar dat de meningen binnen de CGK omtrent dit onderwerp verdeeld zijn ten aanzien van de hermeneutiek en exegese van de eerder genoemde Bijbelteksten.⁶⁴ Dit verschil van mening uit zich in het verschijnen van een meerderheids- en minderheidsrapport. In het meerderheidsrapport wordt verklaard dat het standpunt dat de CGK tot die tijd al hanteerden, volgens hen Bijbelse wortels heeft.⁶⁵ Dit betekent dat het gezaghebbend leidinggeven aan de gemeente volgens hen niet aan de vrouw toekomt.⁶⁶ De blijvende scheppingsorde en de blijvende geldigheid van voorschriften uit het Nieuwe Testament – zoals in paragraaf 2.2.1.1 beschreven – zijn hiervoor doorslaggevend geweest. Echter, in het minderheidsrapport wordt de nadruk gelegd op de herstelde gelijkheid en de door de Geest geleide toepassing, zoals in de vorige paragraaf genoemd. Hieruit volgt de conclusie dat er wèl ruimte is voor de vrouw om gezaghebbend leiding te geven aan de gemeente en alle ambten open zouden moeten staan. Men heeft ervoor gekozen om de weg te gaan van het meerderheidsrapport. Dit heeft pragmatische redenen gehad, die de eenheid van het kerkverband betreffen. Echter, op de synode is het minderheidsstandpunt niet als onbijbels betiteld.⁶⁷

2.3.2 Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv)

Het standpunt van de GKv omtrent de positie van de vrouw in de kerk is gebaseerd op basis van de overtuiging dat er een blijvende scheppingsorde is en een blijvende geldigheid van de voorschriften uit het Nieuwe Testament. Hierdoor is er geen ruimte voor de vrouw om leiding te geven aan het geheel van de gemeente of om te preken. Het debat over dit onderwerp is binnen de GKv echter gaande, aangezien er binnen de GKv verschillend over de positie van de vrouw in de kerk wordt gedacht. In 2008 heeft het deputaatschap *'M/V in de kerk'*⁶⁸ een gelijknamig rapport uitgebracht waarin wordt beschreven welke vragen er in de GKv leven rond het onderwerp van de positie van de vrouw in de kerk en welke knelpunten hieromtrent zijn. Naar aanleiding hiervan heeft een

---

⁶³ De uitkomst van deze synode is een jaar later gepubliceerd in: CGK Nederland, *Vrouw en ambt*, (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 1999).

⁶⁴ Ibid, 103-132.

⁶⁵ Ibid, 95.

⁶⁶ Ibid, 8.

⁶⁷ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda, Amsterdam, 14-05-2009.

⁶⁸ Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, *M/V in de kerk*. Internet, 15 april 2009. (http://www.gkv.nl/data/styleit/files/Rapport_Zwolle_2008.pdf)

studiecommissie de opdracht gekregen om voor de volgende vrijgemaakt-gereformeerde synode in 2011 een rapport uit te brengen over de plaats van man en vrouw in de kerk.⁶⁹

2.3.3 Gereformeerde Gemeenten (GG)

In de Gereformeerde Gemeenten worden evenals in de CGK en GKv de blijvende scheppingsorde en de blijvende geldigheid van voorschriften uit het Nieuwe Testament als doorslaggevende argumenten gehanteerd om de vrouw geen posities toe te kennen waarin zij leiding geeft aan het geheel van de gemeente of waarin zij preekt.⁷⁰ Het verschil met de CGK en GKv is, dat er in het kerkverband geen vragen zijn of discussie is omtrent de positie van de vrouw in de gemeente; het is een vanzelfsprekendheid. Dit zou te maken kunnen hebben met de 'zekere wereldmijding',⁷¹ waardoor de veranderende positie van de vrouw in de samenleving geen of tenminste minder invloed heeft dan in andere kerkverbanden.

2.3.4 Protestantse Kerk Nederland met een orthodoxe traditie (PKN)

De PKN is in 2004 ontstaan door een fusie van de Evangelisch Lutherse Kerk, de Gereformeerde Kerken en de Nederlands Hervormde Kerk.⁷² Uit deze laatste is de Gereformeerde Bond afkomstig, welke een vereniging is die de PKN wil herinneren aan de eigen belijdenis en aan de noodzaak daaruit te leven. Hoewel de Nederlands Hervormde Kerk sinds 1951 vrouwen toelaat in het ambt en de PKN dit ook doet⁷³, keurt de Gereformeerde Bond dit af.⁷⁴ Een gemeente heeft formeel gezien geen relatie tot de Gereformeerde Bond, maar kan wel een predikant van Bondssignatuur benoemen. Dit is bepalend voor de koers van de gemeente. Omtrent de positie van de vrouw betekent dit, dat vrouwen geen posities in mogen nemen waarbij leiding wordt gegeven aan het geheel van de gemeente of waarin ze preken. Ook zijn er kerken binnen de PKN waarin het vanuit de orthodoxe traditie niet gebruikelijk is dat vrouwen voorgaan. Hoewel de vrouw dus binnen de PKN kerkordelijk alle mogelijke posities mag bekleden, wordt hier in verschillende gemeenten vanwege een meerderheidsbeslissing van de kerkleden niet voor gekozen.

⁶⁹ Nederlands Dagblad, *Predikant mag best twijfel laten zien*. Internet, 2 december 2008. (<http://www.nd.nl/artikelen/2008/december/02/predikant-mag-best-twijfel-laten-zien>)

⁷⁰ De positie van de vrouw in de Gereformeerde Gemeenten staat uitvoerig beschreven in: P. van Ruitenburch, C.J. Meeuse, en C. Harinck 'De positie van de vrouw in de maatschappij', in: *Ambtsdragersconferenties*, (Woerden: Deputaatschap Algemene Diakonale Zaken, 1986), 10-34 en 42-56.

⁷¹ P.L. Rouwendal, 'Gereformeerde Gemeenten' in: G. Harinck (red.), *Christelijke Encyclopedie*, deel 1, (Kampen: Kok, 2005), 639.

⁷² Protestantse Kerk Nederland, *Kerkgeschiedenis*. Internet, 20 april 2009.

(<http://www.pkn.nl/1/default.asp?rIntNavStepMotherNavId=0&rIntNavMotherNavId=3405&inc=info&rIntNavId=3418&rIntId=6210>)

⁷³ In K.K. Lim, *De spoor van de vrouw in het ambt*, (Kampen: Kok, 2001) wordt de ontwikkeling naar de toelating van de vrouw tot de ambten in de Nederlands Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland uitvoerig besproken.

⁷⁴ Ibid. De visie van de Gereformeerde Bond omtrent de positie van de vrouw in gemeente wordt beschreven in C. den Boer, *Man en vrouw in bijbels perspectief*, 3^e druk, (Kampen: Kok, 2007).

2.4 Conclusie

Van de gereformeerde kerkverbanden die binnen het onderzoeksveld van deze scriptie vallen, is de PKN de enige waarbinnen ruimte is voor de vrouw om leiding te geven aan het geheel van de gemeente en te preken. Of men hier ook daadwerkelijk voor kiest, hangt af van de plaatselijke gemeente. Aangezien de moedergemeenten van de gemeentestichtingen in Amsterdam die uit de PKN voortkomen (Project Thuiskomen en Hebron) achtergronden hebben waarin dit niet gebruikelijk is, is er in de praktijk weinig verschil⁷⁵ met de GG, GKv en CGK.

De keuze om de vrouw op grond van de Bijbel wel of geen ruimte te geven om te preken of leiding te geven aan het geheel van de gemeente, is afhankelijk van exegetische en hermeneutische keuzes die worden gemaakt. De exegetische keuzes gaan uit van de blijvende scheppingsorde, waarin een door God ingestelde rangorde wordt gelezen, of van de herstelde gelijkheid, waarin men ervan uitgaat dat man en vrouw zijn geschapen naar Gods beeld⁷⁶ om elkaar in een volkomen gelijke positie aan te vullen.

Bij de hermeneutische keuzes gaat het om het standpunt van de blijvende geldigheid van voorschriften uit het Nieuwe Testament waarbij Bijbelteksten een algemeen karakter hebben en de voorschriften blijvend geldig zijn of het standpunt van door de Geest geleide toepassing van voorschriften, waarin bij de interpretatie van voorschriften uit het Nieuwe Testament rekening moet worden gehouden met de toenmalige cultuur en ze niet direct toepasbaar zijn op hedendaagse situaties.

---

⁷⁵ Hoewel er in de moedergemeente van Project Thuiskomen momenteel een bezinning op dit onderwerp plaatsvindt.

⁷⁶ Gen. 1:26-28.

3 DE LEIDINGGEVENDE POSITIE VAN DE VROUW IN AMSTERDAMSE GEMEENTESTICHTINGEN VAN GEREFORMEERDE SIGNATUUR

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van de resultaten uit de interviews antwoord gegeven op de vraag of vrouwen leiding mogen geven aan het geheel van de gemeente in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur en wat de oorzaken zijn voor de verschillen met het kerkverband of de moedergemeente hieromtrent. Zo wordt zichtbaar hoe men in de praktijk van gemeentestichting met de kaders van de kerkverbanden inzake het leiding geven van de vrouw in de gemeente omgaat. De geïnterviewden worden in tabel 2 geïntroduceerd.

Tabel 2: Geïnterviewden uit de Amsterdamse gereformeerde gemeentestichtingen

Naam gemeentestichting	Naam geïnterviewde	Functie
de Akergemeente	Kees Trimp	Lid van het leiderschapsteam
Bij Simon de Looier	Johan Krijgsman	Evangelist
Hebron	Peter Smits	Evangelist
Hoop voor Noord	Jeanette de Waard	Missionair pastoraal werker
Project Thuiskomen	Nico van Splunter	Gemeentestichter
Stroom	Martijn Horsman	Gemeentestichter
Via Nova	Siebrand Wierda	Gemeentestichter/predikant CGK

3.1.1 Opzet en structurering van het interview

Om antwoord te geven op subvraag b en c van de onderzoeksvraag zijn er negentien interviewvragen samengesteld. In tabel 3 wordt het verband hiertussen gelegd. Dit ter verantwoording van de interviewvragen en ter verduidelijking van de samenhang. De interviewvragen staan in bijlage 1 op de wijze vermeld waarop ze in de interviews zijn afgenomen.

Tabel 3: Verband onderzoeksvragen en interviewvragen

Deel van de onderzoeksvraag/ Controlevraag	Interviewvraag
Subvraag b: <i>Welke mogelijkheden hebben vrouwen om te preken en leiding geven aan het geheel van de gemeente in de Amsterdamse gemeentestichtingen die uit gereformeerde kerkverbanden voortkomen?</i>	7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs? 10. Hebben vrouwen ook leidinggevende posities in de gemeentestichting? 11. Zo ja: ook in leidinggevende teams? 12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente? 13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen? 18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?
Subvraag c: <i>Als er verschil is in de antwoorden op de subvragen a en b: wat zijn de oorzaken voor dit verschil?</i>	8. Zo ja: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/het kerkverband niet? 15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?
Controlevraag voor de mate van bewuste doordinking en blijvende verandering van de in subvraag c genoemde verschillen	9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken? 14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet? 16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities? 17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw? 19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin al deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?
Controlevraag voor (afbakening van het) onderzoeksveld	1. Sinds wanneer bestaat de gemeentestichting? 2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten? 3. Sinds wanneer bent u betrokken? 4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?
Controlevraag voor uitspraak Vellekoop: <i>"Vrouwen leveren een behoorlijke bijdrage aan gemeentestichtingen in Nederland"</i> ⁷⁷	5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten? 6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Ten eerste wordt in dit hoofdstuk besproken welke rol vrouwen spelen in de onderzochte gemeentestichtingen. Daarbij worden de verschillende taken besproken in, rond en buiten de samenkomst. Ten tweede worden de mogelijkheden voor de vrouw om leiding te geven in de Amsterdamse gemeentestichtingen weergegeven, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen leidinggevende taken in de gemeenschap en leiding geven aan het geheel van de gemeenschap. Ten derde worden de oorzaken van de verschillen tussen de onderzochte

⁷⁷ Vellekoop, 'Nieuwe kerken in een nieuwe context', 78.

gemeentestichtingen en de kerkverbanden of moedergemeenten weergegeven omtrent het leiding geven aan het geheel van de gemeenschap. Ten derde wordt de verwachting vanuit de gemeentestichtingen ten aanzien van de toekomst met betrekking tot de leidinggevende positie van de vrouw genoemd. Tenslotte volgt de conclusie.

3.2 Spelen vrouwen een rol?

Dat vrouwen een rol spelen in gemeentestichtingen, is eerder uit onderzoek van Vellekoop gebleken.⁷⁸ Wat de exacte bijdrage van vrouwen is, was tot nu toe nog onbekend. Door middel van het afnemen van interviews heb ik hier onderzoek naar gedaan en wil ik inzicht geven in de mogelijkheden voor vrouwen om te preken en leiding te geven in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur.

3.2.1 Voorbereiding van de samenkomst

Voor en na de samenkomst zijn er veel operationele taken die in alle gemeentestichtingen door zowel mannen als vrouwen worden verricht. Hierin wordt geen onderscheid gemaakt in sekse. Deze taken variëren van spullen klaarzetten en opruimen tot koffie schenken en een gastvrije houding naar bezoekers.

3.2.2 In de samenkomst

In de interviews komt naar voren dat bij alle gemeentestichtingen behalve bij de evangelisatiepost 'Bij Simon de Looijer' vrouwen taken vervullen in de samenkomst. In 'Bij Simon de Looijer' wordt vrijwel alles wat de inhoud van de samenkomst betreft door de evangelist voorbereid en uitgevoerd. Er zijn geen specifieke taken voor vrouwen tijdens de samenkomst. De rol die vrouwen daar spelen tijdens de samenkomst is geen actieve, maar

"een rol die er in de samenkomst wel heel wezenlijk toe doet. Hetzij met zingen of iets dergelijks. Dat wordt misschien wel eens vergeten".⁷⁹

Siebrand Wierda vult dit aan door te menen:

"Er zijn vrouwen, dus spelen ze een rol. Ik vind het belangrijk dat de samenkomst niet staat of valt bij degene die de samenkomst leidt of spreekt, maar het is een stukje samenleving dat daar is, die bestaat uit mannen en vrouwen."⁸⁰

⁷⁸ M. Vellekoop, *Nieuwe kerken in een nieuwe context*, 90.

⁷⁹ Petra de Jong-Heins, Interview met J. Krijgsman, Amsterdam, 12-05-2009.

⁸⁰ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda, Amsterdam, 14-05-2009.

Naast de genoemde aanwezigheid hebben vrouwen in de overige Amsterdamse gemeentestichtingen tevens taken in de samenkomst; zo worden zij betrokken bij het welkom, de Schriftlezing, in het muzikteam (ook de liedkeuze), in het bidden met mensen tijdens en na de samenkomst, en bij het collecteren. Kortom, vrouwen doen actief mee in de samenkomst, zoals ook blijkt uit het interview met Martijn Horsman:

“...als het gaat om muziek of regie spelen vrouwen een hele – belangrijke zelfs – rol, en zijn zij zelfs meer betrokken dan mannen.”

Bij de mededelingen en het gebed is bij vrijwel alle gemeentestichtingen ruimte voor vrouwen, echter in het geval van de Akergemeente worden deze liturgische elementen alleen door mannen en vrouwen van het leiderschapsteam verricht.

3.2.3 Buiten de samenkomst

Buiten de samenkomst worden allerhande taken door zowel mannen als vrouwen verricht in alle gemeentestichtingen. Te denken valt onder andere aan vrouwenwerk, kinderwerk en tienerwerk, pastoraat, naar anderen omzien en evangelisatie. Op de leidinggevende taken binnen dit gemeentewerk wordt nu nader ingegaan.

3.3 Mogelijkheden voor de vrouw om leiding te geven

In het interview is onderscheid gemaakt tussen leidinggevende taken binnen de gemeenschap en leidinggevende taken aan het geheel van de gemeenschap. Dit heeft te maken met een verschil in verantwoordelijkheid tussen beide. Zo is leiden van een kinderclub een andere verantwoordelijkheid dan leiding geven aan de voltallige gemeente. Door dit onderscheid in het interview worden de verschillende leidinggevende functies die vrouwen mogen bekleden in de Amsterdamse gemeentestichtingen zichtbaar.

3.3.1 Leidinggevende taken binnen de gemeenschap

De leidinggevende taken in de verschillende gemeentestichtingen variëren. Veelal zijn er wel leidinggevende taken, maar zijn er weinig formele leiderschapsposities. Opvallend is, dat bij alle gemeentestichtingen zowel mannen als vrouwen bij alle leidinggevende taken betrokken zijn, met uitzondering van de ambtelijke functies. Dit laatste wordt toegelicht in de volgende paragraaf.

Als leidinggevende taken worden het kringleiderschap, het vrouwenwerk, het kinderwerk, het tienerwerk, de leiding van aanbiddings- en gebedsavonden, het missionair team dat speciale zondagen voorbereidt om nieuwe mensen te bereiken, koffieochtenden voor vrouwen en

Bijbelstudiegroepen voor vrouwen genoemd. Er wordt gavengericht gezocht naar de juiste personen om taken in te vullen. Deze gavengerichte verdeling van taken wordt in de volgende paragraaf verder besproken.

3.3.2 Leidinggevende taken over het geheel van de gemeenschap

In bestaande gereformeerde kerken wordt er leiding gegeven aan het geheel van de gemeente door de kerkenraad. Deze kerkenraad bestaat tenminste uit de predikant, een ouderling en een diaken en is eindverantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering daarvan. In de Amsterdamse gemeentestichtingen zijn er nog geen zelfstandige kerkenraden. De gemeentestichtingen vallen onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de moedergemeente. Wel is er een creatieve vondst gedaan, door in een heel aantal gemeentestichtingen een leiderschapsteam aan te stellen. Dit leiderschapsteam valt formeel onder de eindverantwoordelijkheid van de kerkenraad van de moedergemeente, maar geeft feitelijk leiding aan de gemeentestichting. Doordat het leiderschapsteam kerkrechtelijk geen eindverantwoordelijkheid draagt, kunnen hierin ook vrouwen deelnemen.

Uitgezonderd in 'Bij Simon de Looier', hebben alle gemeentestichtingen een leiderschapsteam waar ook vrouwen actief in zijn. In 'Bij Simon de Looier' heeft Johan Krijgsman de leiding, en is er geen leiderschapsteam of iets dergelijks. Peter Smits verwoordt de functie van het leiderschapsteam, dat zij 'stuurgroep' noemen, als volgt:

"Dit is een soort mini-kerkenraad, die probeert aan te sturen onder verantwoordelijkheid van de Noorderkerk. Bij de kerkenraad van de Noorderkerk ligt de eindverantwoordelijkheid, maar die stuurgroep is verantwoordelijk voor het beleid en de evaluatie van wat er uitgevoerd wordt."⁸¹

Hierbij wordt er geen sekseonderscheid gemaakt bij de taken in het team, maar is het invullen van de taken naar de gaven die men ontvangen heeft de eerste prioriteit, zoals eerder genoemd dit ook geldt bij de leidinggevende taken binnen de gemeenschap. Jeanette de Waard beaamt dit voor Hoop voor Noord:

"Dit heeft puur te maken met hoe we vragen: hoe is iemands leven, en wat zijn de vruchten van iemands leven? Heeft iemand een levende relatie met God? En daarnaast de kwaliteiten die iemand heeft. Dus het zou ook zomaar kunnen, dat er vier vrouwen in het team zitten."

⁸¹ Petra de Jong-Heins, Interview met P. Smits, Amsterdam, 14-05-2009.

De verdeling van het aantal mannen en vrouwen in het leiderschapsteam is per gemeentestichting verschillend, zoals in tabel 4 zichtbaar wordt. Hebron en Project Thuiskomen hebben meer vrouwen dan mannen, Via Nova heeft evenveel vrouwen als mannen, en de Akergemeente en Stroom hebben meer mannen dan vrouwen. Aangezien 'Bij Simon de Looier' geen leiderschapsteam heeft, is deze niet meegerekend.

Tabel 4: Vrouwelijk leiderschap in Amsterdamse gereformeerde gemeentestichtingen

Naam gemeentestichting	Aantal leden leiderschapsteam	Aantal vrouwen leiderschapsteam	Percentage vrouwen leiderschapsteam
de Akergemeente	7	2	29%
Hebron	3	2	66%
Hoop voor Noord	6	2	33%
Project Thuiskomen	6	4	66%
Stroom	5	1	20%
Via Nova	6	3	50%

Vrouwen kunnen in de Amsterdamse gemeentestichtingen geen kerkenraadsfuncties bekleden, maar geen enkele gemeentestichting heeft een zelfstandige kerkenraad.

De Waard geeft hiervoor als reden:

"We zijn nog geen geïnstitutionaliseerde kerk, daardoor is er nog geen kerkenraad. Uiteindelijk zal deze er wel gaan komen."⁸²

Dat vrouwen geen zitting kunnen nemen in de kerkenraad, heeft te maken met de standpuntbepaling over de positie van de vrouw in de kerk van de kerkverbanden of moedergemeenten waaruit de gemeentestichtingen afkomstig zijn, zoals in hoofdstuk twee besproken is. Concreet betekent dit, dat vrouwen geen voorganger, ouderling of diaken kunnen worden. Als ervan wordt uitgegaan dat de gemeentestichter de toekomstige predikant van de gemeente wordt, zal bij de aanstelling van een gemeentestichter dan ook niet voor een vrouw worden gekozen. Of dit in de Amsterdamse gemeentestichtingen ook de reden is geweest voor het enkel aanstellen van mannen, is niet onderzocht. Als de functie van de gemeentestichter losgekoppeld is van het ambt, zou een vrouw ook gemeentestichter kunnen worden binnen de gereformeerde kerkverbanden.

⁸² Petra de Jong-Heins, Interview met J. de Waard, Amsterdam, 13-05-2009.

3.4 Oorzaken van verschil in leiding geven

3.4.1 Organisatiedynamiek

Het verschil tussen de gemeentestichtingen en de kerkverbanden of moedergemeenten betreffende de leidinggevende positie van de vrouw in de gemeente wordt allereerst veroorzaakt door het verschil in organisatiedynamiek. Wierda beschrijft, dat er niet zozeer meer ruimte voor Via Nova is binnen het kerkverband, maar dat veel kerken binnen het kerkverband deze kans om vrouwen meer leiding te laten geven niet aangrijpen.

“Bijna niet één gemeente is zo creatief om het zo te doen.”⁸³

Uit dit citaat wordt zichtbaar dat het volgens de geldende regelingen niet onmogelijk is voor bestaande kerken om de leiding aan het geheel van de gemeente anders vorm te geven. Echter, het verschil in organisatieleeftijd tussen Via Nova en bestaande kerken in het Christelijke Gereformeerde Kerkverband maakt het mogelijk dat er gemakkelijk buiten de bekende paden wordt gewandeld, maar nog steeds binnen de kaders van het kerkverband. Het ontbreken van tradities maakt dat nieuwe leiderschapspatronen eenvoudiger doorgevoerd kunnen worden. Er is meer flexibiliteit in de organisatiedynamiek van een jonge gemeente dan van een oudere. Ook bij Stroom heeft de dynamiek van een jonge organisatie zichtbare invloed:

“Bij gemeentestichting werk je niet met het model van een kerkelijke organisatie, je probeert je model te maken voor wat daar nodig is, voor wat de behoeften zijn, voor een specifieke situatie. Het kopiëren van een model van een christelijke kerk is niet meer van deze tijd. Ik denk dat een effectieve organisatie zichzelf allang niet meer zo organiseert. Die werken met klein leiderschap, met flexibele teams. [...] Hierdoor komen er bij mensen hopelijk meer kwaliteiten bovendrijven dan wanneer je dit op seksegrond doet.”⁸⁴

“Hier [in het leiderschapsteam - PdJ] zit één vrouw in, welke ik mede in het team wilde hebben omdat ze vrouw is. Toen ik hier kwam zaten er bijna alleen maar vrouwen in het samenkomstteam, en bijna alleen maar mannen in het leiderschapsteam. Alsof de mannen bepalen hoe het gaat en de vrouwen het mogen

---

⁸³ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda.

⁸⁴ Petra de Jong-Heins, Interview met M. Horsman, Amsterdam, 06-05-2009.

uitvoeren. [...] En toen het aankwam op het zoeken naar het beleidsteam moest er wel een vrouw bij zitten.”⁸⁵

Martijn Horsman geeft hierbij aan dat het belangrijk is voor de groepsdynamiek, voor het evenwicht van het team, gezien de andere invalshoek die vrouwen vaak kiezen. Een jonge organisatieleeftijd maakt het gemakkelijker om voor een nieuw leiderschapsmodel te kiezen dan de oudere organisatieleeftijd van veel bestaande kerken met hun traditionele leiderschapspatronen, aangezien er meer flexibiliteit is en creativiteit om nieuwe wegen in te slaan.

Geen formele gemeente

In Hebron, Hoop voor Noord, Project Thuiskomen en Stroom wordt als een organisatiedynamische oorzaak genoemd voor het verschil in leidinggeven ten opzichte van het kerkverband of de moedergemeente, dat ze nog geen ‘geformaliseerde gemeente’⁸⁶ zijn, waar bijvoorbeeld een kerkenraad aanwezig is. Dit is een van de aspecten van een jonge organisatiedynamiek. Het ontbreken van tradities biedt ruimte bij Project Thuiskomen:

“Dingen worden hier wat minder geregeld. Het is wat minder verbonden aan de oude tradities. [...] In de moedergemeente is een bestaande traditie, hier is een nieuwe traditie.”⁸⁷

De vraag die hierbij gesteld kan worden, is of deze oorzaak verdwijnt op het moment dat deze gemeentestichtingen formele, zelfstandige gemeenten worden en het dus een tijdelijk kenmerk is dat past bij de dynamiek van een jonge organisatie.

Bijzondere status

Een ander kenmerk van de dynamiek van een jonge organisatie komt naar voren bij de Akergemeente, ‘Bij Simon de Looier’ en Hoop voor Noord. Hier wordt de bijzondere status als respectievelijk ‘missionaire gemeente’, ‘evangelisatiepost’ of ‘zendingsgemeente’ aangedragen als een oorzaak van het verschil in ruimte voor leidinggevende functies voor vrouwen in vergelijking met de kerkverbanden. Vanuit de Akergemeente geldt:

“We hebben veel meer vrijheid gekregen, ook van de classis, om heel ruim kerk te zijn en onze eigen vorm te vinden”.⁸⁸

---

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Petra de Jong-Heins, Interview met P. Smits.

⁸⁷ Petra de Jong-Heins, Interview met N. van Splunter, Amsterdam, 15-05-2009.

3.4.2 Gavengericht werken

Een tweede oorzaak voor het verschil tussen de gemeentestichtingen en de kerkverbanden of moedergemeenten betreffende de leidinggevende positie van de vrouw in de gemeente dat in de Akergemeente, Hebron, Hoop voor Noord en Stroom naar voren komt is een Bijbels argument. Hierbij wordt een beroep gedaan op Bijbelteksten waarin over de gaven van de Geest wordt gesproken.⁸⁹ Zo wordt in de interviews genoemd, dat

“...met de beschikbare mensen het werk moet worden gedaan”.⁹⁰

“Dus je doet het met de kwaliteiten die God je op dat moment geeft en daardoor valt het onderscheid tussen man en vrouw voor een groot gedeelte weg”.⁹¹

Eenzijds wordt hier veel nadruk gelegd op de pragmatiek van de eigen situatie van de gemeentestichting, anderzijds wordt het Bijbelse argument van de gaven erbij genoemd. Dat blijkt ook uit de uitspraak van De Waard dat

“...het gewoon voor het sociaal evenwicht goed is, omdat vrouwen op een andere manier weer naar dingen kijken als mannen. Omdat God verschillende gaven aan mannen en vrouwen gegeven heeft en omdat die gaven ook gebruikt moeten worden.”⁹²

De vraag is, of het beroep op de gaven van de Geest om zowel mannen als vrouwen te laten deelnemen aan het leiderschapsteam een kenmerk is van de organisatiedynamiek van de gemeentestichtingen, of dat dit een principiële lijn is. In het geval van de organisatiedynamiek is de kans aanwezig dat, naarmate de organisatieleeftijd toeneemt, de nadruk verschuift naar Bijbelgedeelten waarin de nadruk ligt op situaties die op dat moment van toepassing zijn in de gemeente. Dan wordt er een pragmatiek toegepast op de situatie waarin de gemeente zich begeeft, zonder principiële doordenking. Als het een principiële doordenking betreft, zal dit argument blijvende waarde hebben, ongeacht de organisatieleeftijd.

3.4.3 Contextualisatie

Het verschil tussen de gemeentestichtingen en de kerkverbanden of moedergemeenten betreffende de leidinggevende positie van de vrouw in de gemeente wordt ten derde

⁸⁸ Petra de Jong-Heins, Interview met K. Trimp, Amsterdam, 18-05-2009.

⁸⁹ O.a. gebaseerd op 1 Kor. 12-14, Rom. 12:4-8, Ef. 4 en 1 Petr. 4:10-11.

⁹⁰ Petra de Jong-Heins, Interview met P. Smits.

⁹¹ Petra de Jong-Heins, Interview met J. de Waard.

⁹² Ibid.

veroorzaakt door het feit dat in een aantal gemeentestichtingen bewust rekening wordt gehouden met de context waarin de gemeentestichting plaatsvindt. Zo beschrijft Nico van Splunter over Project Thuiskomen:

“Daarbij is de rol van de vrouw een hele andere dan in de Nederlandse samenleving. Het verschil is, dat in de Nederlandse - Amsterdamse - samenleving man en vrouw over het algemeen gelijk zijn. In bijvoorbeeld de Surinaamse samenleving zijn de vrouwen heel zelfstandig, ze regelen alles, en mannen zijn toegevoegde waarde. In de Afrikaanse cultuur zie je ook dat vrouwen heel veel regelen en heel zelfstandig zijn. Dus wil je hier een multi-etnische gemeente, dan moet je die culturen heel serieus nemen.”⁹³

In dit citaat komt tevens het belang van de context en doelgroep aan de orde. Deze speelt ook een rol bij Hoop voor Noord, waar niet vanuit de bestaande traditie gehandeld wordt, maar vanuit de vraag:

“Hoe kan het Evangelie aansluiting vinden bij de mensen hier in mijn omgeving?”⁹⁴

3.5 Toekomstverwachting omtrent leiding geven

Uit de interviews komt een aantal mogelijke scenario's welke de Amsterdamse gemeentestichtingen omtrent de vrouw in leidinggevende posities verwachten als ze een zelfstandige kerk worden.

3.5.1 Kerkenraad

Het eerste mogelijke scenario komt bij Via Nova vandaan. Dit behelst het idee dat er naast het leiderschapsteam een eigen kerkenraad zou komen. De situatie zou dan niet veranderen omtrent de positie van de vrouw in leidinggevende posities, aangezien het leiderschapsteam nog steeds onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad zou kunnen blijven functioneren. Ook in 'Bij Simon de Looier' zou dan een kerkenraad aantreden. Dit zou de enige verandering zijn, aangezien er nu geen leiderschapsteam actief is.

3.5.2 Stafteam

De tweede toekomstmogelijkheid, die door Hebron, Hoop voor Noord en Via Nova wordt voorgesteld, is een – zoals Wierda het noemt – mogelijk 'stafteam' waarin kerkenraad en leiderschapsteam samen actief zijn in één team. De Waard verwoordt het als volgt:

⁹³ Petra de Jong-Heins, Interview met N. van Splunter.

⁹⁴ Petra de Jong-Heins, Interview met J. de Waard.

“Het kleine team zal groter moeten worden. Ik denk dat dat een soort papieren kwestie gaat worden dat we mensen aanwijzen voor de taken van ouderling en diaken, maar die hebben dan een gelijkwaardige positie met andere leden in het team. Naar het kerkverband toe zijn de ambten alleen mannen. Vrouwen blijven dan wel actief in het kleine team. Voor de leden van Hoop voor Noord zullen we gewoon blijven praten over het kleine team vermoed ik, met vrouwen en mannen, en naar buiten toe hebben we het dan zo georganiseerd dat een aantal mannen staan geregistreerd als ambtsdrager.”⁹⁵

Meer dan een mogelijkheid is dit echter niet, aangezien dit geen concrete plannen zijn die ook nog niet met het leiderschapsteam besproken zijn.

Het interessante aan dit scenario is, dat men zowel een verantwoording naar ‘achter’ – namelijk het kerkverband – zoekt, als een verantwoording naar ‘voren’, naar de context waarin men werkzaam is. Naar de ene kant wordt gecommuniceerd dat er geen vrouwen leiding geven aan het geheel van de gemeente en naar de andere kant dat er wel vrouwen leiding geven aan het geheel. De leiding van de gemeente heeft zowel een ‘binnenkerkelijk’ als een ‘buitenkerkelijk’ gezicht.

3.5.3 Aanpassing aan kerkverband of moedergemeente

In de Akergemeente speelt momenteel de vraag bij welk kerkverband zij zich aan gaan sluiten. Omtrent de positie van de vrouw in de gemeenschap zegt Trimp:

“Als we gereformeerd vrijgemaakt blijven, dan accepteren we de consequentie dat vrouwen niet kunnen voorgaan, of geen ambtsdrager kan zijn. [...] ...dus het is voor ons geen reden om ons er daarom niet bij aan te sluiten. We zouden ons dan aanpassen aan de gebruiken van de kerk.”

“Maar we willen wel graag onze eigen identiteit behouden zoals die nu ontwikkeld is. Of dat nu wel of geen vrouwen in leidinggevende posities betreft, dat moeten we dan maar eens even zien. Het staat niet bovenaan ons prioriteitenlijstje, zo belangrijk is het niet voor ons.”⁹⁶

Dit wijst erop, dat de kans aanwezig is dat de Akergemeente zich zal gaan aanpassen aan het kerkverband waar het bij gaat horen omtrent de positie van de vrouw in leidinggevende posities in de gemeente.

---

⁹⁵ Petra de Jong-Heins, Interview met J. de Waard.

⁹⁶ Petra de Jong-Heins, Interview met K. Trimp.

3.5.4 Geen antwoord

Vanuit Stroom en Project Thuiskomen heeft nog geen doordening rond dit onderwerp plaatsgevonden, waardoor er geen antwoord op de vraag kon worden gegeven. Bij Stroom moet dit onderwerp nog met het leiderschapsteam besproken worden, en bij Project Thuiskomen zijn zowel een eigen kerkenraad, een stafteam als aanpassing aan de moedergemeente opties. De bezinning die momenteel bij de moedergemeente plaatsvindt wordt eerst afgewacht. Wel is een belangrijk argument voor Nico van Splunter:

" Hoe denkt de doelgroep er zelf over?"⁹⁷

De context van Project Thuiskomen zal dus zeker bepalend zijn voor de uiteindelijke beslissing.

3.6 Conclusie

In de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur hebben vrouwen een actievere rol dan gebruikelijk is in de kerkverbanden waaruit zij voortkomen. Daarbij worden – naar de overtuiging van de gemeentestichters – geen bestaande regels overtreden, maar zoekt men naar maximale ruimte binnen geldende regelingen van het kerkverband.

Hoewel er bij de leidinggevende taken over het geheel van de gemeenschap in geen enkele gemeentestichting de mogelijkheid is voor vrouwen om ambtelijke functies te bekleden, mogen vrouwen in alle gemeentestichtingen – met uitzondering van 'Bij Simon de Looier' – wel leiding geven aan het geheel van de gemeenschap vanuit een zogenaamd leiderschapsteam. Dit team opereert onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de moedergemeente en heeft de dagelijkse leiding van de gemeentestichting. De kerkenraad blijft daarbij verantwoordelijk voor de grote lijn, zoals toetreding van nieuwe leden, maar voor de meeste andere zaken ligt de verantwoordelijkheid bij het leiderschapsteam.

De reden dat er geen vrouwelijke gemeentestichters actief zijn in de Amsterdamse gemeentestichtingen is onbekend, maar indien de functie als gemeentestichter niet aan het ambt gekoppeld is, kan er niet worden uitgesloten dat er in de toekomst vrouwelijke gemeentestichters vanuit de gereformeerde kerkverbanden zullen komen.

Bij de leidinggevende taken binnen de gemeenschap zijn er geen taken of teams waarin vrouwen niet actief mogen zijn of geen leiding aan mogen geven. Zo zijn vrouwen en mannen beide werkzaam in onder meer het kringleiderschap, het vrouwenwerk, het kinderwerk, het tienerwerk, de leiding van aanbiddings- en gebedsavonden, het missionair

---

⁹⁷ Petra de Jong-Heins, Interview met N. van Splunter.

team, en koffieochtenden. Er wordt hierbij gavengericht gezocht naar de juiste personen om taken in te vullen.

Het verschil tussen de gemeentestichtingen en de kerkverbanden of moedergemeenten betreffende de leidinggevende positie van de vrouw in de gemeente wordt ten eerste veroorzaakt door de organisatieleeftijd van gemeentestichtingen. Deze zorgt voor een verschil in dynamiek vergeleken met langer bestaande kerken. Een tweede oorzaak heeft te maken met het beroep op de gaven van de Geest. De nadruk ligt daarbij op het Bijbelse principe dat zowel mannen als vrouwen hun gaven inzetten in de gemeente. De derde oorzaak komt voort uit de plaats die contextualisatie inneemt in de gemeentestichtingen.

Vanuit deze drie oorzaken valt op te maken dat er veel nadruk ligt op de pragmatiek van de eigen situatie van gemeentestichtingen, waarbij regelmatig het Bijbelse argument van de gaven wordt genoemd. Dat roept de vraag op hoe principieel dat beroep is: komt het alleen goed uit in een praktische situatie waarin men moet roeien met de riemen die er zijn of is dit een principiële lijn? De toekomst zal uitwijzen wat het antwoord is op deze vraag. Wat dat betreft is de toekomstverwachting vanuit de gemeentestichtingen interessant. Deze is met betrekking tot de leidinggevende positie van de vrouw in de Amsterdamse gemeentestichtingen divers. Sommige gemeentestichtingen verwachten dat er niets zal veranderen, behalve dat er een eigen kerkenraad zal komen, waaronder de vrouw in het leiderschapsteam blijft functioneren. Een andere mogelijkheid die genoemd wordt is een team waarin de kerkenraad en het leiderschapsteam gezamenlijk actief zijn en de kerkenraadsfuncties met name naar het kerkverband toe gelden. Een derde optie is aanpassen aan het kerkverband of de moedergemeente. Hierbij is de verwachting dat de positie van de vrouw kleiner zal worden als de gemeentestichting een zelfstandige gemeente wordt.

4 DE PREEKMOGELIJKHEDEN VOOR DE VROUW IN AMSTERDAMSE GEMEENTESTICHTINGEN VAN GEREFORMEERDE SIGNATUUR

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van de interviewresultaten antwoord gegeven op de vraag of vrouwen mogen preken in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur en wat de oorzaken van de verschillen tussen de onderzochte gemeentestichtingen en hun kerkverband of moedergemeente zijn omtrent het preken. Ten eerste worden de mogelijkheden besproken voor de vrouw om te preken in deze gemeentestichtingen, waarbij op drie niveaus naar 'preken' wordt gekeken: het voeren van het woord in de samenkomst, spreken in de samenkomst en preken in de samenkomst. Ten tweede worden de oorzaken van het verschil in ruimte voor de vrouw om te preken tussen de gemeentestichtingen en het kerkverband en/of de moedergemeente beschreven. Ten derde wordt de toekomstverwachting van de gemeentestichtingen omtrent de ruimte voor de vrouw om te preken genoemd. Tenslotte volgt de conclusie.

4.2 Mogelijkheden voor de vrouw om te preken

Dat vrouwen geen voorganger kunnen zijn in de Amsterdamse gemeentestichtingen, betekent niet direct dat vrouwen het woord niet kunnen voeren. In deze scriptie wordt onderscheid gemaakt tussen drie niveaus van 'preken': het woord voeren, spreken en preken. Deze niveaus worden hieronder uitgewerkt.

4.2.1 Het woord voeren

Onder 'het woord voeren' wordt hier verstaan het vervullen van een of meer liturgische gedeelten tijdens de samenkomst, waarbij iemand aan het woord is, exclusief het centrale moment van een toespraak.

Op de evangelisatiepost 'Bij Simon de Looier' na, zijn er in alle gemeentestichtingen tijdens de samenkomst mogelijkheden voor vrouwen om aan het woord te zijn. In 'Bij Simon de Looier' worden de voorschriften uit 1 Korintiërs, dat vrouwen tijdens het uitspreken van het Woord moeten zwijgen, letterlijk toegepast. In de overige gemeentestichtingen voeren vrouwen wel het woord. Het gaat dan om taken als welkom heten, Bijbellezing, gebed, muziek- of zangbegeleiding en aanbidding, mededelingen doen. Alleen bij de Akergemeente worden de mededelingen en het gebed slechts door mannen of vrouwen van het leiderschapsteam gedaan en hoewel vrouwen in Hebron dit theoretisch wel mogen, wordt in de praktijk het gebed altijd door de voorganger gedaan.

4.2.2 Spreken

Onder 'spreken' wordt hier een getuigenis of andere input – welke ook 'verkondigend' kan zijn – verstaan. Dit is een persoonlijk verhaal dat door iedereen uit de gemeenschap gegeven kan worden en mogelijk in de vorm van een toespraak is. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt in eerste instantie bij de persoon zelf.

In 'Bij Simon de Looier' is geen ruimte voor de vrouw om te spreken. In de overige gemeentestichtingen daarentegen wel. Aan dit spreken wordt op verscheidene manieren invulling gegeven binnen de gemeentestichtingen. Kees Trimp beschrijft over de Akergemeente:

"In feite voert de gemeente het woord. Wij doen veel interactief en we hebben nog geen verbod op het spreken van de vrouw."⁹⁸

In Via Nova mogen vrouwen spreken in de zogenaamde 'forumsamenkomsten'. Er wordt bewust ruimte gecreëerd voor de inbreng van mannen en vrouwen uit de gemeenschap:

"Daar is überhaupt veel meer inbreng en interactie, bijdragen van mensen: van persoonlijke mededelingen tot getuigenissen van wat God doet in het leven tot de input: een verhaal, een soort mini-toespraak of soms een wat langere toespraak. Dat kan een Bijbelstudie zijn, je mag het ook preek noemen, maar dat woord gebruiken we überhaupt niet bij Via Nova, we noemen het 'toespraak'. Er zijn vrouwen die dit ook gedaan hebben, dit kan gewoon. [...] En dat kunnen Leerwerktrajecters zijn, of stagiaires, of gewoon mensen uit de gemeenschap met bijvoorbeeld inbreng uit hun persoonlijke leven of professe die daar ingebracht kan worden."⁹⁹

Bij Stroom is er tevens een type samenkomst waarin vrouwen het woord kunnen hebben door het vertellen van getuigenissen over persoonlijke ervaringen met God, of het ontbreken hiervan. In Hoop voor Noord zouden er situaties kunnen zijn waarin een vrouw kan spreken. Te denken valt aan speciale 'zomerdiensten' die minder formeel van karakter zijn en waarbij dus ook minder formele lijnen aangehouden hoeven te worden:

"Met een picknick, zingen rond de piano en een Bijbelwoord. Ik kan me voorstellen dat een vrouw dat doet. [...] Ik wil dit niet doen, omdat ik vind dat ik de gaven hier niet voor heb, maar het was dus wel in principe mogelijk."¹⁰⁰

⁹⁸ Petra de Jong-Heins, Interview met K. Trimp.

⁹⁹ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda.

¹⁰⁰ Petra de Jong-Heins, Interview met J. de Waard.

Dit citaat laat zien dat het argument dat het werken vanuit de gaven van de Geest er ook toe kan leiden dat vrouwen *niet* spreken.

In Project Thuiskomen wordt onder meer de kinderpreek door een vrouw gehouden. Deze 'preek' valt in deze scriptie in de categorie spreken. De reden hiervoor wordt besproken in paragraaf 4.3.2.1.

In Hebron mogen vrouwen spreken in de samenkomsten in de zin van een getuigenis geven en heel incidenteel doen ze dat ook.

4.2.3 Preken

Onder 'preken' wordt hier het gezaghebbend spreken vanuit de Bijbel verstaan in een toespraak, waar 'namens' God met gezag tot de gemeenschap gesproken wordt. Dit is in de meeste onderzochte gemeentestichtingen niet mogelijk; in Hebron, 'Bij Simon de Looier', Hoop voor Noord, Stroom en Project Thuiskomen kunnen vrouwen niet preken tijdens de samenkomsten. In de eerste vier gevallen heeft dit te maken met de visie vanuit de moedergemeente of het kerkverband van waaruit de gemeentestichting afkomstig is. Bij Project Thuiskomen preken vrouwen ten eerste (nog) niet, wegens de momentele bezinning op dit onderwerp door de moedergemeente, en zij hier niet op vooruit willen lopen. Een tweede reden is:

"als je de preek goed wilt doen hier, dan moet je enerzijds de doelgroep goed kennen en anderzijds heb je voor de preek mensen nodig met gaven om te preken. Die combinatie hebben we nog niet voor vrouwen".¹⁰¹

Hier wordt opnieuw zichtbaar dat het argument om vanuit de gaven van de Geest te werken genoemd wordt om vrouwen niet te laten preken als ze hiervoor niet de gaven hebben. Het lijkt er op, dat er puur naar de kwaliteiten van een persoon gekeken wordt en niet naar geslacht.

In Via Nova wordt er in de zogenaamde 'podiumsamenkomsten' niet door vrouwen gepreekt, maar in de eerder genoemde 'forumsamenkomsten' is hier wel ruimte voor. De reden hiervoor wordt uitgebreider besproken in paragraaf 4.3.3.3. In de 'podiumsamenkomsten' treedt überhaupt een select gezelschap aan om te preken; tot nu toe waren dat de drie vaste voorgangers. Dit heeft als reden dat:

"...we er aan hechten dat voorgangers goed aansluiten met wat we bedoelen met Via Nova, en dat ze vertrouwd zijn met de mensen die daar komen. Via Nova is een nieuwe

---

¹⁰¹ Petra de Jong-Heins, Interview met N. van Splunter.

gemeente, en dat willen we goed neerzetten. Op dit moment beperken we de sprekers binnen Via Nova tot voorgangers, Via Nova behoort bij het kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. In dit kerkverband is het niet mogelijk dat een vrouw voorganger is. Dus wat de 'podiumsamenkomsten' betreft hebben we een situatie dat vrouwen niet spreken, want die kunnen geen voorganger zijn."¹⁰²

Tenslotte is er in de Akergemeente met mate ruimte voor de vrouw om te preken en dit gebeurt ook af en toe. De oorzaak hiervan wordt in paragraaf 4.3.3.1 en 4.3.3.2 besproken.

4.3 Oorzaken van verschil in 'bevoegdheid'

4.3.1 Het woord voeren

Zoals in paragraaf 4.2.1 reeds vermeld, voeren in alle gemeentestichtingen vrouwen het woord, op 'Bij Simon de Looier' na. Er worden meerdere oorzaken gegeven voor het verschil hieromtrent met de kerkverbanden of moedergemeenten.

4.3.1.1 Organisedynamiek

Vanuit de interviews met Hebron en Via Nova komt naar voren dat het ontbreken van voorgeschiedenis, maakt dat de gebruiken uit de traditie van het kerkverband of de moedergemeente herijkt worden. Dit veroorzaakt een verschil met kerkverbanden of moedergemeenten. Dit verschil in organisedynamiek van de gemeentestichtingen en kerkverbanden of moedergemeenten wordt ook wel geduid in de zogenaamde 'organisatieleeftijd'. Gemeentestichtingen hebben een jonge organisatieleeftijd; het zijn jonge organisaties. Wierda beschrijft over het Christelijke Gereformeerde Kerkverband:

"...ook de votum en groet, dat zijn formele dingen die in veel kerken alleen door ambtsdragers worden gedaan, en dat zijn dan alleen mannen, en zelfs dan nog terughoudend. Maar ik heb de boeken [kerkorde - PdJ] erop nageslagen en ik kon niets vinden waar iets in stond. Waarschijnlijk is het meer traditie dan concrete afspraak."¹⁰³

Evenals bij het leiding geven is er binnen de verschillende kerkverbanden en moedergemeenten veelal meer ruimte om vrouwen het woord te laten voeren dan gebruikt wordt. Het zoeken naar nieuwe mogelijkheden binnen de kaders van het kerkverband is kenmerkend voor gemeentestichtingen. Hieruit blijkt dat deze kaders vaak ruimer zijn dan

¹⁰² Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda.

¹⁰³ Ibid.

velen denken en wordt tegelijkertijd de loyaliteit van de gemeentestichters aan de kerkverbanden zichtbaar doordat ze niet buiten de kerkordelijke kaders treden.

Bijzondere status

Ook de status van 'gemeentestichting' maakt dat er verschil is tussen de kerkverbanden of moedergemeenten en de gemeentestichtingen. Deze status hoort tevens bij de dynamiek van de jonge organisatie. Kerkverbanden of moedergemeenten zijn zich bewust van deze status en geven daarom ruimte aan de gemeentestichtingen om nieuwe wegen in te slaan die afwijken van de tradities.

"Vanaf het begin wilden we ook dat bezoekers actief participeerden in de dienst. Toen hebben we ook bewust gezocht naar vrouwen, om ook te laten zien dat een gemeente niet alleen maar mannenwerk is. We wilden laten zien dat we samen kerk zijn. [...] Dat stond voorop en vervolgens speelde ook mee, waarom zouden vrouwen dat niet mogen, dus laten we ook vrouwen vragen. Die ruimte hebben we vanuit de Noorderkerk ook gekregen."¹⁰⁴

4.3.1.2 Contextualisatie

Vanuit Hebron, Hoop voor Noord en Via Nova wordt het belang van contextualisatie binnen gemeentestichting als oorzaak aangedragen voor het verschil tussen gemeentestichtingen en kerkverband of moedergemeente.

"...we zoeken naar vormen die aansluiten bij de mensen die we willen bereiken."¹⁰⁵

Dit betekent, dat de doelgroep van deze gemeentestichtingen het als hinderlijk ervaart als vrouwen het woord niet mogen voeren. Dit bevestigt Wierda:

"We denken dat het zijn van een goede afspiegeling van de Amsterdamse samenleving belangrijk is. Zo zijn er bijvoorbeeld gastheren en gastvrouwen, wat inhoudt dat de samenkomst wordt geopend, dat de context helder wordt gemaakt [...] Dat is een belangrijk moment, want het zet de toon, waar het om gaat. [...] Dat is een verantwoordelijke taak...[...] Verder wordt door deze persoon een stuk uit de Bijbel gedaan."¹⁰⁶

¹⁰⁴ Petra de Jong-Heins, Interview met P. Smits.

¹⁰⁵ Petra de Jong-Heins, Interview met J. de Waard.

¹⁰⁶ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda.

Daarbij speelt mee, dat deze aanpassing aan de cultuur niet als onbijbels wordt gezien:

“Er is [...] een maatschappelijke reden waarom we dit belangrijk vinden. Een culturele reden. Omdat we in een samenleving leven, waarin dit een zeer belangrijke waarde is. En dat is niet een onbijbelse waarde, dus we hebben geen enkele behoefte, sterker, we zouden ervan balen als we hier tegenin zouden gaan, dat moeten we niet willen. Het is juist een belangrijke waarde om bij aan te haken.”¹⁰⁷

4.3.2 Spreken

In ‘Bij Simon de Looier’ is er geen verschil met het kerkverband, aangezien bij beide geen mogelijkheden voor de vrouw zijn om te spreken. Bij de overige gemeentestichtingen worden de volgende oorzaken gegeven voor het verschil in spreken tijdens de samenkomst tussen gemeentestichting en moedergemeente of kerkverband:

4.3.2.1 *Organisatiedynamiek*

Een van de oorzaken voor het verschil tussen kerkverband en gemeentestichting wat betreft de mogelijkheid om te spreken in Hoop voor Noord, Stroom en Via Nova heeft – evenals bij het voeren van het woord – te maken met het verschil in organisatieleeftijd tussen bestaande kerken en gemeentestichtingen. In de gemeentestichtingen leidt dit onder meer tot anderssoortige samenkomsten, zoals bijvoorbeeld de ‘forumsamenkomst’ in Via Nova. Wierda zegt hierover:

“Ik ken niet één andere gemeente binnen het Christelijke Gereformeerde kerkverband met zulke samenkomsten op zondag en dat ook ziet als de formele, officiële samenkomst op zondag. Er zijn ontzettend veel gemeenten waar vrouwen van alles doen, en het kerkverband moedigt dat ook aan, het is zelfs een officiële kerkvisitatie-vraag, dat visitoren aan de kerkenraad moeten vragen welke mogelijkheden ze aangrijpen om vrouwen zich met hun gaven te laten ontplooiën in de gemeente. Dat is een belangrijk ding.”¹⁰⁸

Een ander voorbeeld hiervan is de zogenaamde ‘kinderpreek’ in Project Thuiskomen, zoals in paragraaf 4.2.2 reeds genoemd. Hoewel er door de vrouw niet voor volwassenen geprekt wordt, vanwege de momentele doordenking van dit onderwerp door de moedergemeente, kan deze kinderpreek wel door vrouwen worden gehouden. Deze valt daarom in deze

¹⁰⁷ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda.

¹⁰⁸ Ibid.

scriptie onder de categorie 'spreken'. Ook op andere manieren wordt bij Project Thuiskomen zichtbaar dat er in bepaald opzicht meer flexibiliteit is dan in de moedergemeente:

"Vergeleken met de moedergemeente is er formeel niet meer ruimte, maar informeel wel. Stel dat ik ziek word op zondag, en ik aan een vrouw vraag om te spreken, dan gebeurt dat ook, dat zal niemand erg vinden. Terwijl dat in de moedergemeente niet zo zou gebeuren. Wij zouden dan bijvoorbeeld ook kunnen zeggen dat we een meditatie doen. Dus het is hier allemaal wat informeler."¹⁰⁹

De dynamiek van deze jonge gemeentestichtingen zorgt ervoor, dat er optimaal met de ruimte vanuit het kerkverband of de moedergemeente wordt omgegaan. Opnieuw blijkt, dat de kaders van het kerkverband ruimer zijn dan veelal gedacht wordt.

Beperkte mogelijkheden

Een andere organisatiedynamische reden is, dat het bespreken van de positie van de vrouw niet de eerste prioriteit heeft, omdat er met weinig mensen veel werk moet worden verzet. In een jonge organisatie worden andere onderwerpen urgenter gevonden. Martijn Horsman beschrijft:

"We hebben hierover nog niet hele strikte richtlijnen, maar moeten hier ook nog verder over nadenken, over wie we hier eigenlijk op het podium willen hebben."¹¹⁰

Ook bij Project Thuiskomen moet de doordenking van de positie van de vrouw in de kerk nog plaatsvinden en wordt ervoor gekozen om de beslissing hierover van de moedergemeente eerst af te wachten, aangezien dat minder energie kost. Dat deze doordenking geen prioriteit heeft, betekent echter niet dat het onderwerp onbelangrijk wordt gevonden. Het is veelal in de gemeentestichtingen een onderwerp waar nog beleid over gemaakt gaat worden, of het wordt tenminste verder doordacht.

Dit is anders bij de kerkverbanden en moedergemeenten, waar dit onderwerp veelal een belangrijk agendapunt is (geweest), zoals in hoofdstuk twee reeds aan de orde is gekomen. Hier wordt het verschil in organisatieleeftijd en het daarbij horende verschil in dynamiek tussen een jonge en oude organisatie opnieuw goed zichtbaar.

---

¹⁰⁹ Petra de Jong-Heins, Interview met N. van Splunter.

¹¹⁰ Petra de Jong-Heins, Interview met M. Horsman.

4.3.2.2 Contextualisatie

Een andere oorzaak van het verschil tussen kerkverband en gemeentestichting heeft te maken met contextualisatie. De ruimte die binnen het kerkverband of de moedergemeente beschikbaar is, wordt in de Akergemeente, Hoop voor Noord, Project Thuiskomen, Stroom en Via Nova niet alleen benut om een andere organisatiedynamiek toe te passen, maar tevens om hun doelgroepen te bereiken. Zo is het in Stroom en Via Nova een contextuele keuze geweest om samenkomsten te beleggen met meer interactie en participatie van de aanwezigen. Wierda beschrijft:

“De principiële aanleiding is, dat we zochten naar iets anders, ter aanvulling, met interactie, waarin we de gemeenschap wilden laten functioneren. Waarin we iets met z’n allen wilden doen, zoals in 1 Korintiërs 14, waarin ‘een ieder iets heeft, iets inbrengt’. Dat moest dan wel iets nieuws worden, waarin we als gemeenschap iets hebben dat het karakter heeft van een publieke samenkomst, en waarin mensen betrokken zijn.”

In dit argument speelt ook een beroep op de gaven impliciet een rol: Wierda spreekt hier namelijk over de charismatisch begaafde gemeente (1 Korintiërs 14).

In de bezinning op het spreken zal ook in Project Thuiskomen contextualisatie zeker een rol in gaan nemen.

“Wil je hier een multi-etnische gemeente, dan moet je die culturen heel serieus nemen. [...] Daar moeten we dus nog verder op bezinnen.”¹¹¹

Opnieuw blijkt, dat ook bij het spreken vanuit de gemeentestichtingen de ruimte van de kerkverbanden of moedergemeenten wordt benut en er een grote loyaliteit aan laatstgenoemden is door binnen de gestelde kaders te blijven.

4.3.3 Preken

De oorzaken van het verschil tussen kerkverband en gemeentestichting wat betreft preken vallen slechts te bespreken voor de Akergemeente en Via Nova, aangezien er bij de overige gemeentestichtingen op dit punt geen verschil is met het kerkverband of de moedergemeente.

---

¹¹¹ Petra de Jong-Heins, Interview met N. van Splunter.

4.3.3.1 *Organisatiedynamiek*

Voor de Akergemeente geldt, dat er omtrent het preken van vrouwen verschillende organisatiedynamische oorzaken zijn aan te wijzen.

Beperkte mogelijkheden

De jonge organisatieleeftijd van de Akergemeente heeft een pragmatisch gevolg: in vergelijking tot het vrijgemaakt-gereformeerde kerkverband zijn er beperkte mogelijkheden, aangezien weinig mensen het werk moeten verrichten. Om die reden worden ook vrouwen ingezet. Hier gaat geen bewuste doordenking aan vooraf.

"In onze setting van de Akergemeente hebben we beperkte mogelijkheden, beperkte kracht, dus we hebben niet de luxe. We kunnen wel zeggen 'we hebben geen dienst, want we hebben geen [ambtelijke - PdJ] spreker', maar we hebben wel een vrouw in ons midden die dit graag wil doen. [...] Het eerste principe is dus roeien met de riemen die je hebt. We vinden dat je je aan de regels van het kerkverband moet houden, maar die werken niet altijd in onze situatie. We zijn een hele kleine club mensen met een hele grote opdracht."¹¹²

Dit heeft tot gevolg dat de prioriteit van deze gemeentestichting elders ligt. Er heeft om die reden een pragmatische keuze plaatsgevonden, in plaats van een grondige doordenking. Dit blijkt ook uit het volgende citaat:

"...dat we het uiteindelijk ook niet al te belangrijk willen maken, omdat we hier in de wijk heel concreet taken voor onszelf hebben gedefinieerd en dat is dat we mensen tot Christus willen brengen. En daarbij ontdekken we ook dat dit punt voor jonge christenen helemaal niet speelt bij geloofskeuzes.

Maar we hebben het eigenlijk ook nooit echt op tafel gehad als onderwerp, dus we hebben het eigenlijk gewoon maar een beetje pragmatisch ingevuld. Want ik denk dat op termijn, als wij wat langer bestaan en wat meer gesetteld raken, dat we dit punt ook wel een keer gaan bespreken en daar een opvatting over gaan krijgen."¹¹³

4.3.3.2 *Gavengericht werken*

Het tweede verschil met het kerkverband heeft te maken met het beroep op Bijbelteksten waarin over de gaven van de Geest wordt gesproken.¹¹⁴ Dit wil echter niet zeggen, dat er in

¹¹² Petra de Jong-Heins, Interview met K. Trimp.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ O.a. gebaseerd op 1 Kor. 12-14, Rom. 12:4-8, Ef. 4 en 1 Petr. 4:10-11.

het kerkverband geen nadruk op gavengericht werken is, maar wel dat de nadruk hierop in de Akergemeente dusdanig belangrijk wordt gevonden, dat vrouwen mogen preken. Trimp verwoordt:

“En dan kijk je om je heen wie welke gaven heeft, en dan is het maar net wie de gave heeft om de dingen te doen die er moeten gebeuren. Dat is een tweede principe, dat we gavengericht bezig willen zijn.”¹¹⁵

Evenals bij de in hoofdstuk drie genoemde leidinggevende positie van de vrouw over het geheel van de gemeenschap, wordt hier enerzijds nadruk gelegd op de pragmatiek van de situatie waarin de gemeentestichting zich bevindt, anderzijds wordt het Bijbelse argument van de gaven erbij genoemd. Ook hier wordt de vraag opgeroepen hoe principieel dit beroep op de gaven van de Geest is. Het lijkt in strijd te zijn met de eerdere citaten waarin Trimp verwoordt dat er geen doordenking heeft plaatsgevonden, maar een pragmatische beslissing is genomen. Dit wijst erop dat een soort charismatische pragmatiek leidend is in deze gemeente. Er wordt gekeken naar de situatie om vraagt en vervolgens wat de mogelijkheden zijn die God aan de gemeente geeft, in mannen en vrouwen. Als de situatie verandert – bijvoorbeeld bij hun keuze voor een kerkverband – is de kans aanwezig dat er aanpassing aan de nieuwe situatie plaatsvindt.

Bij Via Nova kunnen vrouwen momenteel niet preken in de ‘podiumsamenkomsten’, aangezien zij geen voorganger kunnen zijn, en preken in dergelijke samenkomsten voorbehouden is aan ambtelijke voorgangers. Echter,

“Dat is op dit moment de situatie, ik weet niet zo goed hoe het verder zal gaan. [...]Stel dat Via Nova op een bepaald moment iemand aantrekt als missionair werker, of kerkelijk werker, of hoe je dat ook exact noemt, die van het vrouwelijk geslacht is, dan houd ik het niet voor onmogelijk dat we kansen zien te creëren om ook in ‘podiumsamenkomsten’ te preken. Maar belangrijke voorwaarde daarvoor is allereerst, dat we er dan ook echt vertrouwen in hebben dat die persoon daar kan leveren wat we daar graag willen dat er geleverd wordt. Los van het geslacht.”¹¹⁶

Dit betekent, dat een vrouw die over de juiste gaven beschikt ook zou kunnen preken. Het is een opvallende uitspraak die Wierda hier doet, aangezien dit zou betekenen dat er in Via

---

¹¹⁵ Petra de Jong-Heins, Interview met K. Trimp.

¹¹⁶ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda.

Nova geen pragmatische, maar een principiële keuze achter het gavenargument schuilgaat. Er zijn tenslotte mannen beschikbaar die over de gaven beschikken om te preken.

4.3.3.3 Contextualisatie

Bij Via Nova zijn er omtrent het preken van vrouwen in de zogenaamde 'forumsamenkomsten' contextuele oorzaken voor het verschil met het kerkverband aan te wijzen.

"Elders is altijd echt anders. Gemeentestichting betekent pionieren, betekent nieuwe wegen gaan. Niet omdat je perse nieuwe wegen wilt gaan, maar omdat je gelooft dat dat echt heilzaam is om zo met het Evangelie bij mensen aan te kunnen komen, om hen met God in contact te brengen. Om daarin een middel te zijn in Zijn hand."¹¹⁷

Het belang van aanpassing aan de doelgroep wordt in bovenstaand citaat zichtbaar. Hier gaat in de eerste plaats om het bereiken van een nieuwe doelgroep met het Evangelie en daar bewust voor buiten de gebaande wegen gaan. Deze elementen van vernieuwing en aanpassing aan de doelgroep duiden op de invloed van contextualisatie.

Dat er op contextueel vlak bij de Akergemeente geen verschillen zijn met het kerkverband blijkt uit het antwoord op de vraag of de doelgroep ook iets te maken heeft met de keuze om vrouwen te laten preken.

"Dat zou veronderstellen dat we er bewust over nagedacht hebben. Dat was niet zo. [...] Dus het is meer een bijverschijnsel geweest, we hebben hier niet bewust over nagedacht."¹¹⁸

Het verschil tussen de Akergemeente en Via Nova is opmerkelijk te noemen. Daar waar bij de Akergemeente een terughoudendheid op te merken is met betrekking tot het laten preken van de vrouw, daar is bij Via Nova een mogelijke verbreding van de kerkelijke kaders zichtbaar. Bij de Akergemeente lijkt er een grotere mate van aanpassing aan de tradities van het kerkverband te zijn dan in Via Nova, evenals een grotere nadruk op pragmatiek. Met andere woorden: als de pragmatiek vooral leidend is, is het te verwachten dat de rol van vrouwen wordt ingeperkt wanneer de pragmatische situatie verandert, door voortgaande institutionalisering.

---

¹¹⁷ Petra de Jong-Heins, Interview met S.J. Wierda.

¹¹⁸ Petra de Jong-Heins, Interview met K. Trimp.

4.4 Toekomstverwachting omtrent preken

4.4.1 Het woord voeren

De mogelijkheden om vrouwen het woord te laten voeren in de samenkomst zijn, met uitzondering van 'Bij Simon de Looier', in alle gemeentestichtingen aanwezig. De verwachting is dat deze in de toekomst aanwezig zullen blijven, aangezien hiertoe ook ruimte is in het kerkverband en dit vanuit de gemeentestichtingen wordt gezien als essentieel onderdeel van 'samen kerk zijn'.

4.4.2 Spreken

Evenals bij het voeren van het woord, wordt de mogelijkheid voor vrouwen om te spreken als blijvend onderdeel van de samenkomsten gezien vanuit de verschillende interviews, met uitzondering van 'Bij Simon de Looier'. Het is een mogelijkheid die ontstaan is uit de dynamiek van de jonge organisaties die gemeentestichtingen zijn en vanuit het kerkverband worden er geen bezwaren tegen gemaakt. Dit biedt genoeg reden te verwachten dat de ruimte voor de vrouw om te spreken in de toekomst niet zal wijzigen.

4.4.3 Preken

Wat betreft de toekomstverwachting voor de vrouw om te preken in de samenkomst geldt dat voor 'Bij Simon de Looier', Hebron, Hoop voor Noord en Stroom er niets zal veranderen omtrent de positie van de vrouw. De kaders van het kerkverband geven geen ruimte en dit wordt vanuit deze gemeentestichtingen geaccepteerd. In Project Thuis komen is het afhankelijk van de uitkomst van de bezinning op dit onderwerp van de moedergemeente. Bij Via Nova is dat op dit moment in de zogenaamde 'podiumsamenkomst' niet anders, maar Wierda wil de mogelijkheid open houden om kansen te creëren voor de toekomst, zoals eerder duidelijk werd. Bij de Akergemeente is er op dit moment wel enige ruimte voor de vrouw om te preken, maar dit wordt niet dusdanig belangrijk gevonden dat de positie van de vrouw een zwaarwegend argument zou zijn voor toetreding tot een bepaald kerkverband.¹¹⁹ De kans is daardoor aanwezig dat de ruimte voor de vrouw om te preken in de Akergemeente in de toekomst zal worden opgeheven.

4.5 Conclusie

Op de vraag of er mogelijkheden voor de vrouw zijn om te preken in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur is geen eenduidig antwoord te geven.

---

¹¹⁹ De moedergemeente van de Akergemeente is een vrijgemaakt-gereformeerde kerk, maar de Akergemeente bezint zich momenteel of ze bij dit kerkverband willen blijven als ze een zelfstandige gemeente worden.

Daarom is 'preken' onderverdeeld in drie categorieën: het woord voeren, spreken en preken.

Tabel 5 geeft hier een kort overzicht van.

Tabel 5: Preken in de Amsterdamse gereformeerde gemeentestichtingen

Naam gemeentestichting	Het woord voeren	Spreken	Preken
de Akergemeente	Ja	Ja	Ja
Bij Simon de Looier	Nee	Nee	Nee
Hebron	Ja	Ja	Nee
Hoop voor Noord	Ja	Ja	Nee
Project Thuiskomen	Ja	Ja	Nee
Stroom	Ja	Ja	Nee
Via Nova	Ja	Ja	Ja

Het woord voeren en spreken

Met uitzondering van 'Bij Simon de Looier', mogen vrouwen in alle gemeentestichtingen tijdens de samenkomst het woord voeren en spreken tijdens de samenkomst. Hier wordt op verschillende manieren vorm aan gegeven, bijvoorbeeld in speciale samenkomsten met meer interactieve momenten. Het spreken van vrouwen in de samenkomst varieert bij de gemeentestichtingen van een persoonlijk getuigenis tot een toespraak.

Hoewel vanuit de interviews zichtbaar wordt dat de gemeentestichtingen bij het woord voeren en spreken binnen de kaders van kerkverband en moedergemeente blijven, zijn er toch oorzaken voor het verschil tussen de gemeentestichtingen en kerkverbanden of moedergemeenten.

Bij de mogelijkheid om de vrouw het woord te laten voeren in de samenkomst worden daarvoor als oorzaken aangedragen dat de jonge organisatieleeftijd ervoor zorgt dat gemeentestichtingen naar nieuwe mogelijkheden binnen het kerkverband gaan zoeken. Daarbij wordt vanuit de moedergemeente of het kerkverband deze ruimte ook gegeven om af te wijken van de tradities. Ook contextualisatie – de aanpassing aan de doelgroep of cultuur – wordt als oorzaak genoemd.

De toekomstverwachting is, dat de mogelijkheden om de vrouw het woord te laten voeren gelijk zullen blijven aan de huidige gang van zaken en geen problemen met kerkverband of moedergemeente zullen veroorzaken.

Bij het verschil met kerkverband of moedergemeente omtrent het laten spreken van de vrouw in de samenkomst wordt opnieuw de dynamiek van de jonge gemeentestichting als

oorzaak genoemd. Daarbij speelt mee dat er beperkte mogelijkheden zijn door de jonge organisatieleeftijd, waardoor de prioriteit veelal bij andere zaken ligt. Contextualisatie is opnieuw een tweede oorzaak. Het bereiken van de doelgroep vraagt om nieuwe vormen. Hierbij wordt echter wel binnen de kaders van het kerkverband gewerkt.

Ook bij het spreken is de toekomstverwachting dat de huidige manier van werken zonder enige problemen met kerkverband of moedergemeente voortgang kan vinden.

Preken

Inzake de mogelijkheden voor de vrouw om te preken, blijft dit in vrijwel alle gemeentestichtingen voorbehouden aan mannen. In de Akergemeente is er nu met mate ruimte voor, maar wordt dit terughoudend gedaan, omdat ze momenteel onderdeel zijn van de GKv, waar dit niet gebruikelijk is.¹²⁰ In Via Nova is er voor vrouwen de mogelijkheid om te preken tijdens de 'forumsamenkomsten' en wordt het niet voor onmogelijk gehouden dat er in de toekomst ruimte voor een vrouw met de juiste gaven wordt gemaakt om te preken in de 'podiumsamenkomsten'.

De oorzaken voor het verschil in de ruimte die er voor de vrouw is om te preken tussen deze gemeentestichtingen en de kerkverbanden wordt bij de Akergemeente ten eerste veroorzaakt door een verschil in organisatiedynamiek. Deze komt tot uiting in de beperkte mogelijkheden die er zijn in de gemeentestichting. Een tweede oorzaak die zowel bij de Akergemeente als bij Via Nova speelt, is de nadruk op de gaven van de Geest, welke een argument is om vrouwen met deze gaven te laten preken in de samenkomst. De vraag is echter, in hoeverre dit Bijbelse argument een principiële of pragmatische achtergrond heeft. Is de organisatiedynamiek leidend, of de Bijbelse theologie? Wordt er vooral gekeken naar de situatie om vraagt en vervolgens wat de mogelijkheden zijn die God aan de gemeente geeft, in mannen en vrouwen, of is dit een blijvend principieel argument? Bij de Akergemeente lijkt het vooral een pragmatisch argument te zijn, bij Via Nova meer een principieel argument.

De derde oorzaak voor het verschil in de ruimte die er voor de vrouw is om te preken tussen gemeentestichting en kerkverband is de contextualisatie die zich in Via Nova uit door vormen te zoeken die aansluiten bij de doelgroep.

De toekomstverwachting omtrent het preken is, dat er in de meeste gemeentestichtingen geen ruimte zal ontstaan om te preken zolang dit door hun kerkverband of moedergemeente niet wordt toegestaan, hoewel er bij Project Thuiskomen dan nog wel een eigen doordenking zal plaatsvinden. Bij de Akergemeente is de kans aanwezig dat de ruimte

---

¹²⁰ Petra de Jong-Heins, Interview met K. Trimp.

voor de vrouw om te preken in de toekomst wordt opgeheven. Via Nova is de enige gemeentestichting die de mogelijkheid wil openhouden om voor de vrouw in de toekomst kansen te creëren om te kunnen preken in de zogenaamde 'podiumsamenkomsten'. Wanneer de regelgeving in het kerkverband niet verandert, zal dit betekenen dat men buiten de kerkordelijke kaders treedt. De bezinning hierover is in Via Nova echter nog niet gevorderd en wellicht vindt men ook hier een creatieve oplossing binnen de kerkorde.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In deze scriptie is getracht antwoord te geven op de centrale onderzoeksvraag, welke luidt:

“Welke mogelijkheden hebben vrouwen in Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur om te preken en leiding te geven aan de gemeente – in vergelijking met hun kerkverbanden en/of moedergemeenten – en wat is de oorzaak voor mogelijk verschil tussen beide?”

Aan de hand van de centrale onderzoeksvraag zijn de volgende subvragen onderzocht:

- a. Welke mogelijkheden hebben vrouwen in gereformeerde kerkverbanden om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente en wat zijn hier de redenen van?*
- b. Welke mogelijkheden hebben vrouwen om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente in de Amsterdamse gemeentestichtingen die uit gereformeerde kerkverbanden voortkomen?*
- c. Als er verschil is in de antwoorden op de subvragen a en b: wat zijn de oorzaken voor dit verschil?*

5.1 Deelconclusies

Per subvraag wordt nu een conclusie te geven, om vervolgens in paragraaf 5.3 de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden.

- a. Welke mogelijkheden hebben vrouwen in gereformeerde kerkverbanden om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente en wat zijn hier de redenen van?*

In deze scriptie vallen van de gereformeerde kerkverbanden de CGK, GG, GKv en PKN binnen het onderzoeksveld. Hiervan is dan ook de achtergrond beschreven. Van deze kerkverbanden is de PKN de enige waarbinnen ruimte is voor de vrouw om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente. Of ervoor gekozen wordt om de vrouw deze posities te laten bekleden, hangt af van de keuze van de plaatselijke gemeente. In de moedergemeenten van de onderzochte Amsterdamse gemeentestichtingen is hier niet voor gekozen, hoewel binnen één van deze moedergemeenten momenteel een bezinning op dit onderwerp plaatsvindt.

De reden dat vrouwen in deze gereformeerde kerkverbanden niet mogen preken en geen leiding mogen geven aan het geheel van de gemeente heeft te maken met exegetische en hermeneutische argumentatielijnen die vanuit de Bijbel worden getrokken. De gereformeerde kerkverbanden kiezen voor de exegetische argumentatielijns waarbij wordt

uitgegaan van een blijvende scheppingsorde waarin een door God ingestelde rangorde wordt gelezen. Hun hermeneutische keuze betreft het standpunt van de blijvende geldigheid van voorschriften uit het Nieuwe Testament, waarbij Bijbelteksten een algemeen karakter hebben en de voorschriften blijvend geldig zijn.

- b. *Welke mogelijkheden hebben vrouwen om te preken en leiding geven aan het geheel van de gemeente in de Amsterdamse gemeentestichtingen die uit deze kerkverbanden voortkomen?*

Leiding geven

Vrouwen mogen in alle Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur – met uitzondering van ‘Bij Simon de Looier’ – leiding geven aan het geheel van de gemeente vanuit een zogenaamd leiderschapsteam. Hoewel dit team opereert onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de moedergemeente, heeft het de dagelijkse leiding van de gemeentestichting. Er is echter in geen enkele gemeentestichting de mogelijkheid voor vrouwen om ambtelijke functies te bekleden, dus ook geen kerkenraadsfuncties.

Preken

Op de vraag of vrouwen mogen preken in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur is geen eenduidig antwoord te geven. Daarom is in deze scriptie ‘preken’ onderverdeeld in drie categorieën: het woord voeren, spreken en preken.

Met uitzondering van ‘Bij Simon de Looier’, mogen vrouwen in alle gemeentestichtingen tijdens de samenkomst het woord voeren en spreken tijdens de samenkomst.

Inzake de mogelijkheden voor de vrouw om te preken, blijft dit in vrijwel alle gemeentestichtingen voorbehouden aan mannen. In de Akergemeente is er nu met mate ruimte voor, maar wordt dit terughoudend gedaan. In Via Nova is er voor vrouwen de mogelijkheid om te preken tijdens de ‘forumsamenkomsten’ en wordt het niet voor onmogelijk gehouden dat er in de toekomst ruimte voor een vrouw met de juiste gaven wordt gemaakt om te preken in de ‘podiumsamenkomsten’.

- c. *Als er verschil is in de antwoorden op de subvragen a en b: wat zijn de oorzaken voor dit verschil?*

Zowel uit de geschiedenis van de missiologie als uit de praktijk van de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur worden drie motieven zichtbaar om vrouwen te laten preken en leiding te laten geven aan de gehele gemeente.

Het eerste motief is de organisatiedynamiek van gemeentestichtingen, welke een ruimere positie voor vrouwen mogelijk maakt. Dit heeft te maken met pragmatische argumenten om vrouwen meer ruimte te geven. De geschiedenis van de missiologie leert, dat deze argumenten verdwijnen naarmate de gemeentestichting groter en ouder wordt. Wanneer de organisatieleeftijd toeneemt, zal een gemeentestichting steeds meer van de flexibele fase verschuiven naar de institutionele fase en is de kans groot dat de ruimte voor de vrouw om leidinggevende posities te bekleden ingeperkt wordt of verdwijnt. Dit motief wordt zowel bij de leidinggevende positie van de vrouw als de drie niveaus van preken genoemd als oorzaak voor het verschil tussen gemeentestichting en moedergemeente of kerkverband.

Het tweede motief is van missionaire aard en behelst een bewuste keuze om de organisatie van de kerk te contextualiseren naar gebruikelijke organisatievormen en rolpatronen in de huidige samenleving, om zo mensen te bereiken met het Evangelie. Hier ligt de doordenking – en daardoor een bewuste keuze – aan ten grondslag om de leiderschapspositie van de vrouw te verruimen. Dit is een principiële keuze, waardoor de kans groot is dat de ruimere positie van de vrouw in de kerk van blijvende aard is. Ook dit motief wordt zowel bij de leidinggevende positie van de vrouw als de drie niveaus van preken genoemd als oorzaak voor het verschil tussen gemeentestichting en moedergemeente of kerkverband.

Het derde motief heeft te maken met de nadruk die in gemeentestichtingen ligt op Bijbelteksten waarin over de gaven van de Geest wordt gesproken die aan zowel man als vrouw gegeven zijn. Dit zou betekenen dat ook vrouwen leidinggevende posities mogen bekleden. Als dit een principiële keuze is, is de kans groot dat de ruimte voor de vrouw om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeenschap van blijvende aard is. Echter, bij een pragmatisch Bijbelgebruik is de kans groot dat als de situatie van een gemeentestichting verandert, de nadruk op andere Bijbelteksten komt te liggen. Dit motief wordt bij de leidinggevende positie van de vrouw in de gemeentestichtingen genoemd en bij het niveau 'preken' in de categorie preken genoemd als oorzaak voor het verschil tussen gemeentestichting en moedergemeente of kerkverband.

5.2 Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag

“Welke mogelijkheden hebben vrouwen in Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur om te preken en leiding te geven aan de gemeente – in vergelijking met hun kerkverbanden en/of moedergemeenten – en wat is de oorzaak voor mogelijk verschil tussen beide?”

In de meeste Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur hebben vrouwen verschillende mogelijkheden om te preken, waarbij de definitie van ‘preken’ in deze scriptie onderverdeeld is in drie categorieën: het woord voeren, spreken en preken.

Onder ‘het woord voeren’ wordt verstaan het vervullen van een of meer liturgische gedeelten tijdens de samenkomst, waarbij iemand aan het woord is, exclusief het centrale moment van een toespraak. Onder ‘spreken’ wordt een getuigenis of andere input – welke ook ‘verkondigend’ kan zijn – verstaan. Dit is een persoonlijk verhaal dat door iedereen uit de gemeenschap gegeven kan worden en mogelijk in de vorm van een toespraak is. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt in eerste instantie bij de persoon zelf. Onder ‘preken’ wordt hier het gezaghebbend spreken vanuit de Bijbel verstaan in een toespraak, waar ‘namens’ God met gezag tot de gemeenschap gesproken wordt.

Tabel 6: Preken in de Amsterdamse gereformeerde gemeentestichtingen

Naam gemeentestichting	Het woord voeren	Spreken	Preken
de Akergemeente	Ja	Ja	Ja
Bij Simon de Looier	Nee	Nee	Nee
Hebron	Ja	Ja	Nee
Hoop voor Noord	Ja	Ja	Nee
Project Thuiskomen	Ja	Ja	Nee
Stroom	Ja	Ja	Nee
Via Nova	Ja	Ja	Ja

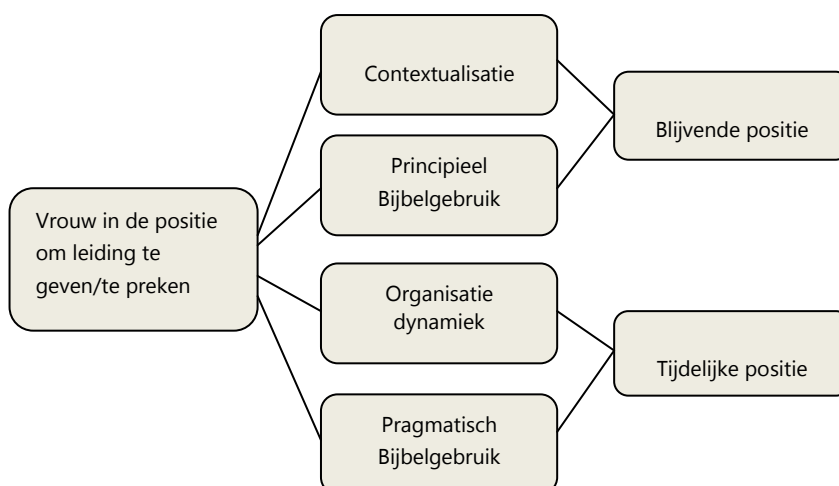
In tabel 6 wordt weergegeven welke mogelijkheden er in de gemeentestichtingen zijn. De enige gemeentestichting waar geen verschil is met het kerkverband inzake het preken is in ‘Bij Simon de Looier’.

Omtrent het leiding geven aan de gemeente is er – met uitzondering van ‘Bij Simon de Looier’ – in de gemeentestichtingen meer mogelijk dan in de kerkverbanden of moedergemeenten van waaruit de gemeentestichtingen afkomstig zijn. Vrouwen mogen leiding geven aan het geheel van de gemeente vanuit een zogenaamd ‘leiderschapsteam’. Dit team opereert onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de moedergemeente,

en het heeft de dagelijkse leiding van de gemeentestichting. In de kerkenraad kunnen vrouwen echter geen plaats nemen.

De oorzaken voor het verschil omtrent de mogelijkheden voor vrouwen om te preken of leiding te geven aan het geheel van de gemeente tussen de Amsterdamse gemeentestichtingen en hun kerkverband of moedergemeente zijn ten eerste de organisatiedynamiek van gemeentestichtingen, waaruit pragmatische argumenten volgen om vrouwen meer ruimte te geven. Het verschil wordt ten tweede veroorzaakt door contextualisatie, om zo mensen te bereiken met het Evangelie. De derde oorzaak is de nadruk op Bijbelteksten waarin de nadruk ligt op de mogelijkheden voor vrouwen om leidinggevende posities te mogen bekleden.

Of deze oorzaken tot een tijdelijk of blijvend verschil tussen gemeentestichtingen en kerkverband of moedergemeente zal leiden, hangt af van de mate van doordenking van de positie van de vrouw. Indien er sprake is van contextualisatie en/of principieel Bijbelgebruik, dan heeft er een serieuze doordenking plaatsgevonden en is de kans groot dat de mogelijkheden voor de vrouw om te preken en leiding te geven aan de gemeente van blijvende aard zijn. Indien de organisatiedynamiek en/of een pragmatisch Bijbelgebruik de oorzaak zijn van de ruimere positie van de vrouw inzake preken en leiding geven aan het geheel van de gemeente, dan is er aan deze verruiming geen serieuze doordenking voorafgegaan en is de kans groot dat de mogelijkheden voor de vrouw om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente van tijdelijke aard zijn. Onderstaand schema maakt dit inzichtelijk.

5.3 Aanbevelingen

Ik rond deze scriptie af met een drietal aanbevelingen; aan gemeentestichtingen, aan gevestigde kerken en aan gereformeerde kerkverbanden.

Aanbeveling aan gemeentestichtingen

De vrouw heeft in de geschiedenis van de missiologie een aantal malen veel meer ruimte gekregen om leiderschapsposities te vervullen. Echter, na verloop van tijd werd deze positie veelal weer gemarginaliseerd. We kunnen leren van deze geschiedenis: De motieven die indertijd een rol speelden, zijn – zoals duidelijk werd in deze scriptie – ook vandaag de dag nog van toepassing. De misstap die in het verleden is begaan rondom de positie van de vrouw, is het gebrek aan doordenking van dit onderwerp, met als gevolg een pragmatisch Bijbelgebruik. Om de Bijbel niet te gebruiken voor eigen pragmatische doeleinden, kan er door de huidige gemeentestichtingen niet voorbij worden gegaan aan een serieuze doordenking van dit onderwerp. Daarvoor is het onder andere noodzakelijk dat een beroep op gaven theologie wordt versterkt en verbreed met het argument voor 'herstelde gelijkheid'.

Aanbeveling aan gevestigde kerken

Gemeentestichting maakt nieuwe vormen van kerk-zijn zichtbaar binnen de kaders van het kerkverband. Deze dynamiek van de jonge gemeentestichtingen kan een nieuwe impuls geven aan de gevestigde kerken, als zij hier tenminste voor open staan. In dat geval, kan er een kruisbestuiving plaatsvinden van waardevolle inzichten uit enerzijds de jonge en anderzijds de oude organisaties. Niet alleen de gemeentestichtingen kunnen van de gevestigde kerken leren, maar ook vice versa. Omtrent het (voortgaande) debat over de positie van de vrouw in de gemeente, zou dit kunnen betekenen dat de missionaire motieven die in deze scriptie aan de orde zijn gekomen, naast de (veelal bekende) exegetische en hermeneutische argumenten ook een rol mee mogen spelen in deze discussie.

Aanbeveling aan gereformeerde kerkverbanden

Gemeentestichtingen maken op een loyale manier gebruik van de ruimte die het kerkrecht biedt. Dit is een noodzakelijke dynamiek van missionair bezig zijn in nieuwe contexten. De aanbeveling aan gereformeerde kerkverbanden is daarom om te proberen hun kerkrecht zo soepel en beweeglijk mogelijk te houden om gemeentestichtingen de kans te geven optimaal te contextualiseren in nieuwe situaties.

SAMENVATTING

Deze scriptie centreert zich rond de vraag: *“Welke mogelijkheden hebben vrouwen in Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur om te preken en leiding te geven aan de gemeente – in vergelijking met hun kerkverbanden en/of moedergemeenten – en wat is de oorzaak voor mogelijk verschil tussen beide?”*

Om deze vraag te beantwoorden wordt allereerst het theoretisch kader gevormd, waarin de onderzoeksvraag wordt toegelicht vanuit de gemeentestichtingsliteratuur en de geschiedenis van de missiologie. Hierbij wordt de positie van de vrouw in verschillende periodes van de missiologie weergegeven en de motieven voor vrouwelijk leiderschap in de kerk worden genoemd.

Vervolgens wordt antwoord gegeven op de vraag welke mogelijkheden vrouwen hebben in gereformeerde kerkverbanden om te preken en leiding te geven aan het geheel van de gemeente en wat hier de redenen van zijn. Hiertoe wordt eerst een overzicht gegeven van de verschillende standpunten omtrent de positie van de vrouw vanuit de Bijbel. Vervolgens wordt vanuit de literatuur de positie van de vrouw in de verschillende gereformeerde kerkverbanden uitgelegd met betrekking tot het preken en leiding geven met de daarbij behorende argumenten.

Daarna wordt vanuit de interviewresultaten de vraag behandeld of vrouwen leiding mogen geven in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur. Besproken wordt welke rol vrouwen spelen in de onderzochte gemeentestichtingen en de mogelijkheden voor de vrouw om leiding te geven komen aan bod. Ook worden de oorzaken voor het verschil tussen de onderzochte gemeentestichtingen en de kerkverbanden of moedergemeenten omtrent de leidinggevende positie van de vrouw uitgelegd.

Tenslotte wordt met behulp van de interviews besproken of vrouwen mogen preken in de Amsterdamse gemeentestichtingen van gereformeerde signatuur en welke eventuele mogelijkheden hiervoor zijn. Daarbij worden de oorzaken beschreven van de verschillen tussen de onderzochte gemeentestichtingen en hun kerkverband of moedergemeente omtrent het preken.

LIJST MET AFKORTINGEN

CGK: Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

GG: Gereformeerde Gemeenten

GKv: Gereformeerde Kerk vrijgemaakt

PKN: Protestantse Kerk in Nederland

BIBLIOGRAFIE

Bevans, S.B., *Models of Contextual Theology*. New York: Orbis, 2002.

Boer, C. den, *Man en vrouw in bijbels perspectief*, Kampen: Kok, 2007.

Boersema, P.R., 'Het belangrijke onderscheid tussen priester en profeet. Een religieus-antropologische reflectie' in: *Gezag in beweging: kerkelijk leiderschap tussen tekst en context*. Heerenveen: Uitgeverij Protestantse Pers, 2008.

Brown, C., (ed.), 'Woman' in: *New International Dictionary of New Testament Theology Volume 3*. Grand Rapids, Michigan: The Zondervan Press, 1992, 1057-1058.

CAMA International, *The Alliance National Archives*. Internet, 20 april 2009. (<http://www.cmalliance.org/whoweare/archives/history.jsp>)

CGK Nederland, *Vrouw en ambt*. Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 1999.

Doornenbal, R., *Christelijk leiderschap door evangelische vrouwen rond 1900*, Internet, 8 februari 2009. (<http://www.vergadering.nu/leesmap20060710-ellips-vrouwen-doornenbal.htm>)

Dunn, J.D.G., *The Theology of Paul the Apostle*. London: T&T Clark, 2003.

Erickson, M.J., *Christian Theology*. Grand Rapids, Michigan: BakerBooks, 2000.

Fee, G.D., *God's Empowering Presence*. Peabody: Hendrickson Publishers, 1994.

Frost M., en Hirsch, A., *The Shaping of Things to Come*. Massachusetts: Hendrickson Publishers, 2006.

Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, *M/V in de kerk*. Internet, 15 april 2009. (http://www.gkv.nl/data/styleit/files/Rapport_Zwolle_2008.pdf)

Grenz, S.J., en Francke, J.R., *Beyond Foundationalism: Shaping Theology in a Postmodern Context*. Louisville: Westminster John Knox, 2001.

Harinck, C., 'De positie van de vrouw in de maatschappij', in: *Ambtsdragersconferenties*. Woerden: Deputaatschap Algemene Diakonale Zaken, 1986, 42-56.

Hesselgrave, D.J., *Planting Churches Cross-Culturally: North America and Beyond*. Grand Rapids: Baker, 2000.

Hofstede, G., *Allemaal andersdenkenden. Omgaan met cultuurverschillen*. Amsterdam: Uitgeverij Contact, 2006.

Jewett, P.K., *Man as Male and Female*. Grand Rapids: Eerdmans, 1975.

Jong-Heins, P.T. de, Interview met M. Horsman, Amsterdam, 06-05-2009.

Jong-Heins, P.T. de, Interview met J. Krijgsman, Amsterdam, 12-05-2009.

Jong-Heins, P.T. de, Interview met P. Smits, Amsterdam, 14-05-2009.

Jong-Heins, P.T. de, Interview met N. van Splunter, Amsterdam, 15-05-2009.

Jong-Heins, P.T. de, Interview met K. Trimp, Amsterdam, 18-05-2009.

Jong-Heins, P.T. de, Interview met J. de Waard, Amsterdam, 13-05-2009.

Jong-Heins, P.T. de, Interview met S.J. Wierda, Amsterdam, 14-05-2009.

Jonge, K. de, "De vraag naar 'de vrouw in het ambt' gezien vanuit een historisch maatschappelijk perspectief" in: *Gezag in beweging: kerkelijk leiderschap tussen tekst en context*. Heerenveen: Uitgeverij Protestantse Pers, 2008, 242, 245, 255.

Kloek, E., "Seksualiteit, huwelijk en gezinsleven tijdens de lange zestiende eeuw, 1450-1650" in: *Familie, Huwelijk en Gezin in West-Europa*. Boom: Open Universiteit, 1993, 116.

Kraft, M., 'Women in Mission' in: A. Scott Moreau (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions*. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House Company, 2000, 1021-1022.

Kraft M., en Crossman, M., 'Women in Mission' in: R.D. Winter en S.C. Hawthorne (ed.), *Perspectives On The World Christian Movement, A Reader*. California: William Carey Library, 1999, 270.

Kruyskamp, C., *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal Deel 1*. 's Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1976.

Laan, C. van der, *De spade regen*. Kampen: Kok, 1989.

Lim, K.K., *De spoor van de vrouw in het ambt*. Kampen: Kok, 2001.

McGee, G.B., 'Pentecostal Movement' in: A. Scott Moreau (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions*. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House Company, 2000, 741.

McGrath, A., *2000 jaar Christendom, een introductie*. Kampen: Kok, 2000.

Meeuse, C.J., 'De positie van de vrouw in de maatschappij', in: *Ambtsdragersconferenties*. Woerden: Deputaatschap Algemene Diakonale Zaken, 1986, 19-34.

Murray, S., *Church Planting: Laying Foundations*. Carlisle: Paternoster, 1998.

Nederlands Dagblad, *Predikant mag best twijfel laten zien*. Internet, 2 december 2008. (<http://www.nd.nl/artikelen/2008/december/02/predikant-mag-best-twijfel-laten-zien>)

Neumann, M., 'Institutionalization' in: A. Scott Moreau (ed.), *Evangelical Dictionary of World Missions*. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House Company, 2000, 490-491.

Nieuwe Bijbelvertaling. Heerenveen, Jongbloed, 2004.

Noorderkerk Amsterdam, *De Gereformeerde Bond in de Noorderkerk*. Internet, 20 april 2009. (<http://www.noorderkerk.org/kerk/historie/95-de-gereformeerde-bond-in-de-noorderkerk>)

Noort, G., e.a., *Als een kerk (opnieuw) begin*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2008.

Paas, S., 'Kerken vormen' in *Soteria* 23,1 (2006), 6-26.

- Paas, S., 'Ecclesiology in context: kerkplanting in de stad', in: *Soteria* 24,4 (2007), 21-33.
- Poloma, M. M., *The Assemblies of God at the Crossroads: Charisma and Institutional Dilemmas*. Knoxville: The University of Tennessee Press, 1989.
- Poloma, M. M., *The Charismatic Movement: Is there a new Pentecost?*. Boston: Twayne Publishers, 1982.
- Protestantse Kerk Nederland, *Kerkgeschiedenis*. Internet, 20 april 2009. (<http://www.pkn.nl/1/default.asp?rIntNavStepMotherNavId=0&rIntNavMotherNavId=3405&inc=info&rIntNavId=3418&rIntId=6210>)
- Nederlands Gereformeerde Kerk, *Vrouwelijke Ouderlingen en Predikanten?* Internet, 23 februari 2009. (<http://www.ngk.nl/lv2004/lv25.htm>)
- Reitsma, B., 'Inculturatie of syncretisme', in: *Soteria* 24,3 (2007), 6-10.
- Ridderbos, H., *Paulus: ontwerp van zijn theologie*. Kampen: Kok, 1966.
- Robert, D.L., *American Women in Mission: A Social History of Their Thought and Practice*. Macon, Georgia: Mercer University Press, 1996.
- Rouwendal, P.L., 'Gereformeerde Gemeenten' in: G. Harinck (red.), *Christelijke Encyclopedie Deel I*, Kampen: Kok, 2005, 638-639.
- Ruitenburg, P. van, 'De positie van de vrouw in de maatschappij' in: *Ambtsdragersconferenties*. Woerden: Deputaatschap Algemene Diakonale Zaken, 1986, 10-17.
- Stanley, S., *Leg haar geen strobreed in de weg*, in: *Parakleet* 100. (2006), 11-15.
- Suurmond-Vonkeman, M. "De positie van vrouwen in de pinksterbeweging", Internet, 8 februari 2009. (<http://www.sporenvangod.nl/bestanden/theologie/vrouweninpinksterbeweging.html>)
- Swartley, W.M., *Slavery, Sabbath, War and Women*. Waterloo: Herald Press, 1984.
- Thiselton, A.C., *The New International Greek Testament Commentary: The First Epistle to the Corinthians*. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing, 2000.
- Tucker, R.A., *From Jerusalem to Irian Jaya*. Grand Rapids, Michigan: 1983.
- Tucker, R.A., *Guardians of the Great Commission: The Story of Women in Modern Missions*. Grand Rapids, Michigan: Academie Books, 1988.
- Tucker R.A., en Liefeld, W., *Daughters of the Church: Women and Ministry from the New Testament Times to the Present*. Grand Rapids, Michigan: Academie Books, 1988.
- Vellekoop, M., 'Nieuwe kerken in een nieuwe context'. Amsterdam: Masterscriptie Vrije Universiteit, 2008.
- Zegwaart, H., *Pinksterkerken*. Kampen: Kok, 2003.

BIJLAGE 1 VRAGENLIJST INTERVIEW

1. Sinds wanneer bestaat deze gemeentestichting?
2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?
3. Sinds wanneer bent u betrokken?
4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?
5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?
6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?
7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?
8. Zo ja: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?
9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?
10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in de gemeentestichting?
11. Zo ja: ook in leidinggevende teams?
12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?
13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?
14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?
15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?
16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?
17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?
18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?
19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin al deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

BIJLAGE 2 INTERVIEW MET M. HORSMAN VAN 'STROOM', 06-05-2009**1. Sinds wanneer bestaat deze gemeentestichting?**

Dat weet ik niet precies, ongeveer een jaar of 5, ongeveer sinds 2003-2004, in 2003 is volgens mij het initiatief genomen tot het 'Amstelproject', en in 2004 is Remmelt Meijer gekomen.

2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?

Sinds 2006.

3. Sinds wanneer bent u betrokken?

Sinds september 2008. Officieel gestart in oktober, daarvoor al wat voorbereidende werkzaamheden gedaan.

4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?

Ik ben de gemeentestichter en voorganger van Stroom.

5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?

Ja.

6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Ja. Bij Stroom zijn het wat minder georganiseerde samenkomsten, er gebeuren heel veel verschillende dingen. De sprekers zijn meestal mannen. Voor de rest, als het gaat om muziek of om regie, spelen de vrouwen een hele – belangrijke zelfs - rol, en zijn zij zelfs meer betrokken dan mannen.

[Wat voor taken zou u dan noemen?]

We hebben een samenkomstleider, die alles een beetje aan elkaar praat, een regisseur van de samenkomst, leiding van de muziekteam door vrouwen (zij bepalen helemaal de muzikale koers van de samenkomst, gaat qua thema wel wat in overleg met de regisseur), verder gemengde teams.

7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?

Sinds ik bij Stroom ben is het niet gebeurd. Eens in de twee weken spreek ik zelf, en als we sprekers van buitenaf hebben, zijn dit nooit vrouwen. Van de sprekers binnen Stroom spreek ik, óf Rikko [deelnemer 'Stroom', afgestudeerd theoloog, in Kampen aan de Broederweg- PdJ]. Wij hebben overigens wel andere samenkomsten: daarin kunnen

vrouwen wel het woord hebben, waarin zij uitleggen hoe zij God ervaren en worden ze daarover bevraagd. Zij voeren dan wel het woord, door getuigenissen over (het ontbreken van) ervaringen met God, maar zij spreken of preken niet.

Ook als worshipleider hebben vrouwen soms het woord, bij het aankondigen van liederen.

Er zijn wel sprekers van buitenaf, maar dan zijn dit mannen. Dit zijn niet altijd dominees, maar wel altijd mannen. Als het gaat om het bedienen van de sacramenten, zorg ik wel altijd dat er een dominee is, want dit mag ik zelf nog niet doen.

8. Zo ja: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

Ik weet niet of het 'binnen de GKv' niet mag. Het kerkverband is intussen zo divers geworden dat het heel goed kan dat het op veel plekken wel mag. Wat in ieder geval wel zo is, is dat binnen de traditionele vrijgemaakte eredienst, zoals die tot 15 jaar geleden vrijwel overal gebruikelijk was, geen ruimte was voor anderen dan behalve de predikant of een incidentele ouderling om op te treden. Dat is allemaal erg veranderd. Maar dat heeft volgens mij weinig met gemeentestichting te maken, maar met een democratisering van de liturgie binnen gereformeerde kringen in zijn algemeenheid.

We hebben hierover nog niet hele strikte richtlijnen, maar moeten hier ook nog verder over nadenken, over wie we hier eigenlijk op het podium willen hebben. En wat is het karakter van de samenkomst? Je hebt natuurlijk allerlei kerkelijke regels waar we min of meer aan gebonden zijn, en daar gaan we ook een keer een beetje onze positie in gaan bepalen want: hoe gaan we daar eigenlijk mee om? Is het is iets wat we voorlopig doen totdat we gereguleerd zijn en we in de toekomst elke zondag een dominee hebben? Ik denk zelf niet. Ik denk niet dat het past bij Stroom en dat het ook helemaal niet past bij wat wij willen met onze samenkomsten. En laten we alleen maar mensen toe zoals volgens de klassieke opvatting is dat je alleen maar mensen toelaat uit je eigen kerk die daartoe gediplomeerd zijn, of misschien nog iemand uit een aanverwante kerk. Nou, ik vind dat wel heel strikt.

[En zou dat dan zijn m.b.t. de vrouw? Of valt dat sowieso af?]

Niet per definitie.

Ik weet het niet zo goed. Het hangt ook samen met de vragen 'Wat denk je sowieso van vrouwen in het leiderschap? En van vrouwen in het onderwijs?' Dat zijn nog wel twee verschillende dingen.

9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?

Nee. Die discussie is in mijn tijd nooit geweest. Dit kan twee redenen hebben: of mensen zijn er niet mee bezig, of mensen gaan ervan uit dat het sowieso niet gebeurt, ik weet het niet. Er zijn meer vragen over vrouwen in leiderschapsposities, maar daar moeten we het dan maar even over hebben. Sommige mensen weten helemaal niet of het wel of niet mag vanuit het GKv kerkverband, en hebben het hier ook niet over. Misschien desinteresse, ik weet het niet.

10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in jullie gemeente?

Ja. Muziekteam (leiding door 2 vrouwen), huiskringleider (dat is typisch leiderschap), samenkomstteam, regisseurs, communicatieteam, Beleidsteam (1 vrouw).

11. Zo ja: ook in leidinggevende teams?

Ja, dit is het beleidsteam. Hier zit één vrouw in welke ik mede in het team wilde hebben omdat ze vrouw is.

Toen ik hier kwam zaten er bijna alleen maar vrouwen in het samenkomstteam, en bijna alleen maar mannen in het leiderschapsteam. Alsof de mannen bepalen hoe het gaat en de vrouwen het mogen uitvoeren. Toen er regisseurs van de dienst kwamen, heb ik heel uitdrukkelijk juist naar een man gezocht. En toen het aankwam op het zoeken naar het beleidsteam moest er wel een vrouw bij zitten. Omdat ik dat goed vind voor de groepsdynamiek, voor de evenwicht van het team, gezien de wat andere invalshoek die vrouwen vaak kiezen. Dus je kunt er wel een klein beetje in sturen.

Ook willen we een dagelijks bestuur gaan opzetten, maar daar is het nog niet van gekomen.

12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?

Het beleidsteam is ook wel het coördinerende team van de verschillende taken binnen 'Stroom'. We hebben besloten om het beleidsteam zich eerst terug te laten trekken en zich te richten op visieontwikkeling en het beleid voor de lange termijn. Daarnaast willen we een dagelijks bestuur installeren, waarvan 2 van de 3 vrouwen moeten worden, omdat ik vind dat het aantal mannen in het beleidsteam al heel groot is. Het dagelijks bestuur (2 van de 3 vrouw, omdat er al zoveel mannen in het beleidsteam zitten): doet de dagelijkse gang van zaken: het coördineren van teams, het regelen van de financiën,

etc. Puur de regeltaken. En de eindverantwoordelijkheid daarvan ligt bij het beleidsteam. We zijn er nog niet toe gekomen om een dagelijks bestuur in te stellen.

In het beleidsteam hebben mannen en vrouwen geen aparte taken. Hier zijn zelfs geen taken, puur visie. Daar hebben we ook niet over nagedacht. Daar gaat momenteel alle tijd in zitten. Dit team bestaat nu pas een paar weken.

13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?

Ja.

14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?

n.v.t.

15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

Ja, ze mogen meer doen dan in de moedergemeente of het kerkverband. Beleidsteam functioneert als een soort kerkenraad. Ouderling worden kun je niet binnen de GKv als vrouw. 'Pick your battles', dit is niet het moment denk ik om daar over te gaan lopen steggelen. Omdat ik denk dat een christelijke kerk wel iets belangrijkers te doen heeft dan daarover de strijd aan te gaan.

Ik denk dat het gezonder en evenwichtiger is als er ook vrouwen zitten in een kerkenraad of in een beleidsteam, ik denk dat je er meer zorgen over moet gaan maken voor de toekomst, of je nog wel je mannen houdt. Dat is een heel ander verhaal. Daar denk ik een beetje over na, en ik denk dat je er heel goed aan doet om niet de discussie aan te gaan van wel of niet vrouwen in leiderschap, omdat die discussie eigenlijk heel oppervlakkig is. En uiteindelijk ook niet honoreert wat Paulus eigenlijk wil zeggen als hij in 1 Korintiërs spreekt. Het gaat natuurlijk ergens om. En dat is niet alleen maar 'het mag niet', maar van 'wat is goed voor de gemeenschap?'. Dat is de vraag die we vandaag de dag voorop moeten stellen 'wat is goed voor de gemeenschap'? En op die manier moet je ook nadenken over je leiderschap en hoe het zit.

En daar zou je over na moeten denken, zonder daar principieel in te zijn, van hoe zit dat met geestelijk leiderschap? Wat zijn daar de effecten van? Je kunt er heel principieel bijbels over doen, je kunt er ook heel principieel feministisch over doen, maar dat heeft volgens mij niet zoveel zin. Dan moet je echt kijken naar wát is goed voor de kerkelijke gemeenschap en voor het voortbrengen van het Evangelie van Jezus Christus. Zie ik

vaak dat, misschien heeft dat tijd nodig, dat ieder geval, wat je ook vindt van dynamieken die hierachter zitten, dat geestelijk leiderschap door mannen makkelijker wordt geaccepteerd dan dat van vrouwen. Dat zie ik.

[Binnen de christelijke gemeenschap?]

Ja.

[Maar je zou kunnen zeggen, het gaat binnen gemeentestichting niet in eerste instantie om wat men binnen de christelijke gemeenschap vindt, maar wat men daarbuiten vindt.]

Ja, maar het moet natuurlijk binnen je christelijke gemeenschap wel werken. Wat men er daarbuiten van vindt. Ja, ik vind dat niet 'niet uit te leggen' om vrouwen uit te sluiten. Maar ik vind ook dat je dit soort dingen prima in de cultuur kan laten zien; hoe je met dingen omgaat en hoe je over dingen denkt. En geestelijk leiderschap is toch een aparte vorm van leiderschap, hoor.

Ja, ik ben wel gevoelig voor de cultuur op zich natuurlijk, ik ben niet voor niets in gemeentestichting, ik hoor dat te zijn.. Nou, laat ik het zo zeggen, het belangrijkste is, je moet denken in teams, en in een team heb je gewoon in ieder geval een mix van mannen en vrouwen nodig.

Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

Gemeentestichting. Het gaat zo, je hebt een aantal mensen en je vraagt van 'wil je iets doen'. Het is een leiderschap dat veel meer ontstaat, waar naar de kaarten gezocht moet worden, dan een leiderschap dat ontstaat vanuit de kaarten die er al liggen. Dus je creëert kaders...bij GS werk je niet met het model van een kerkelijke organisatie, tenminste ik geloof daar niet in, je probeert je model te maken voor wat daar nodig is, voor wat de behoeften zijn, voor een specifieke situatie of wat er op je pad komt, en dat weet je vaak niet.

In wezen gaat het zelfs, als het gaat om contextualisatie en cultuur, daarbinnen hoort ook de manier waarop je je leiderschap vorm geeft. En je kunt niet aan komen zetten met een kerkenraad, die is er nog helemaal niet, je hebt niet eens een kerk! Ik weet nog in het verleden; wat er gebeurde is dat als je groot genoeg bent wordt er een kerkenraad uitgekozen maar ik geloof niet in dat kopiëren van een model van een christelijke kerk, wat volgens mij een achterhaald model is om een kerk te besturen. Het is gewoon niet meer van deze tijd. Dat is een moderamen die een kerkenraad

voorbereidt, als een soort board. Ja, ik denk dat een effectieve organisatie zichzelf allang niet meer zo organiseert. Die werken met klein leiderschap, die werken met flexibele teams.

[Dus het is met name de veranderende organisatiedynamiek die ervoor zorgt dat in een gemeentestichting, wat ook een nieuwe organisatie is, dat je ook een andere manier van organiseren kunt laten ontstaan?]

Ja, waardoor er hopelijk bij mensen meer kwaliteiten boven komen drijven.

[U noemde net ook nog even contextualisatie en cultuur. Wat hebben die twee daar dan mee te maken?]

Nou, waar je naar op zoek gaat, is naar wat een goede manier is om je kerk bijvoorbeeld te besturen, om je kerk leiding te geven. En daarmee kijk je niet alleen naar hoe gaat dat nu in een kerk, maar kijk je ook om je heen van 'hoe gaat dat in je cultuur?', naar de manier waarop nu netwerken ontstaan, waarop nu mensen bij elkaar komen, waarop nu leiding wordt gegeven. Het is 2009. En er zijn ontzettend veel dingen ontzettend veranderd. En het hele idee van gemeentestichting is dat je je dat realiseert en dat je dat probeert te honoreren.

Je kunt niet verwachten dat het zodanig ook is bij moederkerken, die er misschien toch vanuit gaan, ik weet nog van een gesprek met de classis van 'Joh, laat ze maar even buitenspelen en zometeen dan wordt het gewoon een organisatie zoals van elke kerk'. Forget it. Gaat niet gebeuren. Misschien dat het dezelfde naam krijgt ofzo, maar.. Dat wordt natuurlijk de vraag van de toekomst he, van zo'n gemeentestichtingproject, want hoe ga je nou een organisatie inbedden binnen het kerkverband? Ik wil niet nu al de organisatie vormgeven om zo meteen in te kunnen bedden in het kerkverband, dat vind ik onzin. Daar denk ik anders over.

16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?

Nee, we zijn momenteel bezig met de visie van de gemeente.

17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?

Ja, spannende vraag... Wil je een antwoord? Daar ben ik zeker nog niet over uit. Ik ben de laatste die, ja, pick your battles, die dit gesprek in het kerkverband aan zou willen gaan. Ik vind het niet belangrijk genoeg, ik vind dat we andere dingen te doen hebben.

Laten anderen maar uitzoeken die het interessant vinden om hun tijd te besteden in bredere verbanden. Ik ben op mijn plek, en daarin wil ik doen wat het beste is. En in de nood verzinnen we een constructie. Ik vind daar kunnen we best pragmatisch in zijn. Daar kunnen we best het kerkverband in tegemoet komen. Maar wat voor mij niet ter discussie staat, is of vrouwen voor het ambt geschikt zijn (hoewel niet alle vrouwen). Sommige vrouwen zijn volgens mij uitermate geschikt om leiding te geven in een christelijke gemeenschap. Wat voor mij ook niet ter discussie staat, is dat we zijn verbonden met het kerkverband.

Ik weiger eigenlijk je vraag te beantwoorden, omdat ik niet weet wat het oplevert en omdat ik er ook niet meteen een antwoord op heb. Het gaat erom dat die spanning bestaat en dat je daarmee geconfronteerd gaat worden. En zo stevig staat het kerkverband overigens niet; alles wordt ter discussie gesteld en dat is nog lang niet klaar. Dus ik hoef het me echt niet aan te trekken, die discussie over de vrouw in leiderschap, dat doet een ander wel. Ik ga de strijd niet aan.

[In die zin, zou u dan liever aanpassen?]

Dat weet ik dus niet. Dat hangt er helemaal vanaf. Ik denk dat we hierover ook het gesprek moeten voeren met 'Stroom' zelf, van dit is de situatie waarin we zitten. Ik zou me heel goed voor kunnen stellen dat het bijv. op een gegeven moment mogelijk is om een centrale kerkenraad in de stad te creëren, van een aantal gemeentestichtingen in Amsterdam, waar drie man in zit. Daarmee voorkom je dat je in je lokale leiderschap aanpassingen hoeft te maken.

Heel veel dingen zijn hiervan echter mijn mening, omdat ik het hier nog helemaal niet over heb gehad met het leiderschap van 'Stroom'.

18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?

Geen idee, dat was voor mijn tijd.

19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

Nee. Dit gaat nog wel komen, maar laat. Dit wordt in mijn ogen pas interessant als we na gaan denken over hoe we ons gaan verhouden tot het kerkverband. Doordat jij dit nu vraagt ga ik erover nadenken, maar dit heeft geen prioriteit voor mij, maar misschien is het verstandig om het maar eens even te bespreken.

**BIJLAGE 3 INTERVIEW MET J. KRIJGSMAN VAN 'BIJ SIMON DE LOOIER',
12-05-2009**

1. Sinds wanneer bestaat deze gemeentestichting?

Nu 13,5 jaar, dus sinds 1995.

We zijn eerst begonnen met eenvoudige Bijbelcursussen op te zetten en de inloop, en uit de Bijbelstudiegroep kwamen de vragen naar samenkomsten.

2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?

De samenkomsten dateren van 1999.

3. Sinds wanneer bent u betrokken?

Nu 8 jaar, dus sinds 2001.

4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?

Ik ben de Evangelist.

5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?

Ja.

6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Niet in de vorm dat ze voorgaan of dat ze een bepaald liturgisch gedeelte vervullen, maar wel in de vorm van soms een soort gastvrouw spelen, vooral mijn vrouw ook, en voor de dienst het een en ander klaar zetten wat allemaal met de samenkomst ook te maken heeft en vooral ook na de samenkomst – voor mijn vrouw geldt dat dan in het bijzonder – voor de koffie ook, voor de koffie rondbrengen en een praatje aanknopen en uiteraard krijgt ze daarbij hulp van andere vrouwen.

[En wat houdt zo'n rol van gastvrouw dan in?]

Nou, puur belangstelling ook voor de mensen hebben die er voor het eerst zijn of die een tijdje al komen of die waarvan je weet dat ze het moeilijk hebben, of wat dan ook.

Vóór de dienst is het meer een beetje vrij, er is een natuurlijk verloop, zoals we dat allemaal wel kennen van mensen begroeten of even een praatje maken. De mensen zelf begroeten doe ik zelf als ik de zondag van de samenkomst bij de inloop sta, dan ontmoet ik ze zelf, ze krijgen een liturgie mee. Dan heb je het natuurlijke verloop, als mensen binnenkomen en ze lopen iemand anders tegen het lijf dan maken mensen een

praatje, maar na de samenkomst dan drinken we ook met elkaar koffie en dan is het heel gebruikelijk dat je ook als vrouw je bijdrage levert door gewoon een stukje belangstelling te tonen en door bijvoorbeeld ook een kaartje te sturen. We hebben bijvoorbeeld iemand in de samenkomsten hier, die heel actief is – een oudere dame – die bijvoorbeeld heel nauwkeurig de verjaardagen bijhoudt, als iemand ziek is, dit goed bijhoudt en die altijd een kaartje stuurt naar iemand als die jarig zijn of als iemand in het ziekenhuis ligt. Desnoods als het moet een bezoekje daar brengen. Die dame gaat ook regelmatig met mij mee de straat op om te evangeliseren, dus in die vorm speelt zij een behoorlijke rol. Die dame dan met name, maar daartussen en nabij zijn ook anderen.

[Van wat u net vertelde, zou ik daaruit kunnen opmaken dat in de samenkomsten vrouwen zelf eigenlijk geen actieve rol spelen, maar in de gemeente wel?]

Ja, dat is mooi geformuleerd. Kijk, in de samenkomsten zelf geen actieve rol, maar ja, ik denk toch wel ook in de samenkomst zelf soms ongemerkt een rol die er toch wel heel wezenlijk bij is. Hetzij maar met zingen of wat dan ook. Dat wordt misschien wel eens vergeten. Maar niet in die vorm zoals jij het nu bedoelt met een stukje Schriftlezing of voorgaan, nee, dat niet.

[Waarom niet?]

Ja, wij baseren ons daarin op de Schrift dat de vrouwen wat dat betreft in de gemeente tijdens het uitspreken van het Woord moeten zwijgen. Naar Korintiërs ook, he?

7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?

Nee.

8. Zo ja: wat is er de oorzaak/oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

N.v.t.

9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?

Ja, uit de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeente is daar beleid over gemaakt; in die zin, dat dat voor ons duidelijk is zoals Paulus dat voorschrijft in Korintiërs. Dit is een standpunt dat duidelijk is in de Gereformeerde Gemeente en waar verder geen vragen over zijn.

10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in de gemeentestichting?

Ja.

11. Zo ja: ook in leidinggevende teams?

Ja, maar niet in leidinggevende posities waarin leiding wordt gegeven over het geheel van de gemeente; deze taak mogen alleen ambtsdragers vervullen.

12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?

Leidinggevend in die zin, dat vooral de vrouwen de kinderclub verzorgen, helemaal. Daar ook een leidinggevende positie bij innemen, want zij organiseren dat, en daarbij geven zij leiding aan de vrouwenkoffieochtenden. Een keer in de maand op dinsdagmorgen is dat, en daar trek ik me verder van terug. Goed, ik blijf wel de eindverantwoordelijke, maar de vrouwen hebben daar echt de leidinggevende functie in. En buiten dat heb je natuurlijk ook onze inloop, die ook bemand wordt door mannen, maar ook door vrouwen. Of een man en een vrouw, elke dag twee, dan wel twee verschillende, maar ook heel vaak twee vrouwen, dus die dan ook de mensen ontvangen die binnen komen. Dat houdt in: mensen ontvangen, met mensen in gesprek gaan, gewoon informeren naar hun welstand en mensen op die wijze ook in aanraking te brengen met het Evangelie en de inloop is vaak een laagdrempelige manier om mensen ook bij andere activiteiten te krijgen, dus het is heel breed, waar iedereen ook welkom is. Soms lezen de vrouwen een stukje uit de Bijbel en doen een gebed. Na het eten bijvoorbeeld. Er is geen onderscheid in wat mannen en vrouwen in deze teams doen.

[Is er verschil tussen wat hier gebeurt en een willekeurige Gereformeerde Gemeente in het land? Is er meer of net zoveel ruimte voor de vrouw, is daar verschil in?]

Nou, ik denk dat dat niet zoveel uitmaakt. Dat beleid wordt ook wel doorgevoerd op de Evangelisatieposten wat ook het algemene beleid is wat de vrouwen betreft. Kijk, je kunt misschien enig verschil dan maken met het organiseren van zo'n vrouwenkoffieochtend en dan misschien iets meer vrijheid in de inloop, dat misschien wel, maar in de grote lijnen is daar geen verschil tussen.

13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?

Nee. Vrouwen mogen in leidinggevende posities ook alles doen, maar in de kerk mogen ze bijvoorbeeld geen catechisatie geven of preken. Dus niet de rol van ambtsdrager vervullen.

14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?

Vanwege de tekst in 1 Korintiërs 14:34 dat vrouwen gedurende de samenkomst moeten zwijgen.

15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

N.v.t.

16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?

Ja, uit de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeente is daar beleid over gemaakt, waar wij ons ook aan houden.

17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?

Dan zou er qua beleid weinig tot niets veranderen. We zullen ons wat dit betreft dan conformeren aan de andere Gereformeerde Gemeenten.

18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?

Bij het ontstaan van de Evangelisatiepost was ik zelf niet helemaal betrokken, maar er waren zeker ook vrouwen betrokken. Wat de verhoudingen precies waren, daarop moet ik het antwoord een beetje schuldig blijven, maar dat was een werkgroep en dat is nog steeds een werkgroep met af en toe wel wisseling van de wacht, maar die gewoon bepaalde initiatieven ontwikkelde, zowel mannen als vrouwen. Dat was in het begin al zo en dat is nog zo. Het maakt niet uit of dat mannen of vrouwen zijn, bijvoorbeeld het uitnodigen van jongeren of wat dan ook gebeurt ook door vrouwen. De verhouding mannen-vrouwen komt wel zo een beetje overeen. Ik denk dat het wel fifty-fifty is, ja.

Je kunt het in het algemeen zo zien, dat die vrouwen buiten het officiële gedeelte van de eredienst – zeg maar voor het votum en na de zegen – hebben ze in feite net zoveel

inbreng, hier althans, als de mannen. Binnen de kaders van de Schrift en, even officieel gezegd, binnen de kaders die de Generale Synode opstelt. Dus je moet het gewoon zien, dat tijdens iedere dienst dan hebben de vrouwen in die zin geen functie.

Dat wil niet zeggen.. wij hebben hier geen kerkenraad. Wij zijn een Evangelisatiepost. Wij hebben dus ook geen diakenen die in een officiële geïnstitueerde gemeente, zoals in de meeste gemeenten nog is, gaan collecteren. Maar, normaal doet dat mijn zoontje, van dertien, met een vriend of met een andere jongen die in de kerk zit, maar mocht die er niet zijn, of mocht mijn zoontje er niet zijn dan kan het net zo goed iemand vanuit de vrouwen of een van de meisjes zijn die collecteert. Kijk, die vrijheid is er wel. En dat heb je denk ik in de gewone geïnstitueerde gemeente binnen ons kerkverband niet. Nou, dat is even het verschil.

19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

Wij hebben geen specifieke documenten over de positie van de vrouw in ons kerkverband, daarvoor kun je bij het kerkelijk bureau in Woerden navraag doen.

**BIJLAGE 4 INTERVIEW MET J. DE WAARD VAN 'HOOP VOOR NOORD',
15-05-2009**

1. Sinds wanneer bestaat deze gemeentestichting?

Januari 2006 is Jurjen hier begonnen.

2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?

Vanaf september 2006.

3. Sinds wanneer bent u betrokken?

Sinds 1 augustus 2008.

4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?

Ik ben voor drie dagen werkzaam als missionair pastoraal werker met als opdracht om te focussen op pastoraal werk, maar daarnaast ook alle dingen die voor handen komen om te doen en die in overleg bepaald worden dat ik daar ook aan meewerk.

5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?

Ja.

6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Dat kunnen alle mogelijke rollen zijn.. Zij kan zijn de leiding hebben van de samenkomst, wij noemen dat 'gastheer' of 'gastvrouw' dat is degene die iedereen welkom heet, een stukje verootmoediging inleidt, mededelingen doet en aan het eind het gebed.

Het kan ook zijn in de muzikleiding, aanbidding. En collecteren, gebed na de dienst met mensen en andere taken. Eigenlijk geen van de taken zijn gesloten voor vrouwen, behalve de prediking, het meegeven van de zegen en Avondmaal en doop doet ook Jurjen. Bij de doop kunnen ook vrouwen betrokken zijn. Bij een volwassendoop kunnen een man en een vrouw in het bad staan om mee te helpen met onderdompeling, maar ze kunnen niet de doophandelingen uitvoeren, zoals de zegen opleggen en de vragen stellen. Maar na de doop wordt er nog voor de dopeling gebeden, en dat kan door mannen of vrouwen gebeuren. En bij het avondmaal mogen vrouwen het brood en de wijn ronddelen. Liturgisch gezien is het hier eigenlijk ontzettend vrij.

7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?

Wel in de vorm van gastvrouw, maar niet in een preek.

Jeanette is wel gevraagd voor de zomerperiode als Jurjen op vakantie is als vervanging in de zomerdiensten. Deze hebben echter een ander karakter: minder officieel. Met een picknick, met zingen rond de piano en een Bijbelwoord. Ik kan me voorstellen dat een vrouw dat doet. Deze samenkomsten zijn minder formeel en we hoeven dus ook wat minder formele lijnen aan te houden. Ik wil dit niet doen, omdat ik vind dat ik de gaven hier niet voor heb, maar het was dus wel in principe mogelijk.

Oftewel: preken op zondag voor een vrouw zit er niet in; als het om vervanging in zomerdiensten gaat kan ik het me wel voorstellen (niet bij 'gebrek aan beter', maar omdat het dan minder formeel is en we dus ook wat minder formele lijnen hoeven aan te houden).

8. Zo ja: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

We zijn een zendingsgemeente en hebben in dat kader de ruimte om te zoeken naar vormen die aansluiten bij de mensen die we willen bereiken.

9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?

Niet dat ik weet.

10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in de gemeentestichting?

Ja. Bijvoorbeeld als gastvrouw, dat is zeker voor mensen naar buiten toe een leidinggevende plek. Bij het muziketeam heeft een vrouw de eindverantwoordelijkheid. Bij het kinderwerk geven twee vrouwen leiding, het dinsdagavondgebed geeft ook een vrouw leiding aan, het vrouwenwerk en in het pastoraat.

Er zijn geen posities waarin alleen mannen leiding mogen geven, behalve de prediking, de zegen en het bedienen van de sacramenten.

11. Zo ja: ook in leidinggevende teams?

Ja. Wij noemen dat 'kleine team'. Daar zit nu 1 vrouw in, daarnaast zit ik er zelf ook in. Dat is vergelijkbaar met een kerkenraad.

We zijn nog geen geïnstitutionaliseerde kerk, daardoor is er nog geen kerkenraad. Uiteindelijk zal deze er wel gaan komen. Het lijkt er op dat we onder het kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Kerk gaan vallen dus ook de ambten moeten we in

gaan voeren. Uiteindelijk zal dat een organisatorische kwestie zijn. Het kleine team zal groter moeten worden. Ik denk dat dat een soort papieren kwestie gaat worden dat we mensen aanwijzen voor de taken van ouderling en diaken, maar die hebben dan een gelijkwaardige positie met andere leden in het team. Naar het kerkverband toe zijn de ambten alleen mannen. Vrouwen blijven dan wel actief in het kleine team. Voor de leden van Hoop voor Noord zullen we gewoon blijven praten over het kleine team vermoed ik, met vrouwen en mannen, en naar buiten toe hebben we het dan zo georganiseerd dat een aantal mannen staan geregistreerd als ambtsdrager. Maar goed, daar is nog niet goed over doorgepraat hoe we dat gaan oplossen, want binnen de gemeente wordt wel verschillend gedacht over de leiderspositie van vrouwen.

12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?

De vrouw heeft een gelijkwaardige positie in het kleine team t.o.v. de man. We hebben geen specifieke taakverdeling in het kleine team: we hebben wel afgesproken dat kleine teamleden voor een specifiek onderdeel extra aandacht hebben en dat wij (de werkers) hen kunnen benaderen om te overleggen als er op korte termijn beslissingen genomen moeten worden.

De taken worden zonder onderscheid verdeeld.

In het kleine team zitten 3 mannen en 1 vrouw, excl. Jurjen en Jeanette. Dit heeft puur te maken met hoe we vragen: hoe is iemands leven, en wat de vruchten van iemands leven? Heeft iemand een levende relatie met God? En daarnaast de kwaliteiten die iemand heeft. Dus het zou ook zomaar kunnen, dat er vier vrouwen in het team zitten.

In de toekomst zullen we met een kerkenraad werken, waarin ook afgevaardigden voor het landelijke kerkverband zitten. Daar zullen altijd minstens drie mannen in zitten (twee ouderlingen en een diaken); dat is ongeveer de helft van de bezetting van dit leidersteam.

13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?

Ja.

14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?

n.v.t.

15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: Wat is er de oorzaak/oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

Dat heeft er mee te maken dat je toch een zendingsgemeente bent en in een pionierspositie bent waaruit je niet vanuit een traditie werkzaam bent, maar vanuit de vraag werkt 'Hoe kan het Evangelie aansluiting vinden bij de mensen hier in mijn omgeving?' Dus dat je heel sterk vanuit die vraag bezig bent en je moet dat met een klein groepje doen. Dus je doet het met de kwaliteiten die God je op dat moment geeft en daardoor valt het onderscheid man/vrouw voor een groot gedeelte weg.

16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?

Wat is beleid? We gaan beleid maken als we tegen iets aanlopen, dan gaan we erover praten. We gaan niet van tevoren van alles bedenken, zo van, als we nu eens die of die situatie hebben, hoe gaan we dan handelen? Of, wat vinden we daar van? Nee, als de situatie zich voordoet.. of, stel, dat iemand er bezwaar tegen heeft dat een vrouw gastvrouw is in een dienst, nou op dat moment zal er over gesproken worden, en als daar uitspraken in gedaan worden, dan hebben we beleid gemaakt, maar we zijn niet zo'n gemeente dat we dat beleid dan op papier zetten en dat iedereen dat dan te horen krijgt. We zijn absoluut niet formeel. Dus beleid maken dat is eigenlijk een woord dat we niet zo goed kennen, maar wat natuurlijk gebeurt. Want ja, iedere kleine teamvergadering maak je beleid omdat je afspraken maakt van hoe ga je ergens mee om. Maar als een situatie weer om andere dingen vraagt , een andersoortig beleid, dan staan we daar weer open voor, om het ook weer op een andere manier te gaan doen.

17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?

Ja, spannende vraag. In principe gebeurt er niks. Uiterlijk zal er niets gebeuren, en zullen we dingen blijven doen zoals we die nu doen, maar op het moment dat het kerkverband daar vragen over gaan stellen en willen dat we ons gaan conformeren aan het landelijk beleid, dán wordt het spannend.

Dus ik denk dat er voor de gemeente niks verandert. Behalve als het landelijk verband er vragen over gaat stellen of het niet accepteert.

Feit is dat in andere zendingsgemeenten van de CGK dit model al wordt gebruikt; er is dan een leidersteam waarin kerkenraadsleden zitting hebben. In Rotterdam en in

Haarlem werkt deze constructie prima. Ik verwacht dus ook in Amsterdam geen problemen.

[Is dat niet in te schatten?]

Nee, en dat willen we ook niet inschatten, omdat ja, weer vanuit dat pragmatische. Dan ga je weer reageren op iets waarvan je gewoon niet weet of het gaat gebeuren. Dus waarom zou je daar bezorgd over zijn? Het kerkverband kent je gemeente, we gaan onszelf voorstellen: hoe we werken, hoe we werkzaam zijn en vanuit hoe we zijn moet het kerkverband ons aanvaarden. We zijn zoals we zijn en daar zullen we ook niet in veranderen. En de andere kant is, dat ik ook weet, dat er wel veel rek is in het kerkverband, want ze zien dat we hier wel een gemeente van de grond hebben gekregen, die er eerst gewoon niet was. Dus de praktijk wijst uit, dat zo'n vorm van kerk-zijn aansluiting vindt bij de mensen om ons heen. Dus van daaruit bouw je heel veel krediet op en zullen mensen dit bestempelen als 'dit is een zendingssituatie'. Alleen, er zullen mensen in het kerkverband ergens wel aanvoelen van ja, zij maken eigenlijk een precedent, maar goed, we zien wel hoe dat zal gaan.

[Want als het dan geen zendingsgemeente meer is, maar een gewone gemeente?]

We blijven zendingsgemeente. Maar met een volwassen status. Gemeenten op het zendingsveld in Afrika worden toch ook nooit een gemeente zoals CGK Utrecht of CGK Sliedrecht. Dus wij blijven zendingsgemeente, maar zijn wel een volwaardige, volwassen participerende gemeente.

Die ruimte om, als je mensen met het Evangelie wilt bereiken, dat men toch ruimte geeft om dat vanuit verschillende manieren te doen, die is er uiteindelijk binnen de CGK wel. Om nieuwe dingen uit te proberen.

En in bestaande CGK-gemeenten zullen ze bijvoorbeeld nooit bedenken om derde diensten op deze manier, zoals in Hoop voor Noord, te gaan vormen, maar ze vinden het wel heel bijzonder dat dit hier gebeurt. En als ze hier komen, dan zullen ze het hier moeilijk vinden. Mijn ouders die hier komen, moeten er niet aan denken om elke zondag op deze manier bij elkaar te komen, maar tegelijkertijd hebben ze er ontzettend veel respect voor. Omdat in hun gemeente in de afgelopen tien jaar misschien één iemand volwassen gedoopt is, maar voor de rest nooit, en hier wel in een jaar tijd tien mensen volwassen worden gedoopt en nog eens vier per jaar die belijdenis doen.

18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?

In eerste instantie was er geen startgroep. Er waren wel mensen die interesse hadden om mee te doen, maar dat was geen team ofzo. De verdeling was 60% man en 40% vrouw.

19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

Nee. Er is wel bewust voor gekozen om bijvoorbeeld vrouwen in het kleine team te hebben. Omdat het gewoon voor het sociaal evenwicht goed is, omdat vrouwen op een andere manier weer naar dingen kijken als mannen. Omdat God verschillende gaven aan mannen en vrouwen gegeven heeft en omdat die gaven ook gebruikt moeten worden.

BIJLAGE 5 INTERVIEW MET P. SMITS VAN 'HEBRON', 14-05-2009**1. Sinds wanneer bestaat deze gemeentestichting?**

Sinds 2002 als dochtergemeente van de Noorderkerk.

2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?

In 2002 zijn we ook gestart zijn met de zondagse samenkomsten.

3. Sinds wanneer bent u betrokken?

Sinds 1996 als Evangelist van de Noorderkerkgemeente, en dat heeft dat de toespitsing gekregen van de gemeentestichting hier in Hebron. Gemeentestichting was toen nog niet meteen in beeld, er is gaandeweg gebleken dat hier kansen lagen en dat dit ook de beste manier zou zijn om aan de missionaire roeping van de Noorderkerk gestalte te geven door hier een dochtergemeenschap te planten.

4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?

Ik ben de Evangelist.

5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?

Ja.

6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

De voorgangers zijn altijd man, maar vrouwen spelen een rol in de zin dat het woord van welkom of de Schriftlezing of ook de zang, dat die ook door vrouwen worden verzorgd. Vanaf het begin wilden we ook dat bezoekers actief participeerden in de dienst, toen hebben we ook bewust gezocht naar vrouwen, om ook te laten zien dat een gemeente niet alleen maar mannenwerk is.

We wilden laten zien dat we samen kerk zijn. We wilden proberen om niet zo extreem in klassiek gereformeerde diensten, zal ik maar zeggen, de indruk te wekken dat de dominee van begin tot eind alles doet. Dus we hebben gezocht naar manieren om de bezoekers bij Hebron ook actief inschakelen, ook in de dienst. Dat is zichtbaar, en dat brengt als het ware ook een boodschap over. Dat stond voorop en vervolgens speelde ook mee, waarom zouden vrouwen dat niet mogen, dus laten we ook vrouwen vragen. Die ruimte hebben we vanuit de Noorderkerk ook gekregen.

7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?

Nee, vrouwen kunnen bij ons niet preken.

8. Zo ja: wat is er de oorzaak/ oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/ het kerkverband niet?

Er is niet veel verschil tussen de Noorderkerk en Hebron. In de Noorderkerk bereidt de dominee normaal gesproken helemaal zelf de dienst voor, en dan is er eigenlijk helemaal geen rol voor vrouwen weggelegd. Hooguit op bijzondere dagen, zoals op Paaszondag, dat een vrouw even het woord neemt om de kinderen uit te nodigen het Paasfeest te vieren op de zondagsschool. Dat is voorbehouden voor bijzondere diensten.

Het feit dat er in Hebron meer kan dan in de Noorderkerk heeft ermee te maken dat we hier geen voorgeschiedenis hadden. De Noorderkerkgemeente staat in een lange traditie, daar veranderen dingen dan ook niet zo gemakkelijk. Toen wij hier in 2002 startten met samenkomsten, toen begonnen wij als het ware vanuit een blanco situatie. Wij wilden ons richten op de doelgroep die we hier hebben, maar we wilden ook niet gelijk onze wortels met de Noorderkerk doorsnijden. Dus dat was een beetje een zoektocht naar een midden; hoe kan je maximaal aansluiten bij de doelgroep, zonder dat je vervreemdt van de traditie waar je zelf uit komt. We wilden de gebruiken uit de traditie opnieuw herijken, om te kijken wat daarvan de waarde was in een nieuwe situatie, en hoe zinvol is het om dan vast te houden aan oude gebruiken, of hoe zou het zijn om ook nieuwe gebruiken in te voeren. Bijvoorbeeld van de Schriftlezing vinden wij dat dat niet iets is wat perse door de man moet worden gedaan, maar daar hebben we geen diepgrondig onderzoek naar gedaan. Ik heb er geen kerkorde op na geslagen, maar ik denk dat die ruimte er zeker is om dit te doen. In de samenkomsten in Hebron mogen vrouwen wel spreken in de zin van een getuigenis geven en (heel incidenteel) doen ze dat ook. Nu praten we erover in verband met de Noorderkerk, maar ik denk niet dat we er in die tijd op die manier naar hebben gezocht, van 'wat kan nu' en 'wat is goed', niet op die manier. Er stond veel meer voorop dat we op die manier kerk probeerden te zijn dat we zouden aansluiten bij de doelgroep. Dat was veel meer doorslaggevend. Dat haalt heel veel kramp weg. Want zoals we er nu over praten lijkt het alsof het over glazen lopen was, heel voorzichtig, alsof het opletten was van 'wat kan wel, wat kan niet', maar zo ging dat eigenlijk niet.

Bij het voorgaan in de samenkomsten ga ik zelf 3 van de 4 keer per maand voor, en daarnaast hebben we gastsprekers. Dit zijn bijna nooit dominees. De laatste twee jaar hebben we af en toe een dominee, die dan de sacramenten bediend of een belijdenisdienst leidt. Daar moet in ons kerkverband een dominee aan te pas komen.

Maar anders zijn voorgangers bijvoorbeeld theologiestudenten of andere evangelisten van zowel binnen als buiten het kerkverband.

Dit zijn wel altijd mannen. We hebben er niet over gesproken of dit ook vrouwen zouden kunnen zijn, maar ik denk dat we dan heel veel overhoop halen. De keuze van wie we laten voorgaan, dat is een geval dat we dat terugkoppelen naar de Noorderkerk. Dat haalt heel veel discussie met de Noorderkerk naar boven. En ik heb er zelf nooit zoveel over nagedacht, misschien wel vanuit gewoonte. Ik weet ook wel welke teksten er in de Bijbel staan in het Nieuwe Testament, over de omschrijving van de positie van mannen en vrouwen in de gemeente. Op het moment wordt er in 'contactblad Amsterdam' dat gericht is op de Gereformeerde Bondsrichting in Amsterdam, daar wordt op dit moment ook de discussie in gevoerd over de positie van de vrouw. Concreet vertaald naar het werk hier, heb ik eerlijk gezegd nooit zover doorgedacht van 'zou het kunnen', 'zou het moeten', 'zou het goed zijn'.

9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?

Nee.

10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in jullie gemeente?

Ik denk het wel. Wij werken met een stuurgroep, welke is ontstaan uit de Evangelisatiecommissie vanuit de Noorderkerk. Deze splitste op in twee groepen, waarvan een groep de stuurgroep 'Hebron' werd. Dit is een soort mini-kerkenraad, die probeert aan te sturen onder verantwoordelijkheid van de Noorderkerk (bij kerkenraad van de Noorderkerk ligt de eindverantwoordelijkheid), maar die stuurgroep die is verantwoordelijk voor het beleid en de evaluatie van wat er uitgevoerd wordt. Die stuurgroep bestaat uit 3 mensen: de missionair ouderling vanuit de Noorderkerk aangesteld, ten behoeve van Hebron. Dit is een man, want de Noorderkerk kent alleen mannelijke ambtsdragers, maar de andere twee leden zijn beide vrouwen. Een vrouw is gevraagd omdat ze hier in het tienerwerk actief is en omdat ze hier ook in buurt woont, en de andere vrouw is met name gevraagd omdat zij sterk verworteld is met de Noorderkerk en dat vinden we ook waardevol, dat iemand uit de moedergemeente meedenkt en beleid ontwikkelt ten behoeve van de dochtergemeente.

Formeel is dit stuurgroep, maar in de praktijk zitten mijn vrouw en ik ook bij de stuurgroep. Wij zijn dan de uitvoerend werkers. Ik was eerst fulltime werker, en een paar

jaar geleden ben ik een dag minder gaan werken, en is mijn vrouw een dag in de week gaan meewerken.

In de stuurgroep zijn er geen taken gedifferentieerd. Met elkaar denken zij na over het beleid en welke kant we opgaan als Hebron. Alleen die ene man, die ouderling is, heeft ook de specifieke taak dat hij schakel is naar de kerkenraad van de Noorderkerk.

11. Zo ja: ook in leidinggevende teams?

Naast de stuurgroep werken wij dit seizoen voor het eerst met een missionair team. Dit is een groep van vijf mensen uit de buurt en uit de doelgroep, die wij vanuit de stuurgroep officieel hebben gevraagd om zich een jaar in te zetten voor het organiseren van bijzondere zondagen, met als motief dat we nieuwe mensen willen bereiken. Dat team bestaat uit 4 vrouwen en 1 man. Dat team kan zelf bepalen wie welke taken uitvoert, waarbij geen sekse-onderscheid is in taken, maar waarbij we gavengericht zoeken wie bij welke taak past.

12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?

De stuurgroep is er met name op gericht om visie te ontwikkelen en beleid te maken, en daarin wordt geen onderscheid gemaakt in taken. Ook daarin is het gavengericht werken.

Ook is er het vrouwenwerk waar vrouwen leiding aan geven, of bij Praise and Prayer-avonden (dat vind ik ook een sleutelpositie), bij het kinderwerk (daar ben ik de enige man), Rock Solid voor tieners van 10-14 jaar, waar de jongens en meisjes gescheiden zijn, de koffieochtend is de ontmoetingsplek voor vrouwen, twee vrouwenbijbelstudiegroepen die worden geleid door vrouwen.

13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?

Ja.

14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?

N.v.t.

15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: wat is er de oorzaak/ oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/ het kerkverband niet?

Misschien heeft dat er mee te maken dat er in Hebron nog geen kerkenraad is, want dan zou je ook met het heikele punt te maken hebben van hoe ga je dan om met de vrouw in het ambt. Maar we zijn nog niet zo ver, dus dat speelt niet. En dan moet je gewoon met de beschikbare mensen het werk doen. Het heeft er dus mee te maken dat Hebron nog geen geformaliseerde gemeente is. Het doel is wel dat we naar zelfstandiging, dat wil zeggen steeds minder afhankelijkheid van de moedergemeente zijn. Financieel, personeel. Dat het wordt ingevuld door mensen uit deze wijk. Maar hoe dat er dan precies uit moet komen te zien, daar hebben we nog geen vastomlijnde ideeën over.

16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?

Nee.

17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?

We hebben geen vastomlijnde ideeën, maar als ik probeer dat in vage contouren te zeggen, dan zou het zo kunnen zijn dat we met een soort kleine kerkenraad zouden werken, die dan uit mannen zou bestaan waar in ieder geval de verschillende ambten vertegenwoordigd zijn. Dan kunnen we in de praktijk heel goed werken met een groter en breder samengesteld team, die het feitelijke werk doen en coördineren. En dan zou dan zonder bezwaar een team met zowel mannen als vrouwen kunnen zijn.

Dat klinkt misschien als een slimme oplossing, maar het is ook praktisch gezien realistischer, omdat we ook niet meteen een blik open kunnen trekken van potentiële ambtsdragers, van mannen die geloofsbelijdenis hebben gedaan.

[En als dat wel zo zou zijn?]

Dan zou er ook de mogelijkheid zijn om meer ouderlingen en diakenen te zoeken die met elkaar het leiderschap van de gemeente vormen.

[Zou het dan automatisch zo zijn dat de vrouwen uit de leiding weggaan?]

Als je die kant op zou gaan. Dan zouden er meer mensen uit het leiderschap aan de zijlijn komen te staan. Maar ik wil juist niet dat het automatisch die kant op zou gaan. Dat we ook bewust hierover nadenken, niet alleen van 'wat is haalbaar of praktisch te realiseren', maar ook wat goed is voor deze gemeente, welke vorm van leiderschap.

Een ander verschil tussen de Noorderkerkgemeente en Hebron, is dat de Noorderkerkgemeente voor 95% blank en autochtoon Nederlands is, en dit is een hele multiculturele groep mensen. Dit heeft ook invloed op de manier waarop mensen verwachten dat er leiding gegeven wordt. De neiging is er, dat mannen de leiding krijgen in deze doelgroep.

18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?

Er was een denktank van 7 mensen: 3 vrouwen en 4 mannen, en de stuurgroep bestaat nu uit 2 mannen en 1 vrouw.

19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

Over man vrouw verhoudingen hebben we helemaal niets op papier staan.

[De Noorderkerk is een PKN-gemeente met wortels in de Gereformeerde Bond. Neemt Hebron deze wortels over?]

De wortels van de PKN: ja. In die brede kerk willen we graag staan. Daarnaast geloof ik dat de bredere beweging ook niet ophoudt bij de grenzen van de PKN, maar dat het uiteindelijk gaat om het ene lichaam van Christus. Dat is veel belangrijker dan het naambordje. Dat is misschien dan ook het antwoord op het tweede deel van je vraag. De Gereformeerde Bond, daar voel ik me als het gaat om de vorm van belijden, voel ik me daar prima in thuis, maar de organisatie als zodanig, vind ik minder belangrijk. Ik vind het al helemaal niet zo belangrijk om dat in Hebron te profileren, dat we tot die stroming behoren.

BIJLAGE 6 INTERVIEW MET S.J. WIERDA VAN 'VIA NOVA', 14-05-2009**1. Sinds wanneer bestaat Via Nova, en de samenkomsten?**

De aanloop naar Via Nova toe is sinds 2002-2003 zijn inspanningen gedaan die ook mede Via Nova zijn: voorbereidingen, kringen, allerlei contacten met mensen, discussieavonden, Bèta-groepen, die ook hebben bijgedragen aan de identiteit van wat Via Nova geworden is: een netwerk van sociaal-culturele activiteiten.

2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?

De samenkomsten en de naam bestaan sinds voorjaar 2006.

3. Sinds wanneer bent u betrokken?

Vanaf het begin. Ik ben sinds 2001 predikant in Amsterdam met als taak om aan een herplant te werken en aan een plant, en over die plant hebben we het nu. Daar hebben we sinds najaar 2002, begin 2003 aan gewerkt, toen kwam Gert-Jan Roest ook.

4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?

Gert-Jan Roest en ik zijn samen de stichters van Via Nova. Bij de start van de publieke samenkomsten en de uitwerking daarvan heeft Stefan Paas ook een belangrijke rol gespeeld, die is aangehaakt vanaf 2006 tot eind 2008. Gert-Jan en ik zijn nog steeds voortrekker, samen met allerlei vrijwilligers.

5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?

Ja.

6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Er zijn vrouwen, dus spelen ze een rol. Ik vind het belangrijk dat de samenkomst niet staat of valt bij degene die de samenkomst leidt of spreekt, maar het is een stukje samenleving dat daar is, die bestaat uit mannen en vrouwen.

Bij alle taken van stoelen klaarzetten, tot koffie, tot welkomsteam bij de deur, natuurlijk zijn daar mannen en vrouwen bij betrokken. Ook in de voorbereiding hebben we er bewust voor gekozen bij Via Nova om vrouwen een publieke rol te laten spelen. We denken dat het zijn van een goede afspiegeling van de Amsterdamse samenleving belangrijk is. Zo zijn er bijvoorbeeld gastheren en gastvrouwen zijn, wat inhoudt dat de samenkomst wordt geopend, dat de context helder wordt gemaakt, de richting waar mensen verzeild zijn geraakt, namelijk een christelijke samenkomst. En waar het om

gaat: iets met God en mensen. Dat is een belangrijk moment, want het zet de toon, waar het om gaat. Het heilige, het spirituele, en tegelijkertijd het nabije, want het gaat ook om mensen. Dat is een verantwoordelijke taak, om iemand daar de goede woorden voor te laten kiezen. De eerste presentatie is het eerste gevoel wat mensen krijgen, zeker mensen die voor het eerst zijn. Verder wordt door deze persoon een stuk uit de Bijbel gedaan.

In de regel wordt daarna de samenkomst overgenomen door de spreker en die doet dan verder ook in het slot het gebed en de zegen. Dit zijn de taken op het podium.

Verder is er naast het podium muziek. Daar zijn zowel mannen als vrouwen bij betrokken. Meer vrouwen dan mannen die zingen. Dit zijn de podiumsamenkomsten. Muziek en spreken zijn de publieke rollen.

7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?

In de podiumsamenkomsten niet. Althans, niet in de zin van een toespraak. Wel dus als gastvrouw. In de podiumsamenkomsten preken slechts een select gezelschap: Gert-Jan Roest, Stefan Paas en ikzelf. En binnenkort ook als experiment een gastspreker, die voorganger is in een kerk (GKV) in Amstelveen. We hechten eraan dat voorgangers goed aansluiten met wat we bedoelen met Via Nova, en dat ze vertrouwd zijn met de mensen die daar komen. Via Nova is een nieuwe gemeente, een startende gemeente, en dat willen we goed neerzetten.

[Is er sowieso geen ruimte voor vrouwen?]

Op dit moment beperken we de sprekers binnen Via Nova tot voorgangers, Via Nova behoort bij het kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. In dit kerkverband is het niet mogelijk dat een vrouw voorganger is. Dus wat de podiumsamenkomsten betreft hebben we een situatie dat vrouwen niet spreken, want die kunnen geen voorganger zijn.

Dat is op dit moment de situatie, ik weet niet zo goed hoe het verder zal gaan. We experimenteren wel en misschien is dat een goede brug om naar de Forumsamenkomsten over te gaan. Wat dat is een lossere vorm. Forum betekent 'markt' dat betekent meer inbreng uit de gemeenschap en van de mensen die daar zijn. En het is bewust dat we daar ruimte creëren voor input van mensen uit de gemeenschap, van mannen en vrouwen. Daar is überhaupt veel meer inbreng en interactie, bijdragen van mensen in allerlei vormen: van persoonlijke mededelingen tot getuigenissen van wat God doet in het leven, tot de input - zoals we dat noemen - een verhaal, een soort mini-

toespraak of soms een wat langere toespraak. Dat kan een Bijbelstudie zijn, je mag het ook preek noemen, maar dat woord gebruiken we überhaupt niet bij Via Nova, we noemen het 'toespraak', en dat geldt dan ook in zo'n Forumsamenkomst, dat iemand daar een toespraak houdt. Er zijn vrouwen die dit ook gedaan hebben, dit kan gewoon. Het principiële verschil tussen een toespraak in een Podiumsamenkomst en een Forumsamenkomst is niet zo scherp. Een Podiumsamenkomst lijkt meer op een klassieke eredienst waarin een ambtelijke voorganger is, die daar de toespraak houdt. Een Forumsamenkomst heeft een lossere karakter, meer low-profile, dat is al een doel, dat is een cultuur die we erg belangrijk vinden. Dat is ook een officiële eredienst, maar dan zonder formele voorganger. Ook hier wordt het Avondmaal gevierd en worden mensen belijdend deelnemer en/of gedoopt.

Stel dat Via Nova op een bepaald moment iemand aantrekt als missionair werker, of kerkelijk werker, of hoe je dat ook exact noemt, die van het vrouwelijk geslacht is, dan houd ik het niet voor onmogelijk dat we kansen zien te creëren om ook in Podiumsamenkomsten te spreken. Maar belangrijke voorwaarde daarvoor is allereerst, dat we er dan ook echt vertrouwen in hebben dat die persoon daar kan leveren wat we daar graag willen dat er geleverd wordt. Los van het geslacht.

[Ik zoek nog even naar het verschil tussen de Podium- en de Forumsamenkomst. Als er formeel hetzelfde gebeurt qua toespraak, wat is dan het verschil tussen die twee? Waarom mag in de Podiumsamenkomst een vrouw niet voorgaan in verband met het CGK-kerkverband en mag het in de Forumsamenkomst ineens wel?]

Dat eerste is te sterk. Ik heb vooral de nadruk erop gelegd dat we dat alleen laten doen door de vaste voorgangers. Daar ligt het primaire punt.

De Forumsamenkomst willen we juist ook gebruiken, om mensen te laten oefenen om daarin verder te komen. Vandaar ook dat we in de Forumsamenkomsten diverse mensen op diverse plaatsen en momenten laten spreken om daarin verder te komen. En dat kunnen Leerwerktrajecters zijn, of stagiaires, of gewoon mensen uit de gemeenschap met bijvoorbeeld inbreng uit hun persoonlijke leven of professie die daar ingebracht kan worden.

8. Zo ja: Wat is er de oorzaak/ oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/ het kerkverband niet?

Ook in de Amstelgemeente, de moedergemeente, worden lansen gebroken; daar zijn ook gastheren en gastvrouwen. En ook daar zal de voorganger de komende weken pas vanaf de toespraak aantreden.

Dus ook de votum en groet, dat zijn formele dingen die in veel kerken alleen door ambtsdragers worden gedaan, en dan zijn dat alleen mannen, en zelfs dan nog terughoudend. Maar ik heb de boeken erop nageslagen en ik kon niets vinden waar iets in stond. Waarschijnlijk is het meer traditie dan concrete afspraak.

Ook de Forumsamenkomst heeft een bijzonder karakter. Zo'n vorm met zoveel interactie, zo'n 'markt', dat is wel uniek. Ik ken niet een andere gemeente binnen het Christelijke Gereformeerde kerkverband met zulke samenkomsten op zondag. En dat ook ziet als de formele, officiële samenkomst op zondag. Er zijn ontzettend veel gemeenten waar vrouwen van alles doen, en het kerkverband moedigt dat ook aan, het is zelfs een officiële kerkvisitatie-vraag, dat visitoren aan de kerkenraad moeten vragen welke mogelijkheden ze aangrijpen om vrouwen zich met hun gaven te laten ontplooiën in de gemeente. Dat is een belangrijk ding.

Dat is er ook de oorzaak van dat dit binnen Via Nova wel kan. Wij hebben deze samenkomsten in deze vorm gecreëerd. We zijn begonnen met Podiumsamenkomsten en de Forumsamenkomsten zijn er laten bijgekomen. Dit hebben we gedaan, enerzijds een pragmatische aanleiding, om het gat te vullen tussen de Podiumsamenkomsten, die we eens in de twee weken hadden. De principiële aanleiding is, dat we zochten naar iets anders, ter aanvulling, met interactie, waarin we de gemeenschap wilden laten functioneren. Waarin we iets met z'n allen wilden doen, zoals in 1 Kor. 14, waarin 'een ieder iets heeft, iets inbrengt'. Dat moest dan wel iets nieuws worden, waarin we als gemeenschap iets hebben dat het karakter heeft van een publieke samenkomst, en waarin mensen betrokken zijn.

[En is het daarvoor belangrijk dat vrouwen de posities krijgen zoals ze die nu bij jullie krijgen, of zou dat net zo goed op een manier kunnen zoals in het kerkverband of elders in een CGK in het land gebruikelijk is?]

Elders is altijd echt anders. Gemeentestichting betekent pionieren, betekent nieuwe wegen gaan. Niet omdat je perse nieuwe wegen wilt gaan, maar omdat je gelooft dat dat echt heilzaam is om zo met het Evangelie bij mensen aan te kunnen komen, om hen met God in contact te brengen. Om daarin een middel te zijn in Zijn hand.

[Heeft daarin de gemeentestichting een bewuste invloed op de positie van de vrouw binnen Via Nova?]

Jazeker. Want je gaat nieuwe wegen, en dat is sowieso een andere weg dan wat traditioneel en klassiek gebeurt. Ik denk overigens, dat daar veel meer mogelijk is. Dat daar veel te weinig kansen worden aangegrepen die er wel degelijk zijn. Men denkt dat daar van alles vastligt, maar er ligt slechts weinig vast. Het zou goed zijn als dit terrein meer werd ontgonnen.

Waar het mij om gaat, is dat we binnen Via Nova bewust die kansen aangrijpen en uitrekken, omdat we denken dat dat heilzaam is om onze roeping volbrengen in deze stad. Een roeping van God om Zijn goede boodschap te ontdekken en zichtbaar te maken. En de echtheid daarvan te zien en daarin te leven.

9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?

Nee, maar dat zit wel in de genen.

10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in jullie gemeente?

Ja.

11. Zo ja: ook in leidinggevende teams?

Ja.

12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?

In het leiderschapsteam. Een leiderschapsteam van 6 mensen, 3 mannen en 3 vrouwen. Dit is overigens niet bewust zo half om half samengesteld, we hebben vooral gekeken naar gaven van mensen.

Formeel staat daar een kerkenraad boven, en daar zitten ambtsdragers in: twee ouderlingen, 1 diaken en 1 predikant. Dit zijn mannen, gegeven de voorwaarden van het kerkverband. Die hebben alleen een rol op het overkoepelende gebied: ze zijn weinig publiek zichtbaar, behalve de voorganger. Maar feitelijk wordt Via Nova geleid door het leiderschapsteam, dit zijn mensen die gekozen zijn uit de gemeenschap, en dit zijn mannen en vrouwen.

Wij zijn niet zo'n formele gemeente, dus we hebben ook niet zoveel formele leiderschapsposities. Maar bijvoorbeeld in het voorbereiden van de samenkomst of het uitzoeken van liederen zijn ook zowel mannen als vrouwen betrokken. Eigenlijk zou je

moeten zeggen dat zowel principieel als in de praktijk zowel mannen als vrouwen betrokken zijn bij alles. Op dit moment is er slechts 1 plek waar vrouwen niet komen, maar ook allerlei mannen niet, en dat betreft het preken in de Podiumsamenkomst.

13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?

Alle taken liggen open voor mannen en vrouwen. We zoeken bij de taken die er liggen gavengericht wie welke taken uitvoert en dat er mensen in zitten die leiderschapgiven hebben.

14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?

N.v.t.

15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: wat is er de oorzaak/ oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/ het kerkverband niet?

Het is niet zo dat hier meer ruimte voor is, alleen veel kerken binnen het kerkverband grijpen deze kans niet aan. Hier gaan we geen enkele grens te buiten. Alleen is er bijna niet een gemeente zo creatief om het zo te doen.

[Waarom mogen vrouwen in het CGK-kerkverband niet in de kerkenraad?]

Het is niet zo, dat binnen het Christelijke Gereformeerde kerkverband uitgesproken is, of dat dat formeel wordt gevonden, dat dat een onbijbelse gedachte is. Rond de eeuwwisseling was er een synode, die van tevoren een commissie had ingericht om te onderzoeken wat de Bijbelse ruimte zou zijn voor vrouwelijke ambtsdragers. Die commissie kwam er niet uit. Er kwam een meerderheidsrapport en een minderheidsrapport. Het meerderheidsrapport gaf aan dat er een conclusie was dat de Bijbel aangaf dat het niet mocht, en het minderheidsrapport gaf aan dat er wel ruimte voor was. En het verschil zat hem niet in de Bijbel, maar in de hermeneutiek, waardoor men tot verschillende conclusies kwam. Op de synode is duidelijk geworden, dat er in elk geval geen reden was om het minderheidsstandpunt als onschrijftuurlijk te betitelen. En dat is wel belangrijk. Men heeft ervoor gekozen om als synode uiteindelijk de weg te gaan van het meerderheidsrapport, met als afspraak dat er gevraagd moet worden bij kerkvisitatie of vrouwen zich kunnen ontplooiën met hun gaven binnen de gemeente, want dat principe wordt breed gedragen. Maar om toch wel pragmatische redenen, die de eenheid van het kerkverband betreffen, heeft men er toen voor gekozen om de weg

van het meerderheidsrapport te gaan, en tussen betekent dat dat er alleen ruimte is voor mannelijke ambtsdragers: ouderlingen, diakenen en predikanten.

[Is er daarom minder moeite met de constructie van leiderschapsteams die jullie hier bedacht hebben?]

Nee, want die bestond daarvoor ook al. In principe had iedereen dat kunnen verzinnen. Het komt alleen volgens mij verder nergens voor.

16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?

Er is wel een document over het LST en over de verhouding tussen KR en LST, waarin de algemene kaders staan. Er staat volgens mij niet veel in over mannen en vrouwen. Daar gaan we gewoon van uit. Wat dit betreft is er overigens geen verschil tussen de moeder- en dochtergemeente. Ook in de moedergemeente is een LST waar vrouwen in actief zijn.

17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?

De vraag is, of dat gaat gebeuren. Als dat zou gebeuren, hoeft er niet veel te veranderen, afhankelijk van hoe je het wilt inrichten. Het enige formele verschil wat dan zou ontstaan is dat Via Nova een eigen kerkenraad zou hebben. Die zou je verder weer net zo kunnen inrichten als nu gebeurt, of eventueel in een stafteam, waar kerkenraad en leiderschapsteam samen actief zijn in één team. Dus er verandert dan niet zoveel.

18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?

20 mensen, ongeveer 50-50.

19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

Nee. Dit laat iets zien van de natuurlijkheid die wij ervaren dat mannen en vrouwen in die gemeenschap functioneren.

[Waarom vinden jullie dat zo belangrijk?]

Omdat God gaven geeft aan mannen en vrouwen en hen als gelijkwaardige personen beschouwd. Niet gelijk, maar gelijkwaardig. Zoals ook twee mannen of twee vrouwen niet gelijk zijn, maar wel gelijkwaardig.

Er is ook wel een maatschappelijke reden waarom we dit belangrijk vinden. Een culturele reden. Omdat we in een samenleving leven, waarin dit een zeer belangrijke waarde is. En dat is niet een onbijbelse, dus we hebben geen enkele behoefte, sterker, we zouden ervan balen, als we hier tegenin zouden gaan, dat moeten we niet willen. Het is juist een belangrijke waarde om bij aan te haken. Voor zover je hier in een kerkverband zit, waarin dat niet het geval is, hebben we ook wat te corrigeren.

[Hoe ziet u dat dan m.b.t. de vrouw in de KR?]

Dat is de enige plek waar vrouwen niet formeel lid van kunnen zijn als ambtsdrager. Dat houden we zo. Want dan gaan we een grens over waar we geen vrienden mee maken binnen het kerkverband. Nooit zou iemand ons uit het kerkverband gooien; zo werkt het helemaal niet, zo gaat het helemaal niet. Zeker bij de Christelijke Gereformeerden niet, daar is een cultuur van: je komt er samen uit. Dat vind ik een belangrijke cultuur. Maar het is voor ons op dit moment geen reden voor ons om uit dit verband te stappen. Er zijn meer redenen om erin te blijven, dan om eruit te gaan. We hebben er in de praktijk een weg in gevonden, die we goed kunnen uitleggen. En verder is het een verband waar we graag bijhoren. Qua identiteit sluit het gewoon goed aan, qua achtergrond ook. Ook qua draagvlak, het is een verband dat ons ondersteunt, en heeft gesteund, bij het werk van gemeentestichting. We kunnen belangrijke dingen samen doen, zoals evangelisatie, zending, onze universiteit, steun van andere gemeenten. We horen er met plezier bij.

BIJLAGE 7 INTERVIEW MET N. VAN SPLUNTER VAN 'PROJECT THUISKOMEN', 15-05-2009

1. Sinds wanneer bestaat deze gemeentestichting?

1 januari 2005. Dit is een voortzetting van 2 eerdere projecten. Alles samengenomen zitten we hier 15 jaar.

2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?

Sinds januari 2008.

3. Sinds wanneer bent u betrokken?

Sinds september 1999.

4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?

Ik ben de gemeentestichter.

5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?

Ja.

6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Van de aanwezige volwassenen in de samenkomsten is 80% vrouw en van het team dat de samenkomsten leidt is 65% vrouw. Als je kijkt naar de uitvoering daarvan, dan doen ook vrouwen daarin mee.

Die uitvoering houdt in, dat zij de zang begeleiden, welkom heten, een stuk van de liturgie voor hun rekening nemen, zoals gebeden, aankondigingen, collecte, Bijbellezing.

7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?

Ja. Welkom heten, een stuk van de liturgie voor hun rekening nemen, zoals gebeden, aankondigingen, collecte, Bijbellezing. Behalve de preek op dit moment. Dat is trouwens niet helemaal waar: we hebben 2 preken hier, de volwassenpreek en de kinderpreek. De kinderpreek wordt door een vrouw gedaan.

[Kan de volwassenpreek sowieso niet door een vrouw worden gedaan, of gebeurt het nu niet?]

Het gebeurt nu niet. Dat heeft ermee te maken dat de moedergemeente met een bezinning bezig is op de vrouw in het ambt, of de vrouw in de gemeente. Wij willen hier zeker niet op vooruit lopen. Al zeg ik ook niet, dat al zou de beslissing vallen dat

vrouwen geen ambtsdrager kunnen zijn, dan zou het nog hier ter discussie kunnen komen. Maar we moeten even die volgorde afwachten. Die volgorde is in zoverre belangrijk, dat áls de Jeruzalemkerk tot de conclusie komt dat vrouwelijke ambtsdragers mogelijk zijn, dan zal de discussie gemakkelijker zijn om dat hier te doen. Dat kost minder energie. Op het moment dat het daar niet kan, dan wil dat niet zeggen dat het hier niet kan, maar dan kost het meer energie om uit te leggen waarom het hier wel zou moeten, anders dan daar.

Het is overigens niet zo, dat het feit dat er in de Jeruzalemkerk tot nu toe geen vrouwelijke ambtsdragers waren, reden was om in 'Project Thuiskomen' geen vrouwen te laten spreken. Dit had als reden dat als je de preek goed wilt doen hier, dan moet je enerzijds de doelgroep goed kennen en anderzijds heb je voor de preek mensen nodig hebt met gaven, die dat kunnen. Die combinatie die hebben we nog niet voor vrouwen. Binnen 'Project Thuiskomen' is de positie van de vrouw nog niet doordacht. We zijn bezig met een projectplan en daarin wordt beschreven dat dit voor de komende vijf jaar doordacht gaat worden.

8. Zo ja: wat is er de oorzaak/oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/ het kerkverband niet?

In het kerkverband is alle ruimte voor vrouwen om voorganger te zijn, maar uit de traditie van de Jeruzalemkerk, de orthodoxe traditie, is er nog niet alle ruimte. Maar het feit dat het op de agenda staat, zegt natuurlijk ook wat. Dan zie je verschuivingen.

In het lezen van de bijbel zit ook verschil tussen de Jeruzalemkerk en 'Project Thuiskomen'. Ik ben wel voor de vrouw in het ambt, maar ik weet ook dat er ambtsdragers in de Jeruzalemkerk zitten die er niet voor zijn. Er zijn ook mensen voor de vrouw in het ambt. Maar die zouden ook kunnen zeggen dat ze hier bij 'Project Thuiskomen' voor zijn, en in de Jeruzalemkerk om bepaalde redenen tegen. Dat zou ook kunnen. Het zou ook kunnen dat de kerkenraad vindt dat het kan, maar dat de gemeente er nog niet aan toe is.

9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?

Hier wordt beleid over gemaakt vanaf 2010. Dit vinden we belangrijk omdat het helderheid schept. Ook omdat de rol van vrouwen in de dienst een andere is dan in de Jeruzalemkerk. Daar is een bestaande traditie, hier is een nieuwe traditie. Met een hoog gehalte aan bijstandsmoeders, Surinaamse vrouwen, en Afrikaanse vrouwen. Daarbij is de

rol van de vrouw een hele andere dan in de Nederlandse samenleving. Het verschil is, dat in de Nederlandse - Amsterdamse - samenleving man en vrouw over het algemeen gelijk zijn. In bijvoorbeeld de Surinaamse samenleving zijn de vrouwen heel zelfstandig, ze regelen alles, en mannen zijn toegevoegde waarde. In de Afrikaanse cultuur zie je ook dat vrouwen heel veel regelen en heel zelfstandig zijn. Dus wil je hier een multi-etnische gemeente, dan moet je die culturen heel serieus nemen. Aan de ene kant moet je die vrouwen heel veel ruimte geven, aan de andere kant moet je als man ook heel directief zijn. En dat is weer niet zo Nederlands. Daar moeten we dus nog verder op bezinnen.

10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in jullie gemeente?

Ja.

11. Ook in leidinggevende teams?

Ja. We hebben een leiderschapsteam, waarvan 65% vrouw is: 4 vrouwen en 2 mannen.

12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?

Leiding van kleine groepen [huiskringen - PdJ], voorzitten van commissie kerkdienst, voorzitten van de gemeenteopbouwcommissie, kinderwerk.

Eigenlijk zijn in het uitvoerende werk zijn overal vrouwen betrokken, ook omdat we hier nog geen ambten hebben. Dat is gelijk. Er zijn geen posities waar vrouwen geen leiding kunnen geven en vrouwen wel.

13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?

Ja.

14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?

N.v.t.

15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: wat is er de oorzaak/ oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/het kerkverband niet?

In het kerkverband kan alles. Vergeleken met de moedergemeente is er formeel niet meer ruimte, maar informeel wel. Daar bedoel ik mee, stel dat ik ziek word op zondag, en ik aan een vrouw vraag om de preek te doen, dan gebeurt dat ook. Dat zal niemand

erg vinden, terwijl dat in de Jeruzalemkerk niet zo snel gebeurt. Daar zou dat een discussie worden, en zal dat op dat moment ook niet gebeuren. Bij ons zouden we dan ook kunnen zeggen dat we een meditatie hebben gedaan. Dus het is hier allemaal wat informeler.

De oorzaak dat dat hier wel kan is dus dat het hier informeler is. En er is ook vrije speelruimte, experimenteeruimte.

Dingen worden hier wat minder geregeld, het is wat minder verbonden aan de oude tradities. Het gaat in de Jeruzalemkerk allemaal wat officiëler, maar dat moet ook, omdat ze gewoon groter zijn.

16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?

Nee, ook omdat het informeler is. Doordat we hier starters zijn, kan je dat ook allemaal niet regelen, dat zou ook zonde van de tijd zijn.

17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?

Niet veel anders. Als de Jeruzalemkerk besluit dat het bij hun niet kan, dan hangt het er ook een beetje vanaf wat onze positie wordt: worden wij een zelfstandige kerkenraad, of worden wij onderdeel van een gezamenlijke kerkenraad. Het gevolg van dat laatste zou zijn m.b.t. de positie van de vrouw, dat het misschien geen verschil maakt, dat ligt dan alleen hoe de discussie is. Zegt de Jeruzalemkerk 'wij nemen geen vrouw in het ambt omdat we dat Bijbels vinden', dan zou het gek zijn als het hier wel kan. Dan zouden we onszelf niet serieus nemen als 'Project Thuiskomen'. Zeg je 'in onze cultuur van de Jeruzalemkerk, met een bepaalde traditie, besluiten we geen vrouwen in het ambt toe te laten', dat betekent dat datzelfde besluit niet hoeft te gelden voor wat hier in 'Project Thuiskomen' gebeurt. Dus wat zijn de argumenten, en wat is de motivatie om vrouwen in het ambt toe te laten of niet toe te laten, dat is belangrijk.

[Stel dat de Jeruzalemkerk besluit dat de vrouw op Bijbelse gronden niet in het ambt mag treden en er komt wel een gezamenlijke kerkenraad. U zegt net: 'we zouden onszelf niet serieus nemen als het hier dan wel zou kunnen'. Betekent dat dan dat het hier dus niet zou kunnen?]

Dan zou er weer een nieuwe discussie komen. Want er zijn ambtsdragers die er wel voor zijn en ambtsdragers die er niet voor zijn. Want het gaat nu om Bijbelse argumenten, maar ook de culturele argumenten spelen mee. Dus ik zou zelf zeggen van .... wat er in

de toekomst dan... de Bijbellezing is dezelfde, maar de argumenten wegen anders, omdat dit een andere gemeente is, waar vrouwen anders functioneren, en hoe ga je daar dan mee om. Zoals dat overigens ook in de Jeruzalemkerk is, waar ook hoger opgeleide vrouwen zitten die in het bedrijfsleven directeur zijn of manager. Dus hoe ga je daarmee om? Dat is de volgende stap.

[Zouden dat wat u betreft dan ook argumenten zijn die zo zwaar tellen dat u er naar zou neigen om de vrouw wel alle ruimte te geven, of niet?]

Ik denk dat dat nog te vroeg is om te zeggen. Kijk, ik kan dat wel zeggen, maar dan neem ik de gemeente hier niet serieus. Dat is ook een stap in het beleidsplan, dat je ambtsdragers wilt hebben uit de doelgroep. Hoe denkt de doelgroep er zelf over? Dat zou voor mij een belangrijk argument zijn.

[Dus het heeft volgens u te maken met Bijbelse argumenten en met de doelgroep?]

Het heeft voor mijn gevoel ermee te maken wat je ermee wilt bereiken. Zelf denk ik dat het belangrijk is, dat de inzet van vrouwen, of die nu binnen of buiten het ambt is, dat die gedaan moet worden net zoals bij de man, tot opbouw, tot groei van de gemeente van Christus, tot heil van de samenleving. En als dat je doel is, dan zoek je naar de beste vorm daarvoor. En of dat met alleen mannen of met alleen vrouwen in het ambt is of een gemixt team, dat maakt uiteindelijk niet uit.

18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?

Dat is wat nu het leiderschapsteam is: 4 vrouwen, en 2 mannen. Daarnaast zit er een hele schil omheen van mensen die meewerken die niet specifiek met gemeentestichting bezig zijn, zoals kinderwerkers en volwassenenwerkers. Die verdeling is niet bewust van 4 vrouwen en 2 mannen. We zochten mensen die mee wilden doen. En als dat alleen vrouwen zijn, doen er alleen vrouwen mee. Het is voor ons wel ideaal, omdat de verhouding in de nieuwe gemeente voornamelijk vrouw is. Het is voor mij natuurlijk lastig om als man bij allemaal alleenstaande vrouwen langs te gaan in het pastoraat, dat is niet zo gemakkelijk en dan is het ideaal dat je veel vrouwen in het team hebt.

19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

Nee. Wel is het een waarde van ons dat we geen tegenstellingen maken. Dat slaat dus bijvoorbeeld op het vrouwelijke en mannelijke maar ook op het ambt en de 'leek'.

BIJLAGE 8 INTERVIEW MET K. TRIMP VAN 'DE AKERGEMEENTE', 18-05-2009**1. Sinds wanneer bestaat deze gemeentestichting?**

Er was niet echt een formele start. Voor die tijd bestonden we wel, maar waren we in wording. In 2002 was de start, 2003 een gemeentestichter (Remmelt Knigge), die begin dit jaar weer is vertrokken.

2. Sinds wanneer zijn er samenkomsten?

Januari 2005 begonnen wij met diensten.

3. Sinds wanneer bent u betrokken?

Vanaf 2002, vanaf het begin.

4. Wat is uw rol in de gemeentestichting?

Ik ben niet de gemeentestichter, maar ik zit nu 2,5 jaar in het leiderschapsteam.

5. Spelen vrouwen een rol in jullie samenkomsten?

Ja.

6. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Alle rollen die er in de kerkdiensten zijn, die worden ook vervuld door vrouwen. Het ondersteunende werk van de gasten ontvangen, koffie, stoelen klaarzetten. Muziek maken en zingen. We hebben iemand die organisatorisch de dienst voorbereidt, die zorgt dat er muziek is en dat er voorganger is. Degenen die een rol spelen in de dienst hebben van tevoren contact met elkaar en stemmen op elkaar af hoe ze de dienst voorbereiden. Dit doen ook mannen en vrouwen. Daarnaast is er een clubje mensen die ook regelmatig voorgaan in onze diensten, die ook waken over de prediking en de inhoud daarvan. Deze taken worden ook door vrouwen uitgevoerd. Mededelingen en gebed doet altijd iemand van het leiderschapsteam, dit kan ook een vrouw zijn. Eigenlijk hebben we geen taken die alleen door mannen uitgevoerd mogen worden. We hebben ook nog geen kerkenraad, doordat we geen zelfstandige gemeente hebben. Nu vallen we formeel onder de kerkenraad van de Tituskapel. En we hebben heel af en toe, als we geen voorganger hebben, een beetje een sluitpost, maar toch, een vrouwelijke voorganger. Incidenteel. Dit is iemand met een theologische opleiding, die lid van onze gemeente is. We doen dit terughoudend, omdat we onderdeel zijn van de GKv, waar dit niet gebruikelijk is. De moedergemeente is de Tituskapel, maar sinds vorig jaar hebben

we ons daar ook een beetje van losgemaakt, omdat onze gemeente zo divers is qua samenstelling, dat we opnieuw gekeken hebben naar wie we zijn en waar we vandaan komen. We hebben geconstateerd dat de Tituskapel wel onze moedergemeente is, maar dat we ons nooit echt als gemeente hebben uitgesproken bij wie we willen horen, dus we hebben de vraag 'bij welk kerkverband sluiten we ons aan?' in het midden teruggelegd van de gemeente. Blijven wij bij ook Gereformeerd vrijgemaakt? Dus dat wordt momenteel onderzocht, omdat onze gemeente voor de helft bestaat uit gereformeerd vrijgemaakte mensen en voor de andere helft uit allerlei andere kerkelijke komaf en jong-gelovigen. Daar zijn we nu druk mee bezig en we willen daar aan het eind van dit jaar duidelijkheid over geven naar buiten toe.

7. Voeren zij ook het woord, spreken zij, preken zij zelfs?

Ja. In feite voert de gemeente het woord, wij doen veel interactief en we hebben nog geen verbod op het spreken van de vrouw.

8. Zo ja: wat is er de oorzaak/ oorzaken van dat het woord voeren/spreken/preken bij jullie kan en bij de moedergemeente/ het kerkverband niet?

In onze setting van de Akergemeente hebben we beperkte mogelijkheden, beperkte kracht, dus we hebben niet de luxe. We kunnen wel zeggen 'we hebben geen dienst, want we hebben geen spreker', maar we hebben wel een vrouw in ons midden die dit graag wil doen. Dus we doen dit terughoudend, omdat we weten dat dit gevoelig ligt, maar mensen hebben er in onze gemeente niet veel bezwaar tegen. Maar we willen er ook niet teveel discussie over, want we vinden het ondergeschikt aan onze doelstelling. Het eerste principe is dus roeien met de riemen die je hebt. We vinden dat je je aan de regels van het kerkverband moet houden, maar die werken niet altijd in onze situatie. We zijn een hele kleine club mensen met een hele grote opdracht. En dan kijk je om je heen wie welke gaven heeft, en dan is het maar net wie de gave heeft om de dingen te doen die er moeten gebeuren. Dat is een tweede principe, dat we gavengericht bezig willen zijn. En een derde principe is, dat we het uiteindelijk ook niet al te belangrijk willen maken, omdat we hier in de wijk heel concreet taken voor onszelf hebben gedefinieerd en dat is dat we mensen tot Christus willen brengen. En daarbij ontdekken we ook dat dit punt voor jonge christenen helemaal niet speelt bij geloofskeuzes. Maar we hebben het eigenlijk ook nooit echt op tafel gehad als onderwerp, dus we hebben het eigenlijk gewoon maar een beetje pragmatisch ingevuld. Want ik denk dat

op termijn, als wij wat langer bestaan en wat meer gesetteld raken, dat we dit punt ook wel een keer gaan bespreken en daar een opvatting over gaan krijgen.

[U zegt net 'het is roeien met de riemen die je hebt', dus je zet iedereen in die mee wil en kan doen. Heeft bijv. de doelgroep er ook nog mee te maken, dat er bewust voor vrouwen gekozen is?]

Dat zou veronderstellen dat we er bewust over nagedacht hebben. Dat was niet zo. Maar als ik terugkijk denk ik dat het voor de doelgroep niet verkeerd is geweest, om verschillende mensen te zien in de kerk: dat is natuurlijk wel een afspiegeling voor de samenleving. Dus het is meer een bijverschijnsel geweest, we hebben hier niet bewust over nagedacht.

9. Is er beleid gemaakt over de (on)mogelijkheid om het woord te voeren/spreken/preken?

Nee. Daarin blijven we ook prioriteiten stellen, en dit is niet zo'n prioriteit. Daarmee zeg ik niet dat het totaal onbelangrijk is, maar we hebben er nog niet over gesproken.

10. Hebben vrouwen leidinggevende posities in de gemeentestichting?

Ja.

11. Zo ja: ook in leidinggevende teams?

Ja, het leiderschapsteam. Dat bestaat uit 7 mensen waarvan 2 vrouwen en 5 mannen. Deze verdeling is niet bewust zo, maar ook door mensen die tijd en capaciteit hadden. Na het vertrek van de predikant hebben we het team wat uitgebreid, het bestond eerst uit 4 personen, waarbij het half om half was qua mannen en vrouwen.

Verder werken wij met kringen. De kringleider leidt dan op pastoraal gebied en onderwijsgebied. Dit is misschien nog wel belangrijker dan wat er in de kerkdiensten gebeurt. Daar zijn de leiders ook man of vrouw, of teams. Kinderclub, tienerclub geven vrouwen ook leiding aan.

12. Zo ja: op welke manier zijn zij dan betrokken in het leiding geven aan de gemeente?

Het leiderschapsteam doet alle lopende zaken. Op het gebied van alle contacten naar buiten toe en naar het kerkverband, naar de wijk, de kernzaken van het huren van een gebouw, beleid, salaris van een predikant, pastoraat, iemand voor de diensten, iemand voor de jeugd en kinderwerk, iemand voor de missionaire activiteiten.

Het leiderschapsteam maakt beleid, ontwikkelt visie en stimuleert mensen om een bepaalde kant op te gaan. Moeten dingen dan verder uitgewerkt worden, dan wordt dat door commissies opgepakt. Het leiderschapsteam is verantwoordelijk voor continuïteit en de richting van de gemeente.

13. Mogen zij in die taken precies hetzelfde doen als mannen?

Ja.

14. Als vrouwen in leidinggevende posities niet hetzelfde mogen doen als mannen: waarom niet?

n.v.t.

15. Als vrouwen in leidinggevende posities hetzelfde mogen doen: wat is er de oorzaak/ oorzaken van dat dit bij jullie kan/ hier meer ruimte voor is en bij de moedergemeente/ het kerkverband niet?

Dat komt door twee redenen: omdat we missionaire gemeente zijn, waardoor onze prioriteit op een ander vlak ligt. Ook omdat we de luxe niet hebben: we hebben elkaar hard nodig. En een andere reden is dat de helft van de mensen uit niet-gereformeerde mensen bestaat. Mensen die dit al gewend waren om zo gemengd dingen te doen.

En er is in al die jaren ook nooit iemand geweest die hier een probleem van heeft gemaakt.

Misschien kan het ook wel helemaal niet wat we doen, dat weet ik ook niet helemaal. Het is niet zo dat bij elke beslissing die we nemen dit terugkoppelen naar het kerkverband. We hebben wel op zich veel meer vrijheid gekregen, ook van de classis, om heel ruim kerk te zijn en onze eigen vorm te vinden. We moeten ons wel houden aan de Nederlandse geloofsbelijdenis bijvoorbeeld. Op het punt van de kerkorde hebben we ook wel vrijheden gekregen om qua diensten en zingen en dergelijke toch wel onze eigen vormen te kiezen. We hebben ook maar één keer per zondag kerkdienst, in plaats van de gebruikelijke twee keer. Maar dit is een gevoelig onderwerp, waar we in die zin wel terughoudend in zijn. Het prediken van vrouwen, dat doen we bij voorkeur liever niet, maar als het niet anders is doen we het wel weer. Door de gemeente wordt het niet echt als een probleem gezien.

16. Is er beleid gemaakt over de mogelijkheden die vrouwen hebben in leidinggevende posities?

Nee.

17. Als de gemeentestichting een zelfstandige kerk wordt, wat gebeurt er dan m.b.t. de positie van de vrouw?

Daar hebben we het wel over gehad. Als we gereformeerd vrijgemaakt blijven, dan accepteren we de consequentie dat vrouwen niet kunnen voorgaan, of geen ambtsdrager kan zijn. Het merendeel van de gemeente vindt het (vermoed ik) dit niet waard om dat op het spits te drijven, dus het is voor ons geen reden om ons er daarom niet bij aan te sluiten. We zouden ons dan aanpassen aan de gebruiken van de kerk.

[Is het dan zo, dat als jullie niet binnen het GKv-kerkverband zouden blijven, jullie wel die ruimte zouden willen behouden?]

Nou, dat hangt er vanaf. We willen sowieso bij een kerkverband aansluiten, en het ligt erg voor de hand om dit bij het GKv-kerkverband te doen omdat die ons ook altijd gesteund hebben. Als we dit niet zouden doen, dan zou het weer afhangen van het kerkverband waar we dan bij aan zouden sluiten. We begrijpen dat als je lid wordt van een kerkverband, dat je je dan ook aan de regels moet houden die in dat kerkverband gelden. Maar we willen wel graag onze eigen identiteit behouden zoals die nu ontwikkelt is. Of dat nu wel of geen vrouwen in leidinggevende posities betreft, dat moeten we dan maar eens even zien. Het staat niet bovenaan ons prioriteitenlijstje, zo belangrijk is het niet voor ons. Het gaat ons in eerste instantie om het kerk zijn in deze buurt en mensen tot Jezus brengen. Dat willen we sowieso blijven doen.

[Wat zouden voor jullie redenen zijn om de vrouw wel in leidinggevende posities te houden?]

Omdat we dat nooit echt hebben bestudeerd heb ik daar geen helder antwoord op. Dan zou ik alleen maar voor mijzelf spreken. Bijv. dat we de ervaring hebben dat het goed is gegaan, of bijvoorbeeld dat we de gaven in de gemeente moeten benutten van zowel mannen als vrouwen. En ongetwijfeld zullen er meer argumenten zijn, maar daar zouden we dan over moeten nadenken. Bijvoorbeeld over wat hierover in de Bijbel staat.

18. Hoeveel leden van de startgroep zijn/waren vrouw?

De startgroep was in 2002 ongeveer 10-15 mensen. Met name gezinnen. De verdeling tussen mannen en vrouwen was 50-50, doordat het gezinnen waren.

19. Hebben jullie documenten met visie, waarden o.i.d. waarin deze keuzes vermeld staan of die dit beleid ondersteunen?

Nee.